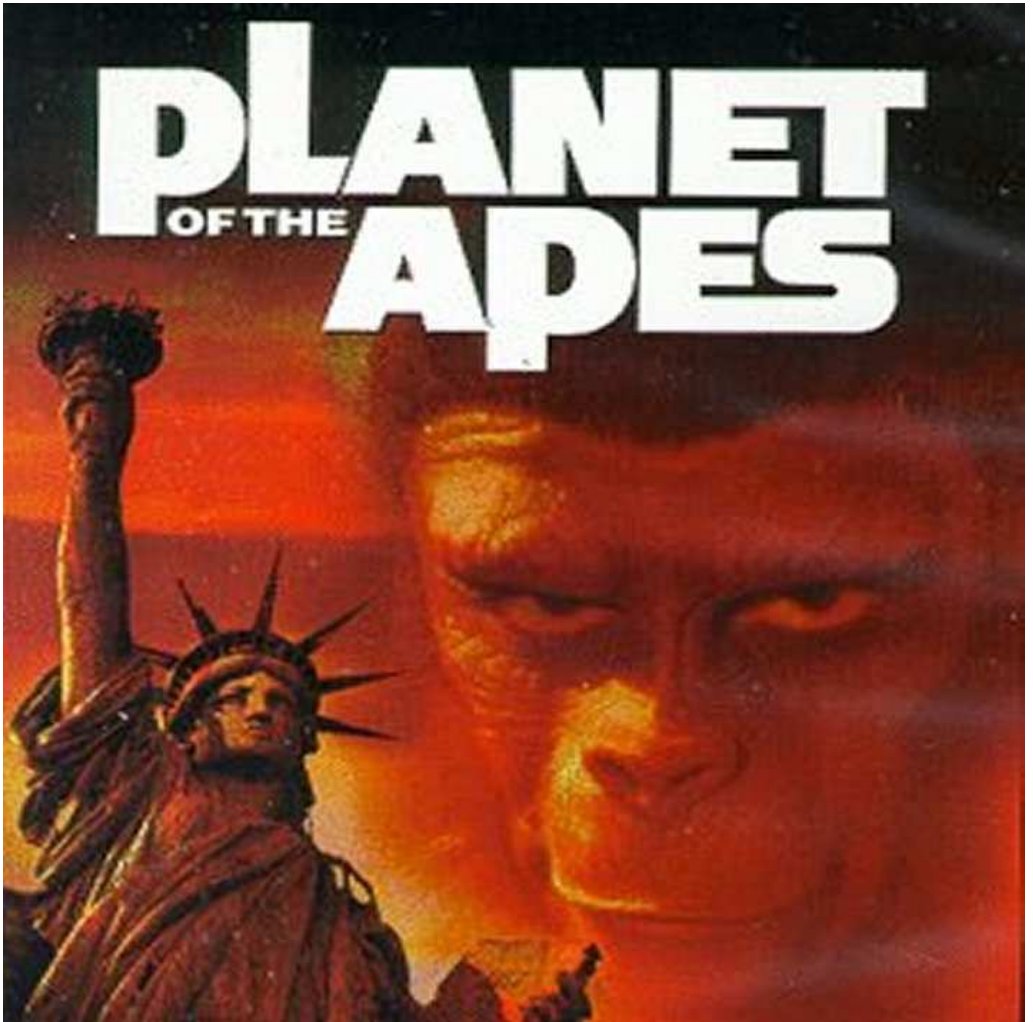

Pierre Boulle

Planeta opic

ČÁST PRVNÍ

I Jinn a Phyllis prožívali nádherné prázdniny v prostoru co možná nejvzdálenějším od obydlených hvězd. V té době byly meziplanetární cesty běžnou záležitostí a mezihvězdné putování nebylo ničím výjimečným. Rakety přivázely turisty k podivuhodným krajinám Síría, finančníky k vyhlášeným burzám na Arkturu nebo Aldebaranu. Pár bohatých zahálečů, Phyllis a Jinn, se však v kosmu vyznačoval originalitou, ba trochou poezie. Vesmírem pluli pro zábavu - na plachetnici. Jejich loď vypadala jako koule s podivuhodně jemným a lehkým obalem - plachtou - a pohybovala se vlivem tlaku světelného záření. Když připlul tento stroj do blízkosti některé z hvězd (avšak tak daleko, aby se nedostal do gravitačního pole), pohyboval se vždycky přímočaře proti směru této hvězdy. Ale hvězdný systém Jinna a Phyllis byl určen třemi od sebe relativně nepříliš vzdálenými slunci, takže jejich loď přijímala světlo ze tří různých stran. Jinn proto vymyslel důmyslné zařízení, jímž se dal let řídit. Plachtu opatřil na vnitřní straně druhou vrstvou, sestávající z černých rolet, které libovolně stahoval nebo vytahoval, čímž dosahoval různého účinku světelného tlaku, protože měnil odrazovou schopnost jednotlivých částí plachty. Navíc mohl pružnou plachtu svinovat nebo roztahovat podle libosti. Chtěl-li Jinn například zrychlit běh lodi, roztáhl plachtu úplně. Světelné záření se tak opíralo do ohromné plachty a loď se řítila kupředu šílenou rychlostí, z níž jeho přítelkyně Phyllis dostávala závrať, která se zmocňovala i jeho a oba je přinutila, aby se k sobě přitiskli s pohledem upřeným do záhadných propastí, kam směřovali ve svém letu. Když si naopak přáli zpomalit, Jinn zmáčkl knoflík a plachta se zmenšila natolik, že se do ní přitisknutí k sobě sotva vešli. Světelný tlak se stal zanedbatelným a miniaturní kulička znehybněla, jako by visela v prostoru na neviditelném vláknu. Oba mladí trávili celé hodiny v opojné nečinnosti ve svém zmenšeném vesmíru, vybudovaném na míru a jen a jen pro ně, který Jinn přirovnával k porouchané plachetnici a Phyllis k vzduchové kuličce podmořského pavouka.

Jinn znal i další finty, které byly považovány za vrchol kosmonautského plachtění, například k otáčení uměl využívat stínu některých planet a satelitů. Naučil tomu všemu i Phyllis, která byla pomalu stejně šikovná jako on, ba bývala i odvážnější. Když řídila ona, někdy ze žertu roztáhla okraje plachty tak, že se dostali až na hranice svého hvězdného systému, nedbajíc o magnetickou bouři, která rozbouřila světelné vlny a začala jejich korábem zmítat jako ořechovou skořápkou. Dvakrát nebo třikrát se stalo, že Jinna bouře probudila a musel se rozzlobit, pak jí vyrval řízení a zapnul nouzovou raketu, aby se co nejrychleji vrátili do přístavu. Pomocnou raketu, kterou vozili s sebou proto, aby ji zapínal jen v případě nejvyššího nebezpečí, na což byl patřičně pyšný. Ten den leželi Jinn a Phyllis vedle sebe ve středu balónu a jedinou jejich starostí bylo, aby využili prázdnin k opalování v paprscích tří sluncí. Jinn měl zavřené oči a snil jen o své lásce k Phyllis. Phyllis ležící na boku se dívala na nesmírnost světa a nechala se, jako už často předtím, hypnotizovat kosmickým pocitem nicoty. Najednou procitla ze svého snění, zamračila se a nadzdvihla se na loktech. Nicotou projel podivný záblesk. Za několik vteřin uviděla nový záblesk, jako by se od nějakého lesklého předmětu odrazil paprsek světla. Cit pro kosmos, který si při cestách osvojila, ji nemohl klamat. Upozornila proto Jinna, který získal tentýž dojem, přičemž bylo nepravděpodobné, že by se v něčem podobném mylil: třpytivý předmět plul v prostoru ve vzdálenosti, kterou nemohli ještě přesně určit. Jinn vzal dalekohled a namířil ho na tajemný předmět. Phyllis se mu opřela o rameno. „Je to něco malého,“ řekl. Jakoby ze skla... Počkej, já si to prohlédnu. Přibližuje se to k nám. Letí rychleji než my. Řekl bych, že je to...“ Zvážněl, upustil dalekohled, kterého se ona hned chopila. „Je to láhev, miláčku.“ „Láhev!“ Podívala se také. „Ano, je to láhev. Zřetelně ji rozpoznávám. Z průhledného skla. Je ucpaná. Vidím zátku. A uvnitř je něco bílého... papír. Určitě je na něm něco napsáno. Jinne, musíme ji chytit!“ Jinn si to myslel také a začal už důmyslně manévrovat, aby se dostali na dráhu podivného předmětu. Rychle ho dostihli a Jinn zmenšil rychlost koule, aby je dohonil. Mezitím si Phyllis oblékla skafandr a dvojitym průlezem vylezla z lodi. Jednou rukou se držela provazu a druhou vzala

podběrák na dlouhé násadě, aby do něho chytila láhev. S podivnými tělesy se setkali už mnohokrát, a podběrák jim už několikrát dobře posloužil. Když se tak pomalu pohybovali, nebo když někdy v prostoru úplně znehybněli, zažili překvapení a objevy, které cestující v raketách nikdy nepoznají. Phyllis do své síťky už sebrala hezkých pár předmětů, zbytky rozpadlých planet, zlomky meteoritů, které přilétly z hloubi vesmíru, a kousky satelitů z počátků dobývání vesmíru. Byla na svoji sbírku ohromně hrdá; ale s láhví se dosud nesetkali, navíc s láhví, která obsahuje rukopis, o tom teď už nepochybovala. Celá se roztrásla netrpělivostí. Zmítala se na provaze jako pavouk na konci vlákna a křičela do telefonu na svého společníka: „Pomaleji, Jinne! Rychleji, předhoní nás, doleva, doprava... Dobrý! Mám ji!“ Vítězně vykřikla a vrátila se na palubu s úlovkem. Byla to větší láhev, jejíž hrdlo bylo pečlivě zalito voskem. Uvnitř byl smotek papíru. Jinne, honem ji rozbij!“ vykřikla nedočkavě Phyllis. Jinn, větší klid'as, pomalu a opatrně odstranil vosk. Stočený papír se však z láhve vytáhnout nedal. Poslechl tedy svou přítelkyni a rozbil láhev kladivem. Papír se rozmotal. Bylo to větší množství tenkých listů popsaných drobným písmem. Rukopis byl psán jazykem Země, který Jinn dokonale znal, protože část svých studií absolvoval právě na této planetě. Nechtělo se mu ale začít číst rukopis, který se jim dostal do rukou tak podivnou cestou. Teprve po nedočkavém Phyllisině naléhání se rozhodl. Sama dobře jazyk Země neuměla a potřebovala, aby jí pomohl. „Jinne, prosím tě!“ Zmenšil průměr koule tak, že se měkce houpala v prostoru, přesvědčil se, že před nimi není žádná překážka, lehl si vedle své přítelkyně a začal číst.

---

2 Svěřuji tento rukopis prostoru nikoli s úmyslem, že se mi dostane pomoci, ale proto, abych možná pomohl odvrátit strašnou pohromu, která ohrožuje lidskou rasu. Necht' se nad námi smiluje Bůh...! „Lidská rasa!“ zvolala překvapené Phyllis. „Je to tady napsáno,“ řekl Jinn. „Nepřerušuj mě hned na začátku.“ A začal zas číst.

Já Ulyxes Mérou, jsem se znovu vydal s rodinou na cestu kosmickou lodí. Můžeme cestovat celé roky bez zastávky. Pěstujeme na lodi zeleninu, ovoce a drůbež. Nic nám nechybí. Možná že jednou najdeme pohostinnou planetu. Je to naše přání, které se skoro bojím vyslovit. Zde však věrně vylíčím, co mě potkalo. Roku 2500 jsem nastoupil na loď s dvěma přáteli, měli jsme v úmyslu dorazit do těch končin kosmu, kde vládne hvězda obří velikosti Betelgeuze. Byl to velmi odvážný plán, největší, jaký se kdy na Zemi zrodil. Betelgeuze, neboli jak ji nazývali naši astronomové. Alfa Orionu, je od naší planety vzdálena asi tři sta světelných let. Je pozoruhodná z několika hledisek. Především svou velikostí, její průměr je tři až čtyřistakrát větší než průměr našeho Slunce, čili kdyby střed této hvězdy byl shodný se středem Slunce, sahal by tento obr až k dráze Marsu. Svou září je to hvězda první velikosti, nejjasnější v souhvězdí Orionu, ze Země viditelná pouhým okem přes ohromnou vzdálenost. Je pozoruhodná svým světlem. Září červeně a oranžově, což působí nádherným dojmem. A konečné tato hvězda mění velikost. Intenzita jejího světla se periodicky mění, podle toho, jak se mění její průměr. Betelgeuze je pulsující hvězda. Proč jsme si vybrali za cíl prvního mezihvězdného letu právě tuto vzdálenou hvězdu, když jsme předtím prozkoumali všechny planety slunečního systému, které jsou neobydlené? Rozhodl o tom učený profesor Antelle. Stal se hlavním organizátorem tohoto podniku, do něhož vložil celý svůj nesmírný majetek. Sám navrhl konstrukci lodě, na jejíž stavbu osobně dohlížel; stal se velitelem výpravy. Cestou mi vysvětlil, co ho vedlo k tomuto rozhodnutí. „Můj milý Ulyxi,“ řekl mi, „není pro nás o nic obtížnější a o mnoho delší dosáhnout Betelgeuze než dosáhnout některé mnohem bližší hvězdy. Například Proximy Centauri.“ V tu chvíli jsem považoval za vhodné zaprotестovat a uplatnit čerstvě nabyté astronomické znalosti. „Není o mnoho delší! Vždyť přece Proxima Centauri je od nás necelé čtyři světelné roky, zatímco Betelgeuze...“ „Tři sta, já vím. A přece nám to bude trvat necelé dva roky, než se tam dostaneme, zatímco k Proximě Centauri bychom letěli jen o málo kratší dobu. Vy jste přesvědčen o opaku, protože jste zvyklý na ty bleší skoky, kterými jsou cesty na ostatní planety, pro které stačí několikaminutové silné zrychlení, přičemž samotná rychlost letu je

přímo směšná a vůbec se nedá srovnat s naší... Je načase, abych vám podal vysvětlení týkající se letu naší lodi. Díky zdokonaleným raketám, které jsem měl tu čest sestrojít, se může naše loď pohybovat vesmírem největší rychlostí představitelnou pro hmotné těleso, to jest rychlostí světla minus epsilon.“ „Minus epsilon?“ „Znamená to, že se jí blíží až na nekonečně malou hodnotu, řádově miliardtinu.“ „Dobře,“ řekl jsem. „Rozumím.“ „Musíme také vědět, že při rychlosti našeho letu se náš čas citelně liší od času na Zemi, přičemž odchylka je o to větší, oč rychleji letíme. Od začátku našeho rozhovoru jsme prožili několik minut, které odpovídají několika měsícům na naší planetě. Ke konci naší cesty se pro nás čas téměř zastaví, dokonce si ani nebudeme vědomi žádné změny. Několik vteřin, několik úderů srdce bude totéž co několik let na Zemi.“ Jistě, i tomu rozumím. Z toho důvodu také můžeme doufat, že doletíme dřív, než zemřeme. Ale pročpak tedy dva roky? Proč ne jen několik dní nebo hodin?“ „K tomu se právě chci dostat. Je tomu tak proto, že potřebujeme skoro rok ke zrychlení, abychom dosáhli rychlosti, kdy pro nás přestane existovat čas, a zároveň toho, aby to náš organismus snášel. Druhý rok budeme zase brzdit. Už chápete plán našeho letu? Dvanáct měsíců zrychlování, dvanáct měsíců brždění. Mezitím jen několik hodin, během kterých proletíme největší část dráhy. A tak, chápejte, trvá cesta k Betelgeuze a k Proximě Centauri přibližně stejně dlouho. Při cestě k ní bychom museli rovněž jeden rok zrychlovat, druhý rok brzdit a mezi tím snad jen několik minut místo několika hodin letu. Rozdíl je však vcelku zanedbatelný. A protože stárnu a nebudu už určitě nikdy mít sílu podniknout další cestu, vydal jsem se raději hned do vzdálenějších končin a doufám, že tam naleznu jiný svět, než je ten náš.“ Takovým způsobem jsme se bavili na palubě a já jsem měl zároveň možnost ocenit záračné znalosti profesora Antella. Neexistovalo odvětví, které by neprobádal, a já jsem byl šťastný, že mám takového velitele při tak odvážném podniku. Cesta trvala asi dva roky našeho času, jak předpokládal, během nichž na Zemi nejspíš uběhlo tři a půl století. To byla také jediná nevýhoda tak vzdáleného letu: kdybychom se jednou vrátili na Zemi, našli bychom ji starší o sedm nebo osm set let. Nás to ale vůbec netrápilo. Dokonce jsem se domníval, že perspektiva, že

utečeme lidem své generace, je dalším cílem profesora. Často říkával, že ho unavují... „Lidé, pořád lidé, „poznamenala Phyllis. „Lidé,“ potvrdil Jinn. „Stojí to tady.“ Cestou se nepříhodilo nic vážnějšího. Startovali jsme z Měsíce. Země a ostatní planety brzy zmizely. Slunce se rychle zmenšovalo, až se z něho stal pomeranč na obloze, potom meruňka a pak už jen svítící bod bez rozměrů, obyčejná hvězda, kterou mohl mezi miliardami hvězd galaxie rozpoznat jen profesor. Žili jsme tady bez slunce, ale nevadilo nám to. Loď byla vybavena světelnými zdroji stejné hodnoty. Ani jsme se nenudili. Moje rozhovory s profesorem byly velmi zajímavé: za ty dva roky jsem se dozvěděl víc než za celý předešlý život. Naučil jsem se i nezbytným základům řízení lodi. Bylo to dost jednoduché: stačilo dát příkaz elektronickým přístrojům, které provedly výpočet a uskutečnily manévr. Dostatečným a příjemným rozptýlením byla i zahrada. Zabírala značnou část paluby. Profesor Antelle, protože se mimo jiné zabýval i botanikou a zemědělstvím, chtěl využít své cesty k ověření některých svých teorií růstu rostlin v kosmu. Tomu účelu sloužila krychlová místnost o hraně asi deset metrů. Jejího prostoru bylo maximálně využito díky přihrádkám. Zem byla regenerována chemickými hnojivy a ani ne dva měsíce po startu jsme s radostí pozorovali, jak začíná vyrážet zelenina všeho druhu, která nám zaručí dostatek zdravé stravy. Nebylo zapomenuto ani na krásu: jedna část byla vyhrazena květinám, o něž se profesor s láskou staral. Tento originální vědec přinesl s sebou i několik ptáků a motýlů a dokonce i malého šimpanze, kterého jsme pokřtili na Hektora a který nás bavil svými kousky. Je jisté, že vědec Antelle, aniž byl mizantrop, se o lidi příliš nestaral. Často prohlašoval, že od nich nic velkého nečeká, a to také vysvětluje... „Mizantrop?“ řekla zase překvapené Phyllis. - „Lidi?“ .Jestli mé budeš každou chvíli přerušovat,“ poznamenal Jinn, „nedostanu se nikdy na konec. Snaž se jako já pochopit.“ Phyllis přísahala, že bude až do konce mlčet, a slovo dodržela. ... a to také vysvětluje, proč na loď, kde bylo dostatek místa pro několik rodin, vzal s sebou velké množství rostlin, několik zvířat a jen tři členy posádky: sebe, Arthura Levaina, mladého fyzika s velkou budoucností, svého žáka a mě, Ulyxe Méroua, celkem neznámého novináře, se kterým se profesor náhodou setkal při

jednom interviewu. Navrhl mi, že mé vezme s sebou, když se dozvěděl, že jsem svobodný a hraji obstojně šachy. Pro mladého novináře to byla nevídaná příležitost, přestože moje reportáž měla být publikována teprve za osm set let, nebo možná právě proto měla mít jedinečnou hodnotu. Nadšeně jsem nabídku přijal. Cesta tedy proběhla bez komplikací. Jedinou nepříjemností bylo zvýšené přetížení během roku zrychlení a roku brždění. Museli jsme si zvyknout na to, že naše tělo váží jedenapůlkrát víc než na Zemi, což nás zpočátku unavovalo, ale zakrátko jsme si toho ani nevšimli. V mezidobí jsme prožili stav beztlíže, se všemi zvláštnostmi, které s sebou tento úkaz přináší. Trval však jen několik hodin a my jsme ho snášeli dobře. Až jednoho dne jsme po dlouhé cestě spatřili s pohnutím hvězdu Betelgeuze, která se zjevila na nebi v úplně novém rouše.

---

3 Vzrušení, které takový pohled vyvolá, je nepopsatelné: hvězda, která byla ještě včera jedním z mnoha bezejmenných svítících bodů, se pozvolna vynořuje z černého pozadí a začíná v prostoru dostávat rozměr; nejprve vypadá jako jiskřící ořech, pak se zvětšuje a zároveň se její světlo ustaluje, až je z ní pomeranč, a konečně se zařadí do kosmu stejným průměrem jako naše dobrá známá denní hvězda. Zrodilo se pro nás nové slunce, načervenalé, jako když naše zapadá, slunce, jehož přitažlivost a teplo jsme již začali pociťovat. Letěli jsme v té době už velmi malou rychlostí. Ještě jsme se přiblížili k Betelgeuze, až se její zdánlivý průměr zvětšil natolik, že zdaleka přesahoval rozměry všech dosud pozorovaných těles. Vyvolalo to v nás mocný dojem. Antelle dal několik příkazů robotům, a my jsme začali kroužit kolem veleobra. Astronom rozložil přístroje a začal s pozorováním. Zanedlouho objevil čtyři planety, jejichž rozměry a vzdálenost od centrální hvězdy rychle vypočítal. Jedna z nich, v pořadí druhá od Betelgeuze, se pohybovala po dráze rovnající se přibližné dráze naší. Byla skoro stejné velikosti jako Země. Měla atmosféru obsahující kyslík a dusík, a přestože obíhala Betelgeuze ve vzdálenosti rovnající se třicetinásobku vzdálenosti Země od Slunce, dopadalo na ni záření při

blíže stejně silné, jaké dopadá na naši planetu, vzhledem k rozměrům veleobra a k relativně nízké teplotě. Rozhodli jsme se, že si ji vybereme za první cíl. Roboti dostali nové příkazy a naše loď se téměř okamžitě stala jejím satelitem. Zastavili jsme motory a pohodlně si prohlédli ten nový svět. Dalekohled nám ukázal moře a kontinenty. Loď se k přistání příliš nehodila, ale i tento případ jsme předvíдали. Měli jsme k dispozici tři mnohem menší rakety, kterým jsme říkali šalupy. V jedné z nich jsme se usadili, vzali jsme s sebou několik měřicích přístrojů a šimpanze Rektora, který byl stejně jako my oblečen do skafandru, na který si už zvykl. Pokud jde o naši loď, nechali jsme ji prostě obíhat kolem planety. Byla tak v bezpečí víc než parník zakotvený v přístavu a věděli jsme, že se ze své dráhy neodchýlí ani o čárku. Bylo velmi snadné dostat se s naší šalupou na planetu podobných vlastností. V okamžiku, kdy jsme pronikli do hustých vrstev atmosféry, odebral profesor Antelle vzorky vzduchu a podrobil je analýze. Zjistil, že má stejné složení jako na Zemi ve stejné výšce. Ani jsem neměl čas přemýšlet o této zázračné shodě, protože země se rychle přibližovala: byli jsme ve výšce necelých padesáti kilometrů. Všechny operace prováděli roboti a celá moje činnost spočívala v tom, že jsem s nosem přilepeným na okénko kabiny sledoval, jak se ke mně blíží neznámý svět, se srdcem bušícím vzrušením nad tímto objevem. Planeta se až kupodivu podobala Zemi. Tento můj dojem rostl každou vteřinou. Pouhým okem jsem už rozpoznával obrysy kontinentů. Atmosféra byla čistá, lehce zbarvená do bledězelená a chvílemi hrála do oranžova, jako když zapadá slunce u nás v Provinci. Oceán byl světle modrý, rovněž s nazelenalými odstíny. Obrysy břehů se však naprosto lišily od všeho, co jsem viděl u nás, ačkoli se můj horečnatý a tolika analogiemi ovlivněný zrak umíněně snažil objevit i zde další podobnosti. Ale tady podobnost končila. Nic nepřipomínalo v geografii planety ani náš starý, ani nový svět. Nic? Naopak! To základní bylo naprosto stejné! Planeta byla obydlena. Přeletěli jsme město, dost velké město, kde se rýsovaly ulice lemované stromy, po kterých jezdily vozy. Stačil jsem jen zaregistrovat základy architektury: široké ulice, bílé krychlové domy. Museli jsme však přistát dost daleko odtud. Nejprve jsme přeletěli obděláná pole, pak

hustý les rezavé barvy, který připomínal naši rovníkovou džungli. To už jsme byli velmi nízko. Zpozorovali jsme na vrcholku jedné planiny rozsáhlou mýtinu, zatímco okolní reliéf byl značně členitý. Náš velitel rozhodl, že se pokusí přistát, a dal poslední příkazy robotům. Začaly pracovat brzdící rakety. Chvíli jsme zůstali nehybně viset v prostoru nad mýtinou jako racek hledající rybu. Pak jsme se konečně po dvou letech, co jsme opustili naši Zemi, měkce snesli doprostřed planiny a dosedli do zelené trávy, připomínající trávu našich normanských luk.

---

4 Po přistání jsme dlouhou chvíli mlčeli a stáli bez pohnutí. Možná že se naše chování zdá podivné, ale my jsme cítili potřebu sebrat a soustředit veškerou energii. Prožívali jsme něco, co bylo tisíckrát výjimečnější než to, co prožívali první pozemští cestovatelé, a museli jsme svoji mysl připravit na spoustu podivností, které měly daleko přesahovat obrazotvornost básníků, popisujících cesty mezi hvězdami. V tu chvíli naše šalupa už doopravdy stála v trávě na planetě, na níž stejně jako na naší byly oceán, hory, lesy, obdělávané plochy, města a určitě i obyvatelé. Museli jsme však být hodně daleko od civilizovaných zemí, vzhledem k rozsáhlé džungli, přes kterou jsme přeletěli, než jsme dosedli na zem. Konečně jsme se probrali ze sna. Znova jsme si oblékli skafandry a opatrně otevřeli otvor v šalupě. Nedošlo k žádnému pohybu vzduchu. Vnitřní i vnější tlak byl stejný. Les obklopoval mýtinu jako hradby nějakou pevnost. Nikde ani zvuk, ani pohyb. Teplota byla zvýšená, ale snesitelná; kolem dvaceti pěti stupňů Celsia. Vylezli jsme ze šalupy a Hektor za námi. Profesor Antelle nejprve provedl velmi přesnou analýzu atmosféry. Výsledek byl povzbuzující: vzduch měl přesně totéž složení jako pozemská atmosféra, kromě několika málo odchylek v obsahu vzácných plynů, a byl asi dobře dýchatelný. Nejprve jsme si to však, z přemíry opatrnosti, ověřili na našem šimpanzovi. Když jsme mu svlékli skafandr, zdálo se, že opice je šťastná a že jí nic nevádí. Byla jakoby opojená znovunabytou volností na pevné zemi. Po několika skocích se rozběhla k lesu, vyskočila na strom a začala rádit ve větvích. Brzy nám zmizela z dohledu, přestože jsme na ni

volali a mávali. Svlékli jsme tedy také skafandry a mohli jsme volně mluvit. Mocný dojem na nás udělaly naše hlasy. S obavou jsme se odvážili udělat několik kroků, ale nevzdalovali jsme se příliš od šalupy. Nebylo pochyb, že jsme na planetě, která je dvojnásobkem naší Země. Život zde existoval. Rostliny tu byly dokonce velmi vzrostlé. Některé stromy musely měřit víc než čtyřicet metrů. Také zvířecí říše se záhy představila ohromnými černými ptáky, kteří pluli po obloze jako supi, a menšími, papouškům dost podobnými ptáky, kteří se s křikem honili. Podle toho, co jsme spatřili před přistáním, jsme věděli, že zde existuje také civilizace. Rozumové bytosti - ještě jsme se neodvažovali říct lidé - modelovaly tvář této planety. Les kolem nás však vypadal neobydlený. Nebylo na tom nic překvapujícího: kdybychom přistáli někde v asijské džungli, měli bychom tentýž pocit samoty. Považovali jsme za nutné především planetu pojmenovat. Pokřtili jsme ji Soror, protože se tolik podobala Zemi. Rozhodli jsme se, že se neodkladně vydáme na první průzkum, a vypravili jsme se po jakési pěšince do lesa. Arthur Levain a já jsme byli ozbrojeni karabinami. Pokud jde o profesora, ten pohrdal mechanickými zbraněmi. Šlo se nám vesele a zlehka, ne proto, že by zde byla menší přitažlivost než na Zemi - i v tom byla dokonalá analogie - ale kontrast mezi silným přetížením v lodi a zdejší lehkostí nás přímo ponoukal, abychom poskakovali jako kůzlata. Šli jsme husím pochodem, občas jsme zavolali na Hektora, bez úspěchu, když tu se najednou mladý Levain, který šel vpředu, zastavil a naznačil, abychom poslouchali. Kousek od nás bylo slyšet zvuk jakoby tekoucí vody. Šli jsme tím směrem, a zvuk byl určitější. Byl to vodopád. Když jsme ho uviděli, byli jsme překvapeni krásou krajiny, kterou před námi Soror rozprostřela. Voda, průzračná jako v našich horských potocích, se vinula nad našimi hlavami, na plošině se roztáhla v široký vodopád a padala nám k nohám z výšky několika metrů do jakéhosi jezírka nebo přírodní nádrže obklopené kameny a pískem, jejíž hladina odrážela světlo Betelgeuze, která byla v zenitu. Pohled na vodu v nás vzbudil takové pokušení, že jsme, Levain a já, dostali stejný nápad. Horko bylo teď již velmi silné. Vysvlékli jsme se a chystali se skočit po hlavě do jezera, ale profesor Antelle nám dal na srozuměnou, že je třeba být opatrnější, zvláště když jsme se

teprve seznámili se systémem Betelgeuze. Tekutina nemusí být ani voda a může tedy být velmi nebezpečná. Sel k břehu, sklonil se k ní, pozoroval ji a pak se jí opatrně dotkl prstem. Konečně nabral trochu do dlaně, přičichl k ní a dotkl se jí špičkou jazyka. „To může být jenom voda,“ zamumlal. Znovu se sklonil, aby ponořil ruku do jezera, když tu jsme spatřili, jak strnul. Vykřikl a ukázal prstem na stopu, kterou objevil v písku. Myslím, že jsem v tu chvíli pocítil nejsilnější rozčilení ve svém životě. Tam, pod žhoucími paprsky Betelgeuze, která visela nad našimi hlavami jako ohromný červený balón, na úzkém pruhu vlhkého písku se rýsoval obdivuhodně ostrý otisk lidské nohy.

---

5 „To je ženská noha,“ řekl Arthur Levain. Tato rozhodná věta, pronesená přidušeným hlasem, mě nijak nepřekvapila. Vyjadřovala i můj vlastní pocit. Jemnost, elegance, zvláštní krása otisku mě hluboce rozechvěla. Nemohlo být pochyb, že je to lidská noha. Možná že patřila nějakému mladíkovi nebo muži malé postavy, ale mnohem pravděpodobnější bylo, a já si to z té duše přál, že patřila ženě. „Soror je tedy obydlena lidskými tvory,“ zabručel profesor Antelle. V hlase měl záchvěv nevole, jímž se mi v tu chvíli stal méně sympatický. Svým typickým způsobem pokrčil rameny a vydal se s námi prozkoumat písek kolem jezera. Objevili jsme další stopy, které zcela zřetelně pocházely od téže bytosti. Levain, který se vzdálil od vody, nás volal k stopě v suchém písku. Stopa byla ještě vlhká. „Byla tady před necelými pěti minutami,“ vykřikl mladík. „Koupala se, slyšela nás přicházet a utekla.“ Bylo nám už naprosto jasné, že jde o ženu. Zmlkli jsme a pozorovali les. Nikde jsme nezaslechli ani zvuk zlomené větve. „Máme dost času,“ řekl profesor Antelle a znovu pokrčil rameny. Jestliže se tady ale koupala lidská bytost, můžeme totéž udělat bez nebezpečí i my.“

Bez okolků se vážený vědec také svlékl a ponořil své hubené tělo do vody. Pro rozkoš z koupele v příjemné a chladivé vodě po naší dlouhé pouti jsme málem zapomněli na náš nedávný objev. Jen Arthur Levain vypadal zamyšleně a nepřítomně. Už jsem si chtěl začít dělat legraci z jeho melancholického výrazu, když jsem přímo

nad námi spatřil onu ženu, sedící na kamenné plošině, odkud padal vodopád. Nikdy nezapomenu, jak na mě zapůsobil její zjev. Zatajil se mi dech nad podivuhodnou krásou této bytosti ze Sorory, která se nám zjevila postříkaná vodní pěnou a ozářená krvavým světlem Betelgeuze. Byla to žena, spíš dívka, pokud to nebyla bohyně. Svoji ženskost odvážně ukazovala obrovskému slunci. Byla nahá a jedinou její ozdobou byly dlouhé vlasy, které jí padaly až na ramena. Samozřejmě že jsme celé dva roky neměli možnost srovnávat, ale ani jeden z nás nebyl ochoten nechat se oklamat přeludem. Bylo jasné, že žena, která stála na plošině jako socha na podstavci, měla nejdokonalejší tělo, jaké si pozemšťan mohl představit. Levain a já jsme ji bez dechu obdivovali, a myslím, že se nemýlím, když řeknu, že ani profesor Antelle nezůstal chladný. Nakláněla se kupředu s hrudí vypjatou a rukama zapaženými jako plavec, který se chystá ke startu, prohlížela si nás a její překvapení nebylo jistě o nic menší než naše. Po chvíli jsem byl už tak rozechvělý, že jsem přestal rozeznávat podrobnosti: celá její bytost mě hypnotizovala. Teprve po několika minutách jsem si uvědomil, že patří k bílé rase, že její pokožka je spíš zlatavá než opálená, že je vysoká, i když nepřilíš, a štíhlá. Pak jsem jako ve snu viděl její neobyčejně čistý obličej. Nakonec jsem se jí podíval do očí. V tu chvíli se probudily mé pozorovací schopnosti a zachvěl jsem se, protože v jejím pohledu bylo něco nového, co jsem neznal. Rozpoznal jsem v něm záhadný a zvláštní stín, který jsme všichni očekávali ve světě tolik vzdáleném od Země. Nebyl jsem ovšem schopen rozpoznat nebo definovat, co je v něm podivného, pouze jsem cítil, že se podstatně liší od lidí našeho druhu. Nebylo to zbarvením očí, které měly šedivou, u nás zřídka vídanou, ale přitom nikoli výjimečnou barvu. Nenormálnost tkvěla v jejich pohledu: jako by byly prázdné, bez výrazu, připomínaly mi oči jedné šílené ubožačky, kterou jsem kdysi poznal. I když zase ne, to nebylo šílenství! Když si všimla, že je sama zvědavé pozorována, přesněji řečeno, když se můj pohled setkal s jejím, jako by dostala ránu; prudce se otočila, zcela mechanicky jako zvíře, které dostalo strach. Nebyl v tom gestu stud, že jsme ji překvapili. Byl jsem přesvědčen, že by bylo přemrštěné myslet si, že by byla schopna takového pocitu. Prostě byla nerada, že se naše pohledy setkaly; nebo nemohla můj

pohled snést. Pozorovala nás teď koutkem oka ukazujíc nám profil. „Říkal jsem vám, je to žena!“ zašeptal mladý Levain. Hlas měl rozčilením přiškrcený, mluvil skoro šeptem, ale dívka ho uslyšela, a zvuk jeho hlasu na ni podivně zapůsobil. Škubla sebou dozadu tak prudce, že jsem její pohyb znovu přirovnal k reflexu zděšeného zvířete, které váhá, než se dá na útěk. Udělala dva kroky dozadu, ale zastavila se za skálou, za níž se téměř skryla. Viděl jsem teď jen horní část jejího obličejce a oko, které nás stále pokradmu pozorovalo. Neodvažovali jsme se ani pohnout ze strachu, že ji zaženeme. Naše chování jí dodalo odvahy. Po chvíli se zase odvážila na okraj plošiny. Ale mladý Levain byl příliš rozrušen, než aby udržel svůj jazyk. „Nikdy jsem neviděl...“ začal. Zmlkl, protože pochopil, jak je neopatrný. Znovu se stáhla stejným pohybem, jako by jí lidský hlas naháněl hrůzu. Profesor Antelle nám dal znamení, abychom mlčeli, a znovu se začal šplouchat ve vodě, jako by si jí ani nevšiml. Udělali jsme totéž a naše taktika měla úspěch. Nejenže se znovu odvážila ukázat a postavit se na okraj plošiny, ale začala projevovat silný zájem o naše skotačení. Její zájem se projevoval dost zvláštním způsobem, který v nás vzbuzoval zvědavost. Viděli jste někdy na pláži psa, který se bojí vlézt do vody a jehož pán se koupe? Opravdu by rád za ním, ale nemá dost odvahy. Pobíhá sem a tam, couvne, odběhne od břehu, zase se vrátí, skloní hlavu, vrtí ocasem. Přesně tak se chovala ta dívka. A najednou jsem ji uslyšeli: ale zvuky, které vydávala, podtrhovaly podobnost se zvířetem, které připomínala svým chováním. Stála na okraji plošiny, jako by se užuž chystala skočit do jezera. Na chvíli přerušila svůj podivný tanec. Otevřela ústa. Byl jsem trochu stranou, takže jsem ji mohl pozorovat, aniž si mne všimla. Myslel jsem, že promluví, že bude křičet. Čekal jsem zvolání. Byl jsem připraven na ten nejbarbarštější jazyk, nikoli však na tyhle podivné zvuky, které vycházely z jejího hrdla: přímo z hrdla, protože ani ústa, ani jazyk nijak nemodulovaly to její zamňoukání nebo ostré zavřeštění, které znovu vyjadřovalo radostné třeštění zvířete. V našich zoologických zahradách někdy mladší šimpanzové, když se škádlí a hrají si, vyrazejí podobné výkřiky. Přestože nás to překvapilo, bez povšimnutí jsme plavali dál, a náhle se zdálo, že se k něčemu rozhodla. Přikrčila se, zachytila se skály a začala lézt dolů za

námi. Byla ohromně šikovná. Její zlaté tělo rychle sjíždělo po stěně a nám připadalo skrze průhlednou tenkou clonu vodopádu v záři toho slunce a odlesků vody jako vidina. Za několik okamžiků slezla po nepatrných výstupcích až k jezeru a poklekla na plochý kámen. Ještě několik vteřin nás pozorovala, pak skočila do vody a plavala k nám. Pochopili jsme, že si chce s námi hrát, a aniž jsme se domlouvali, pokračovali jsme se zápalem v dovádění. Vzbudili jsme v ní zřejmě důvěru tím, že jsme se od okamžiku, kdy jsme ji poplašili, mírnili. Za chvíli z toho byla hra, jejíž pravidla sama nevědomky stanovila. Byla to po pravdě podivná hra, poněkud připomínající hry tuleňů v bazénech, a spočívala v tom, že jsme se navzájem honili, uhýbali náraz stranou, když měl někdo užuž dostat babu, že jsme se navzájem k sobě přibližovali až na dotek, aniž jsme se jeden druhého dotkli. Byla to dětská hra, ale co bychom neudělali pro to, abychom si získali neznámou krásku! Všiml jsem si, že profesor Antelle se hry zúčastnil s nezastíranou radostí. Naše hraní už trvalo dost dlouho a začali jsme pociťovat únavu, když tu jsem si všiml něčeho paradoxního ve výrazu dívky: její vážnosti. Z naší hry, ke které nás vyprovokovala, měla očividně radost, ale nikdy se její tvář nerozzářila úsměvem. Už hezkou chvíli mi to bylo nepříjemné, protože jsem přesně nechápal důvod, a tak se mi ulevilo, když jsem tomu přišel na kloub: nesmála se ani se nezasmála. Chvílemi jen vyrážela ostré hrdelní zvuky, které asi vyjadřovaly uspokojení. Chtěl jsem se o něco pokusit. Když se ke mně blížila, rozrážejíc vodu svým podivným stylem podobným plavání psa, s vlasy roztaženými po hladině, takže připomínaly ocas komety, podíval jsem se jí do očí, a než se stačila otočit, usmál jsem se na ni a do úsměvu jsem vložil tolik něžnosti a náklonnosti, kolika jsem byl schopen. Výsledek byl překvapující. Přestala plavat, postavila se ve vodě, která jí sahala do pasu, a natáhla před sebe na ochranu ruce s prsty ohnutými jako drápy. Pak se ke mně obrátila zády a utekla na břeh. Když byla z vody venku, na chvíli zaváhala, pootočila se a podívala se na mě úkosem, jako nahoře na plošině, s překvapeným výrazem živočicha, který spatřil něco, co ho poplašilo. Snad by byla zase nabyla důvěry, protože úsměv mi zmizel ze rtů a jakoby nic jsem začal znovu plavat, ale stalo se něco, co zvýšilo její vzrušení. Z lesa jsme uslyšeli hluk a

najednou se objevil ve větvích poskakující přítel Hektor, seskočil na zem a kolébavě se vydal k nám. Radostí, že nás našel, začal metat kozelce. Zarazilo mě, že se v dívčině tváři znovu objevila zvířecí grimasa, v níž byla hrůza i hrozba, když uviděla opici. Přikrčila se, vmáčkla se do skály, svaly se jí napnuly, prsty se jí rozevřely jako drápy šelmy. A to jen proto, že uviděla milého malého šimpanze, který se nás chystal vítat. Ve chvíli, kdy běžel kolem ní, aniž si jí všiml, po něm skočila. Tělo se jí vypjalo jako luk. Chytla ho za krk a škrtila, dokud jí ubožák mezi nohama neznehybněl. Její útok byl tak rychlý, že jsme ani neměli čas zasáhnout. Zvíře se ani nebránilo. Několik vteřin se zmítalo a za chvíli bylo mrtvé. Tato zářivá bytost - kterou jsem v zápalu romantismu pokřtil jménem „Nova“, protože její zjevení mi nepřipadalo nepodobné zjevení vybuchující hvězdy - Nova doslova uškrtla zdomácnělé a neškodné zvíře. Když jsme se probrali z překvapení a utíkali k ní, bylo už na záchranu Hektora pozdě. Otočila k nám hlavu, jako by se nám chtěla postavit, znovu natáhla ruce před sebe, vycenila zuby a vypadala tak hrozivě, že jsme se zarazili. Pak vyrazila naposledy ostrý zvuk, který jsme mohli považovat za triumfální zpěv nebo hněvivý řev, a utekla do lesa. V několika okamžicích zmizela v porostu, který se zavřel za jejím zlatým tělem, a zanechala nás zaražené uprostřed džungle, která zase ztichla.

---

6 Asi nějaká divoška,“ řekl jsem, „patřící k barbarskému kmeni, s jakými se setkáváme na Nové Guineji nebo v afrických pralesech.“ Říkal jsem to, aniž jsem o tom byl přesvědčen. Arthur Levain se mé téměř zprudka zeptal, jestli jsem se někdy setkal s takovou chůzí a s takovou jemností ve stavbě těla mezi primitivními národy. Měl stokrát pravdu a já nevěděl, co mu odpovědět. Profesor Antelle vypadal hluboce zamyšleně, ale poslouchal nás. „I ty nejprimitivnější kmeny u nás mají jazyk,“ řekl nakonec. „Tahle nemluví.“ Prozkoumali jsme okolí jezírka, ale po neznámé nikde ani stopy. Vrátili jsme se k naší šalupě na mýtině. Profesor se chtěl vrátit do kosmu a pokusit se o přistání v civilizovanější části. Levain však navrhl, abychom setrvali na místě nejméně dvacet čtyři hodiny a

znovu se pokusili navázat styk s obyvateli džungle. Podporoval jsem tento návrh, na kterém jsme se nakonec shodli. Neodvázili jsme si přiznat, že nás drží v těchto místech naděje, že se znovu setkáme s neznámou. Konec dne proběhl klidně. Avšak k večeru, když jsme se dost naobdivovali fantastickému západu Betelgeuze, který se rozplynul po horizontě, že to přesahovalo lidskou představitivost, jsme najednou nabyli dojmu, že se kolem nás něco změnilo. Džungle ožila praskáním a tichým šramotem, a my jsme cítili, že nás pozorují skrz listí nevidi- 30 planeta OPIC

tělně oči. Noc však proběhla klidně. Zabarikádováli jsme se ve své šalupě a střídavě jsme hlídali. K ránu jsme měli stejný pocit jako zvečera a mně se zdálo, že slyším stejné ostré zvuky, jaké včera vydávala Nova. Neukázala se však žádná z bytostí, jimiž jsme ve své rozbouřené mysli zabydleli prales. Rozhodli jsme se tedy, že se vrátíme k vodopádu, a celou cestu nás znervózňoval pocit, že nás sledují a pozorují bytosti, které se neodvažují ukázat. Ale Nova za námi včera přece přišla. „Možná že jí nahání strach naše oblečení,“ usoudil Arthur Levain. Připadalo mi to jako záblesk světla. Vzpomínal jsem si přesně, že Nova, poté co utíkala od uškrcené opice, uskočila od hromady našich šatů jako ustrašený kuň. „Hned to poznáme.“ Vysvlékli jsme se, skočili do jezera a začali si hrát jako předešlého dne. Navenek jsme si ničeho kolem nevšíмали. Náš uskok měl stejný úspěch. Za několik minut jsme uviděli dívku na skalnaté plošině, ale přijít jsme ji neslyšeli. Tentokrát nebyla sama. Vedle ní stál muž, který vypadal jako my, pozemšťané, také zcela nahý, zralého věku, a naší dívce se tak podobal, že jsem si myslel, že je to její otec. Díval se na nás také a vypadal překvapeně a rozrušeně jako ona. A byli tu i další. Objevovali jsme je postupně, protože jsme se stále snažili vypadat naprosto nevšímavě. Opatrně vycházeli z lesa a pomalu začali kolem jezera tvořit kruh. Všichni byli hezky urostlí, dokonalí představitelé lidské rasy, muži, ženy, všichni měli pokožku do zlatová a zdálo se, že jsou velmi rozrušení, chvílemi vyráželi ostré zvuky. Dost nás to zarazilo a znepokojilo, zvláště když jsme si vzpomněli na včerejší příhodu se šimpanzem. Jejich chování však nebylo nepřátelské: vypadali, jako by je zajímalo, co děláme. A bylo

to tak, jak se ukázalo. Nova, kterou jsem považoval za starou známou, za chvíli vlezla do vody a ostatní ji s větším či menším váháním napodobili. Za chvíli se přiblížili a začali jsme si hrát na honěnou po způsobu tuleňů jako včera, s tím rozdílem, že kolem nás teď bylo asi dvacet podivných bytostí, které se máchaly ve vodě a šplí- 31PIERRE bouluje chaly po sobě a přitom se tvářily vážně, což podivné kontrastovalo s těmito dětinskostmi. Za čtvrt hodiny mě tahle hra přestala bavit. Copak jsme se vydali až do systému Betelgeuze, abychom si teď hráli jako uličníci? Začal jsem se sám za sebe skoro stydět a bylo mi nepříjemné, když jsem si všiml, že i vědec Antelle se touto hrou baví. Co jsme však mohli dělat jiného? Těžko si někdo představí, jak obtížné se navazují kontakty s bytostmi, které neznají slova a úsměv. A přece jsem se o to pokusil. Pokusil jsem se o to posuňky, které mají nějaký význam. Sepjal jsem ruce, aby to vypadalo co možná nejprátelejší, a zároveň jsem se trochu jako Čičani uklonil. Posílal jsem jim polibky rukou. Žádný z těchto projevů nevyvolal nejmenší odezvu. V očích se jim neobjevil ani záblesk pochopení. Když jsme se cestou dohadovali o tom, jak bude vypadat naše případné setkání s jinými bytostmi, představovali jsme si nejrůznější neforemná, obludná stvoření, která se budou od nás lišit stavbou těla, ale vždycky jsme předpokládali, že budou nadána duchem. Situace na planetě Soror vypadala úplně opačně: měli jsme co dělat s obyvateli, kteří se nám stavbou těla podobali, ale kteří, jak se zdálo, byli zcela bez ducha. Právě ten výraz v očích Novy, který mě tak zarazil, jsem našel i v pohledu ostatních: chybělo jim vědomí, myšlení, duše. Zajímala je jen hra. A navíc to musela být úplně hloupá hra. Dostali jsme nápad, jak vnést do hry trochu logiky, kterou mohli ještě pochopit: chytili jsme se za ruce a ve vodě, která nám sahala po pás, jsme se začali točit dokolečka, zdvíhající střídavě ruce, jako to dělají malé děti. Nechali to bez povšimnutí. Většina z nich od nás utekla a jen někteří se na nás dívali tak nechápavě, že jsme z toho byli i my nesví. A právě naše roz dováděnost vyvolala drama. To, že my, tři usedlí muži, z nichž jeden je světovou kapacitou, se držíme za ruce a tančíme dětské kolo ve vodě pod uštěpačným okem Betelgeuze, nám připadalo tak směšné, že jsme se už nemohli tvářit vážně. Čtvrt hodiny jsme se

přemáhali natolik, že už bylo nutné se uvolnit. Dostali jsme takový záchvat smíchu, že jsme se až ohýbali a nemohli se udržet. Výbuch smíchu konečně našel odezvu u těch bytostí, ale ne takovou, jakou bychom si přáli. Jezírko se přímo rozbouřilo. Rozutekli se do všech stran tak zmateně, že by nám to za jiných okolností bylo k smíchu. Za několik okamžiků jsme byli ve vodě sami. Seběhli se na břehu jezírka, chvěli se, vyrazili ostré zvuky vyjadřující hněv a natahovali ruce směrem k nám. Vypadali tak hrozivě, že jsme dostali strach. Levain a já jsme skočili ke zbraním, ale moudrý Antelle nás potichu požádal, abychom jich nepoužili a abychom ani nezamířili, dokud se k nám nebudou blížit. Nepřestávali jsme je sledovat a rychle jsme se oblékli. Jen jsme si ale oblékli kalhoty a košile, vzrostlo jejich vzrušení až k zuřivosti. Zdálo se, že pohled na oblečeného člověka je pro ně nesnesitelný. Někteří utekli, ostatní se k nám blížili s nataženýma rukama a roztaženýma prsty. Chytil jsem karabinu. Paradoxní bylo, že tyto tak tupé bytosti pochopily význam tohoto gesta, otočily se k nám zády a zmizely mezi stromy. Spěchali jsme k šalupě. Cestou zpátky jsem měl dojem, že jsou kousek od nás a že, ač neviditelní, tiše sledují náš ústup. 33

---

7 K útoku došlo, když jsme docházeli k mýtině. Byl tak náhlý, že jsme se ani nemohli bránit. Sororští mužové vyskákali z houští jako kamzíci a vrhli se na nás dřív, než jsme mohli zalícit. Na útoku bylo podivné, že nebyl namířen proti nám. Okamžitě mě to napadlo a za chvíli se mi to potvrdilo. Ani na jediný okamžik jsem se necítil ve smrtelném nebezpečí, v jakém byl Hektor. Nešlo jim o naše životy, ale o oblečení a o všechno, co jsme měli s sebou. Ve chvíli jsme se nemohli ani hnout. Spousta hbitých rukou nám vytrhla zbraně, munici a pytle a zahodila je daleko od nás, ostatní se na nás vrhli a strhali z nás šaty a rozcupovali je na kousky. Když jsem pochopil, co na nás v nich vyvolává zuřivost, pasivně jsem nechal se sebou dělat, co chtěli, a kromě několika škrábanců jsem neutrpěl žádné vážné zranění. Antelle a Levain udělali totéž a za chvíli jsme stáli úplně nahí uprostřed skupiny mužů a žen, kteří se očividně uklidnili, když nás uviděli nahé, a začali kolem nás tančit v tak těsném kruhu, že

jsme nemohli utéct. Bylo jich teď na okraji mýtiny nejméně sto. Ti, kteří nebyli kolem nás, se vrhli na naši šalupu se stejným vztekem, s jakým roztrhali naše obleky. Přestože jsem byl nešťastný, když jsem viděl, jak ničí náš vzácný stroj, přemýšlel jsem o jejich chování a zdálo se mi, že jsem pochopil základní princip: tyto bytosti zřejmě doháněly k vzteku předměty. Všechno, co bylo vyrobeno, vyvolávalo v nich zlobu a hrůzu. Když brali do ruky nějaký předmět, tak jen na tak dlouho, než ho rozbili, zlomili nebo zkroutili. Pak ho rychle hodili hodně daleko, jako by to byl rozpálený kus železa, aby ho po chvíli znovu zdvihli a dokončili zkázu. Připomínalo mi to boj kočky s napůl mrtvým, ale dosud nebezpečným potkanem, nebo zápas promyky s hadem. Už předtím mé udivilo, že nás napadli a nepoužili žádné zbraně, dokonce ani klacků. Bezradně jsme přihlíželi ničení naší šalupy. Dveře pod jejich náporom brzy povolily. Vtrhli dovnitř a zničili všechno, co se dalo zničit, především nejcennější palubní přístroje, jejichž zbytky rozházeli. Toto drancování trvalo dost dlouho. Pak, protože kovový obal nepovoloval, se vrátili k naší skupině. Začali do nás strkat, cloumali námi, až nás nakonec zatáhli do hloubi džungle. Naše postavení bylo čím dál tím povážlivější. Neozbrojení, nazí, donucení jít bosí příliš rychle, nemohli jsme si ani sdělit dojmy, ani si postěžovat. Každý sebemenší náznak hovoru v nich vyvolával tak hroživé reflexy, že jsme mohli jen bolestivě mlčet. A přece tyto bytosti byly lidmi jako my. Kdyby byli oblečení a učesaní, vůbec by v našem světě nebudili pozornost. Jejich ženy byly krásné, i když žádná nemohla soutěžit s nádherou Novy. Ta šla blízko za námi. Moji strážci mnou smýkali a já jsem se několikrát po ní ohlédl a toužebně v její tváři hledal známku soucitu, kterou, jak se mi zdálo, jsem na její tváři zahlédl. Myslím si však, že to bylo spíš jen přání nalézt ho. Jakmile se můj pohled setkal s jejím, snažila se uhnout očima, aniž v nich měla něco jiného než překvapení. Tato kalvárie trvala několik hodin. Padal jsem únavou, nohy jsem měl celé zkrvavené, po těle samý šrám od trní, kterým se sororští lidé proplétali bez škrábnutí jako hadi. Moji přátelé na tom nebyli o nic lépe a Antelle na každém kroku klopytal. Potom jsme konečně dorazili na místo, které asi bylo cílem naší pouti. Les zde byl řídký a keře ustoupily nízké trávě. Tam nás naši hlídači nechali stát, přestali

se o nás zajímat a začali se mezi stromy honit, jako by to byla jediná činnost, kterou se ve svém životě zabývají. Padli jsme na zem únavou a využili jsme tohoto odpočinku, abychom se potichu domluvili.

Bylo zapotřebí celé velitelovy filozofie k tomu, abychom nepropadli nejčernějšímu zoufalství. Smrákalo se. Mohli jsme bezpochyby využít všeobecného nezájmu o nás a utéct. Ale kam bychom šli? I kdyby se nám podařilo vrátit po cestě, kterou jsme přišli, nemohli jsme stejně naši šalupy použít. Připadalo nám proto rozumnější zůstat a pokusit se ochočit tyto nesmířitelné bytosti. Kromě toho nás trápil hlad. Zdvihli jsme se a udělali několik nesmělých kroků. Nevšimli si nás a dál hráli svou nesmyslnou hru. Jenom Nova jako by na nás nezapomněla. Šla za námi zpovzdálí, a když jsme se na ni podívali, odvrátila hlavu. Nejprve jsme nazdařbůh bloudili kolem a pak jsme objevili, že jsme v jakémsi táboře, kde jako přístřešky nebyly ani chatrče, ale jakási hnízda, jaká si stavějí některé druhy opic v afrických pralesích: několik přes sebe položených, ničím nespojených větví na zemi nebo zaklesnutých do spodních větví stromů. Některá hnízda byla obsazena. Muži a ženy - nevím, jak jinak bych je měl označovat - se v nich choulili většinou v páru a tiskli se k sobě jako zimomřiví psi. Jiné, větší skryše patřily rodinám, a my jsme v nich viděli mnoho spících dětí, které mi připadaly krásné a dobře živené. Avšak to nijak neřešilo problém naší výživy. Konečně jsme u jednoho stromu spatřili rodinu, která se chystala jíst: jejich jídlo nás ale vůbec nelákalo. Bez pomoci jakéhokoli nástroje trhali ohromné zvíře, které připomínalo našeho jelena. Nehty a zuby z něho rvali kusy krvavého masa, které polykali sotva zbavené kůže. Kolem dokola nebylo ani stopy po ohništi. Nad touto hostinou se nám zdvíhal žaludek, a když jsme se přiblížili o několik kroků, pochopili jsme, že nejsme nijak zváni, abychom jídlo sdíleli. Naopak, ozvalo se zavrčení a my jsme se rychle stáhli. Na pomoc přišla Nova. Udělala to proto, že konečně pochopila, že máme hlad? Mohla skutečně něco chápat? Nebo to udělala proto, že měla hlad sama? Zkrátka přistoupila k jednomu vysokému stromu, sevřela kmen mezi stehna, vylezla až k prvním větvím a zmizela v listoví. Za chvíli spadla na zem spousta nějakého ovoce, které připomínalo

banány. Pak slezla, dva nebo tři plody sebrala a začala jíst, dívajíc se přitom na nás. Po chvilce váhání jsme si dodali odvahy a napodobili ji. Ovoce bylo dost dobré a my jsme se jím nasýtli. Dívala se na nás a nedávala najevo, že by proti tomu něco měla. Napili jsme se vody z potoka a rozhodli, že tam strávíme noc. Vybrali jsme si každý svůj kousek trávníku a vystavěli jsme si hnízdo podobné hnízdům ostatních. Novu zajímala naše činnost do té míry, že mi přišla pomoci ulomit větev, se kterou jsem si nevěděl rady. Byl jsem dojatý tím gestem. Mladý Levain dostal kvůli tomu takovou zlost, že ihned lehl, otočil se k nám zády a zachumlal se do trávy. Pokud jde o profesora Antella, ten už dávno spal, jak byl unavený. Hnízdo jsem dokončil později než oni a Nova mě zpozvzdálí pozorovala. Když jsem si i já lehl, chvíli zůstala nerozhodně stát, a pak se váhavě přiblížila. Lehla si vedle mě. Stále jsem ležel bez hnutí. Nakonec se ke mně přitulila a nikdo by nás nebyl rozeznal od ostatních párů, které obývaly hnízda tohoto podivného kmene. Ačkoli dívka byla nevidaně krásná, nepovažoval jsem ji v tu chvíli za ženu. Chovala se jako domácí zvíře, které hledá teplo u svého pána. Její tělo mě hřálo, ale nezatoužil jsem po ní. Nakonec jsem v této prazvláštní poloze usnul, napůl mrtvý únavou, přitisknut k neskutečně krásné a neuvěřitelně nevědomé bytosti. Sotva jsem stačil zahlédnout Měsíc Sorory, který byl menší než náš a zaléval džungli zažloutlým světlem.

---

8 Mezi stromy už bledlo nebe, když jsem se probudil. Nova ještě spala. Mlčky jsem si ji prohlížel a povzdech si, když jsem si vzpomněl, jak byla krutá k naší ubohé opici. A určitě také ona způsobila naše neštěstí, protože na nás upozornila své druhy. Ale jak se na ni mohl člověk zlobit, když se podíval na její harmonické tělo? Najednou sebou trhla a zdvihla hlavu. V očích se jí objevil záblesk hrůzy a já cítil, jak jí tuhnou svaly. Ležel jsem ale bez pohnutí, a tak její tvář pozvolna roztála. Vzpomněla si. Poprvé snesla na okamžik můj pohled. Považoval jsem to za osobní vítězství, a zapomenuv na její vzrušení při tomto pozemském projevu náklonnosti, usmál jsem se na ni znovu. Její reakce teď byla mírnější. Otrásla se, znovu se

vypjala, jako by chtěla utéct, ale zůstala nehybně sedět. S větší odvahou jsem se na ni usmál víc. Znovu se otrásla, ale nakonec se uklidnila a ve tváři měla jen výraz velkého překvapení. Podařilo se mi ji ochočit? Odvážil jsem se položit jí ruku na rameno. Zachvěla se, ale stále se nehýbala. Opájel jsem se svým úspěchem o to víc, že se mi zdálo, že se pokouší mě napodobit. Bylo tomu tak. Pokusila se o úsměv. Viděl jsem na ní, jak se urputně snaží ovládnout svaly na své nádherné tváři. Pokusila se o to mnohokrát, ale podařila se jí jen jakási bolestivá grimasa. V této obrovské snaze lidské bytosti o projev náklonnosti, která skončila tak uboze, bylo cosi dojemného. Najednou se se mnou všechno zatočilo a já s ní pocítil stejný soucit, jaký máme s nemocným dítětem. Stiskl jsem jí víc rameno. Přiblížil jsem svůj obličej k jejímu. Dotkl jsem se jejích rtů. Odpověděla na moje gesto tím, že se otřela nosem o můj a olízla mi tvář. Byl jsem úplně vyveden z míry a nerozhodný. Nešikovně jsem ji napodobil. Konečně já jsem byl cizí a musel jsem se přizpůsobit mravům velké soustavy Betelgeuze. Zdálo se, že je spokojena. Ve své snaze o sblížení jsme se dostali až sem a já nevěděl co dál. Trápila mě myšlenka, že udělám nějakou hloupost svými pozemskými způsoby, když tu náhle se kolem strhlo peklo, které nás přinutilo vyskočit. Já a moji dva druhové, na něž jsem zatím egoisticky zapomněl, jsme vyskočili do rozednění. Nova byla ještě rychleji na nohou a jevila znaky největšího neklidu. Hned jsem ostatně pochopil, že tento hluk není nepříjemným překvapením jen pro nás, ale pro všechny obyvatele lesa, protože všichni vyskákali ze svých skrýší a začali zmateně pobíhat. Nebyla to už hra jako včera, jejich křik vyjadřoval hrůzu. Při hluku, který tak náhle porušil ticho pralesa, tuhla krev v žilách. Měl jsem ostatně dojem, že lidé z džungle vědí, oč jde, a že jejich hrůza má svou příčinu v určitém nebezpečí. Byla to zvláštní kakofonie, směsice rychlých úderů, tlumených jako víření bubnů, a jiných nelibých zvuků podobných tlučení na hrnce a křiku. A právě tento křik na nás nejvíc zapůsobil, protože i když nešlo o žádný známý jazyk, byl to nepochybně lidsky křik. Svítání osvětlovalo podivnou scénu v pralesi: muži, ženy, děti utíkali všemi směry, strkali do sebe, padali přes sebe, někteří i lezli na stromy a hledali tam útočiště. Za chvíli se někteří starší zastavili a naslouchali. Hluk

se blížil dost pomalu. Přicházel z nejhustšího porostu a z několika směrů, které tvořily dost dlouhou linii. Případlo mi to jako tlučení honců při našich honech. Nejstarší z kmene jako by se k něčemu rozhodli: několikrát zakvičeli, což nepochybně znamenalo nějaké signály nebo příkazy, a rozběhli se opačným směrem, než odkud přicházel zvuk. Ostatní je následovali a za chvíli jsme je viděli kolem sebe uhánět jako stádo vyplašených jelenů. Nova se přidala k ostatním, ale vzápětí se zastavila a otočila se k nám, a mně se zdálo, že především ke mně. Vyrasila plačtivé zakňučení, které jsem pochopil jako výzvu, abych ji následoval, pak se rozběhla a zmizela. Tlučení zintenzivnělo a mně se zdálo, jako bych slyšel praskat větve pod těžkými kroky. Přiznám se, že jsem ztratil chladnokrevnost. Rozum mi radil, abych zůstal a vyčkal, až se objeví ti, kteří, jak se stále jasněji ukazovalo, vydávali lidské zvuky. Ale po tom, co jsem zažil včera, mě tento strašlivý rámus znervóznil. Hrůza Novy a ostatních přešla i na mě. Přestal jsem přemýšlet, ani jsem se nedomluvil se svými druhy a rozběhl se za dívkou. Uběhl jsem několik set metrů a nepodařilo se mi ji dostihnout. Všiml jsem si, že se za mnou rozběhl jenom Levain, protože profesoru Antellovi věk určitě nedovolil podobný úprk. Arthur těžce oddechoval vedle mě. Podívali jsme se na sebe a zastyděli se za svoje chování. Už jsem mu chtěl navrhnout, abychom se vrátili, nebo abychom alespoň počkali na velitele, když vtom se ozvaly zvuky, které námi otřásly. Nemohl jsem se naprosto mýlit: džunglí se ozývaly výstřely - jeden, dva, tři, pak další, v nepravidelných intervalech, chvílemi samostatné anebo zase dvojité výstřely, které podivně připomínaly loveckou dvojku. Střílelo se před námi, tam, kde zmizeli uprchlíci. Mezitím co jsme váhali na místě, přiblížila se řada honců až těsně k nám, a my jsme znovu ztratili hlavu. Nevím proč, ale střílení mi připadalo méně nebezpečné, známější než ten pekelný randál. Instinktivně jsem se rozběhl kupředu, pečlivě se schovávaje v keřích a snaže se dělat co nejmíň hluku. Můj druh mě následoval. Dostali jsme se až k místu, odkud se ozývaly výstřely. Zpomalil jsem a skoro po čtyřech jsem popolezl blíž. Spolu s Levainem, který se mě neustále držel, jsme se vyšplhali na jakýsi pahorek a tam se zastavili. Ztěžka jsme oddechovali. Předě mnou bylo jen několik stromů a řada keřů.

Opatrně jsem zdvihl hlavu. Zůstal jsem chvíli, jako by do mě blesk uhodil, tak mnou otrásl, co jsem uviděl a co přesahovalo můj ubohý lidský rozum.

---

9 Před očima jsem měl bizarní, v některých podrobnostech dost hrůzný obraz. Moji pozornost však upoutala postava stojící nehybně asi třicet kroků od nás, která se dívala směrem ke mně. Málem jsem překvapením vykřikl. Ano, přes hrůzu, která mě jímala, a přes tragičnost mého postavení - byl jsem v pasti mezi honci a stfelci - ve mně překvapení potlačilo všechny pocity, když jsem uviděl bytost číhající na zvěř. Touto bytostí byla opice, vlastně pěkná velká gorila. Říkal jsem si, že jsem se asi zbláznil, ale o tom, že je to opice, nebylo pochyb. Ovšem v setkání s gorilou na planetě Soror nebyla celá zvláštnost příhody. Ta byla pro mě v tom, že opice byla oblečena jako člověk u nás a že se v obleku především zcela nenuceně pohybovala. Tato přirozenost na mě zapůsobila nejvíc. Od prvního okamžiku mi bylo jasné, že to zvíře není převlečené za člověka. Oblečení pro ni bylo naprostou přirozeností, jako pro Novu a její druhy byla nahota. Měla na sobě šaty, jaké nosíte vy nebo já, chci tím říct, jaké bychom měli na sobě, kdybychom se zúčastnili honu, které se u nás pořádají pro velvyslance nebo jiné oficiální osobnosti. Měla na sobě hnědý kabát, který jako by ušil nejlepší pařížský krejčí, a košili s velkými kostkami, jako nosívají sportovci. Kalhoty, které se nad kotníky lehce rozšiřovaly, měla zasunuty v kamaších. Tady také končila veškerá podobnost protože místo bot měla na nohou silné černé rukavice. A byla to gorila, říkám vám! Nad límcem košile seděla ošklivá, černými chlupy porostlá hlava s plochým nosem a s vystouplými lícními kostmi. Stála tam, trochu se nakláněla kupředu, jako číhající lovec, a v dlouhých rukách držela pušku. Stála přímo proti mne, ale na druhé straně průseku, který byl rovnoběžný s řadou honců. Najednou sebou šklubla. Zaslechla jako já lehký šramot v křoví napravo ode mne. Otočila se tím směrem a zároveň zdvihla pušku, popravena zalícit. Ze své skrýše jsem zahlédl, jak se vlní křoví, kudy utíkal bezhlavé jeden z uprchlíků přímo do rány. Chtěl jsem zakřičet na poplach, protože úmysl opice byl naprosto jasný.

Ale neměl jsem k tomu ani sílu, ani čas, muž se už vyřítíl na mýtinu jako srna. V okamžiku, kdy vběhl střelci do mušky, se rozlehla rána. Udělal skok, zhroutil se a po několika křečovitých záchvěvech zůstal ležet bez pohnutí. Smrti oběti jsem si povšiml až za okamžik, protože moji pozornost zaujala gorila. Viděl jsem, jak se v její tváři mění výraz od chvíle, kdy zaslechla hluk v křoví, a všiml jsem si několika překvapujících odstínů; nejprve to byl výraz krutosti lovce, který číhá na kořist, a horečnatá rozkoš, kterou mu to působí; a především jeho výraz byl naprosto lidsky. A to byla základní příčina mého údivu - v očích tohoto zvířete jiskřil duch, kterého jsem marně hledal u lidí ze Sorory. Moje ponižující situace brzy zaplašila první překvapení. Rána mě přinutila podívat se na oběť, a tak jsem se stal zděšeným svědkem jejích posledních křečí. S hrůzou jsem si potom všiml, že průsek v lese je poset lidskými těly. Nemohl jsem pochybovat o smyslu toho, co vidím - Asi sto kroků dál jsem zpozoroval další gorilu, podobnou první. Stal jsem se svědkem honu - vlastně jsem byl jedním z aktérů - fantastického honu, kde pravidelně rozestavenými lovci byly opice a lovnou zvěří muži a ženy jako já, muži a ženy, jejichž nahé mrtvoly zkroucené do směšných poloh zakrvácely zemi. Odvrátil jsem oči od této nesnesitelné hrůzy. Raději jsem se chtěl podívat na grotesku a znovu jsem pohlédl na gorilu, která mi stála v cestě. Udělala krok stranou a za ní se objevila další opice, která se od ní nehnila, jako se nehne sluha od pána. Byl to šimpanz, menší a mladý, ale šimpanz, to přísahám, oblečený s menší vybraností než jeho pán do kalhot a košile, a hrál svoji roli v přepečlivé organizaci, jejíž pravidla jsem začal odhalovat. Lovec mu podal pušku. Šimpanz mu podal jinou, kterou držel v ruce. Potom zcela jistými pohyby vytáhl z pásu, který měl kolem těla a který se v září Betelgeuze leskl, náboje a nabil zbraň. Pak každý zaujal dřívější místo. Všechny tyto dojmy jsem získal v několika vteřinách. Byl bych chtěl přemýšlet, rozebrat všechna ta odhalení, ale neměl jsem čas. Arthur Levain vedle mě byl hrůzou zkamenělý, že nebyl schopen nijak mi pomoci. Nebezpečí každou vteřinu rostlo. Honci se zezadu blížili. Jejich tlučení bylo ohlušující. Byli jsme v pasti jako zvířata, jako ty ubohé bytosti, které stále kolem nás přebíhaly. Kmen musel být početnější, než jsem předpokládal, protože k volnému

prostranství přibíhala stále spousta lidí, aby zde nalézali příšernou smrt. Ale ne všichni. Jak jsem se tak snažil vzmužit, pozoroval jsem z výšky pahorku chování uprchlíků. Někteří hrůzou úplně nepřičetní běželi, a lámali proto keře s takovým hlukem, že na sebe upozorňovali opice, které je pak s jistotou zabíjely. Někteří však, jako stan divocí vepři, kteří zažili několik honů a naučili se uskokům, se chovali rozvážně. Pomalu a opatrně se přiblížili až k lovcům, skrze listí pozorovali nejbližšího, chvíli čekali, až se otočí jinam, a pak největší rychlostí přeběhli smrtonosné pásmo. Mnoha se tak podařilo bez úhony dosáhnout protějšího lesa a zmizet v něm. Tam byla možná naděje na záchranu. Kývl jsem na Levaina, aby mě následoval, a sjel jsem bez hluku až k posledním keřům. Najednou mě přepadly obavy. Copak se mám já, člověk, utíkat k takovým uskokům jen proto, abych přelstil opici? Nebylo by důstojnější vstát, jít ke zvířeti a zkrotit je holí? Tlučení za mými zády potlačilo tuto bláznivou choutku. Hon končil pekelným rámeusem. Honci nám byli v patách. Jednoho z nich jsem zahlédl, jak se objevil v listoví. Byla to ohromná gorila, která kolem sebe tloukla klackem a řvala z plna hrdla. Udělal na mě ještě horší dojem než lovec s puškou. Levain začal cvakat zuby a trásl se po celém těle; já jsem se díval před sebe, čekaje na vhodný okamžik. Nešťastný přítel mi nevědomky zachránil život vlastní neopatrností. Úplně ztratil hlavu. Neopatrně se zdvihl a rozběhl se nazdařbůh do aleje střelci přímo do rány. Daleko neběžel. Výstřel jako by ho zlomil a on se zhroutil mezi těla, která ležela kolem na zemi. Neztrácel jsem čas oplakáváním - co by mu to ostatně bylo platné? Dychtivě jsem čekal, až gorila podá pušku sluhovi, a jakmile udělala ten pohyb, vyrazil jsem a přeběhl přes cestu. Viděl jsem ji jako ve snu, jak sahá po pušce, ale v okamžiku, kdy zacílila, jsem už byl schovaný. Zaslechl jsem jen výkřik, který připomínal nadávku, ale neztrácel jsem čas přemýšlením o této další podivnosti. Vyžrál jsem na ni. Pocítil jsem nad tím podivnou radost, která působila jako balzám na moje ponížení. Běžel jsem ze všech sil, abych byl co nejdál od krveprolití. Už nebylo slyšet ani křik honců. Byl jsem zachráněn. Zachráněn! Podceňoval jsem zlomyslnost opic na planetě Soror. Neuběhl jsem ani sto metrů, když jsem po hlavě vletěl do něčeho, co bylo přikryto listím. Byla to síť s

velkými oky, natažená nad zemí a tvořící velké kapsy, do jedné z nich jsem se zapletl. Nechtyl jsem se sám. Sít zahrazovala velký kus lesa a spousta prchajících, která unikla pušce, se do ní chytla jako já. Svědčilo o tom zuřivé pištění a zmítání kolem mne, jak se snažili vymotat. Popadl mé hrozný vztek, když jsem si uvědomil, že jsem v pasti. Vztek silnější než hrůza, a já nebyl schopen jakéhokoli myšlení. Udělal jsem přesně opak toho, co mi radil rozum, a začal jsem se úplně bezhlavě zmítat, což mělo za následek jen to, že jsem si oka obtočil kolem těla ještě pevněji. Nakonec jsem se do sítě tak zamotal, že jsem se musel uklidnit a vzdát na milost a nemilost opicím, které jsem už slyšel v blízkosti.

---

10 Když jsem viděl, jak se ta tlupa blíží, zmocnila se mě smrtelná hrůza. Myslel jsem si, že po tom, co jsem viděl za krutosti, dojde k masakru.

Lovci, všechno to byly gorily, šli v čele. Všiml jsem si, že v rukou nemají pušky, a začal jsem znovu doufat. Za nimi šli sluhové a honci stejný počet šimpanzů a goril. Lovci, kteří zřejmě byli pány, se chovali jako aristokrati. Nevypadali, že by měli špatné úmysly, bavili se mé21 sebou v tom nejlepší rozmaru...

Po pravdě řečeno, dnes jsem si už zvykl na paradoxy této planety tak, že mě při psaní předcházející věty ani nenapadlo, jak je absurdní. A přece to byla pravda! Gorily měly šlechtické způsoby. Vesele na sebe volaly artikulovaným jazykem a jejich obličej vyjadřovaly lidské pocity, jejichž stopy jsem marně hledal u Novy. Co se ale vlastně stalo s Novou? Zachvěl jsem se, když jsem si vzpomněl na krvavou alej. Ted jsem už chápal, proč zneklidněla, když uviděla našeho šimpanze. Bylo jasné, že mezi těmito dvěma rasami existuje smrtelná nenávisť. Svědčilo o tom i chování chycených lidí, když se opice blížily. Zběsile sebou zmítali, mávali rukama nohama, skřípali zuby a s pěnou u ú[^] vztekale kousali do provazů.

Opice-lovci, aniž si toho všímaly - uvědomil jsem si, že jim říkám páni - daly rozkazy sluhům. Na druhé straně sítě se objevily velké nízké vozy, opatřené klecemi. Nastrkali nás tam po deseti. Trvalo to dost dlouho, protože chycení se zoufale bránili. Dvě gorily

s koženými rukavicemi na nohou, které je chránily proti kousnutí, vyplétaly jednoho po druhém ze sítě a strkaly do klece, jejíž dveře se rychle zavíraly. Celou operaci řídil jeden z pánů, který se nonšalantně opíral o hůl.

Když došlo i na mě, chtěl jsem na sebe upozornit tím, že promluvím. Ale sotva jsem otevřel ústa, jedna z goril, která to zřejmě považovala za útok, mi je se vši brutalitou zakryla rukavicí. Musel jsem mlčet a nechat se hodit jako balík do klece mezi další tučet mužů a žen, kteří byli ještě příliš rozrušení, než aby si mě všimli.

Když nás všechny naložili, přesvědčil se jeden ze sluhů, že jsou klece dobře uzavřeny, a šel podat hlášení svému pánovi. Ten pokývl rukou a džunglí se rozlehl zvuk motorů. Vozy se houpavě rozjely, taženy jakýmsi traktory, které řídily opice. Dobře jsem viděl na šoféra, který jel za námi. Byl to šimpanz. Byl oblečen v modré kombinéze a vypadal dost žoviálně. Chvillemi na nás ironicky pokřikoval, a když motor trochu ztichl, slyšel jsem ho, jak si brouká melancholický popěvek, jehož nápěvu nechyběla harmonie.

První etapa byla tak krátká, že jsem se nestačil ani vzpamatovat. Po čtvrt hodině jízdy po špatné cestě se konvoj najednou zastavil na rozsáhlé planině před kamenným domem na okraji lesa. Rozpoznával jsem v dálce rovinu pokrytou kulturami, které připomínaly obilí.

Dům s červenou střechou, zelenými okenicemi a nápisy na desce u vchodu vypadal jako hostinec. Pochopil jsem hned, že tady bude občerstvení po lovu. Opičí samice tam čekaly na své pány, kteří přijeli vlastními povozy jinou cestou než my. Gorilí dámy seděly v kruhu v křeslech a bavily se ve stínu velkých stromů, které připomínaly palmy. Jedna z nich upíjela slámkou ze skleničky.

Když byly vozy seřazeny, šly se podívat na výsledky lovu. Nejprve na složené kusy, které gorily v zástěrách vytahovaly z dvou kamiónů a pokládaly do stínu stromů.

Byla to slavná přehlídka lovu. I tady pracovaly opice metodicky. Pokládaly zakrvácené mrtvoly vedle sebe na záda jako do řady. Pak, protože opičí dámy obdivně vykřikovaly, začaly zvěř předvádět zajímavějším způsobem. Ruce obětem pokládaly vedle těla a otvíraly je dlaněmi vzhůru. Natahovaly jim nohy, pohybovaly klouby, aby

tělo nevypadalo tak mrtvě, napravovaly zkroucené údy a všelijak zmenšovaly napětí krku. Pak pečlivě uhlazovaly obětem vlasy, zvláště ženám, jako někteří lovci uhlazují srst nebo peří zastřelenému zvířeti. Bojím se, že z toho, co říkám, nebude možno dost dobře pochopit, co bylo na této scéně pro mne d'ábelského a groteskního. Zdůraznil jsem dostatečnou měrou absolutně a úplně opičí vzhled těchto goril, když si odmyslíme výraz jejich pohledu? Řekl jsem už, že gorilí dámy, které měly na sobě také sportovní obleky, ale mnohem vybranější, do sebe strkaly, aby našly nejkrásnější kusy, ukazovaly si pak na ně prstem a gratulovaly gorilímu pánovi? Řekl jsem už, že jedna z nich vytáhla z kabelky nůžky, sklonila se k jednomu tělu, ustříhla pramen tmavých vlasů, stočila si ho kolem prstu a připíchla špendlíkem k čepci, a že ji ostatní hned napodobily? Přehlídka skončila, tři řady pečlivě vystavených mužů a žen, jejichž zlaté prsy trčely k obludné hvězdě, která rozžhavovala nebe. Odvrátil jsem s hrůzou oči, a uviděl jsem novou blížící se postavu, která nesla skříňku s okénkem na trojnožce. Byl to šimpanz. Hned jsem v něm poznal fotografa, který měl pro opičí potomstvo zvěčnit vzpomínku na tuto loveckou výpravu. Trvalo to asi čtvrt hodiny, než se všichni vyfotografovali. Nejprve se dali fotografovat každý sám v různých bohatýrských postojích, někteří se dokonce triumfálně postavili nohou na některou z obětí, pak se fotografovali ve skupině, držíce se kolem krku. Nakonec přišly na řadu opičí samice, které se graciózně postavily před tato jatka a vystavovaly na odiv své ozdobené klobouky. V této scéně bylo cosi nevýslovně hrozného, co se přičilo zdravému rozumu. Podařilo se mi na určitou dobu zchladit krev, která se mi vařila v žilách, ale když jsem rozpoznal tělo, na které se jedna ze samic posadila, aby se nechala vyfotografovat v nejsenzačnějším postoji, když jsem ve tváři mrtvoly položené vedle ostatních rozpoznal mladistvé, skoro dětské rysy svého nešťastného přítele Arthura Levaina, nemohl jsem se udržet. Moje pohnutí se znovu projevilo naprosto absurdně, ale zcela v souladu s groteskností této chmurné podívané. Zmocnilo se mé bláznivé veselí: rozchechtal jsem se. Nemyslel jsem přitom na své druhy v kleci. Byl jsem neschopen myslet! Zmatek, který můj smích vyvolal, mi připomenul, že jejich blízkost je pro mne stejně nebezpečná jako blízkost opic.

Natáhla se ke mně hrozivá spousta paží. Uvědomil jsem si, že mi hrozí nebezpečí, schoval jsem obličej do dlaní a udusil tak smích. Nevím ale, jestli by se mi bylo podařilo uniknout uškrcení a roztrhání, nebýt některých opic, které si všimly zmatku a zjednaly pořádek píkami. Něco nového však stejně brzy upoutalo všeobecnou pozornost. Z hostince zazněl zvonek, který oznamoval, že je čas k jídlu. Gorily zamířily k domu po malých skupinkách, vesele rozprávějící. Fotograf poté, co udělal několik obrázků našich klecí, sbalil nástroje. Ani na nás, na lidi, se nezapomnělo. Nevěděl jsem, jaký osud nám opice chystají, ale zdálo se, že se o nás budou starat. Jeden z pánů, ještě než zašel do hostince, dal instrukce gorile, která byla zřejmě vedoucím služebnictva. Sluha se vrátil k nám, svolal podřízené a za chvíli nám sluhové přinesli jídlo v kotlích a pití ve vědrech. K jídlu jsme dostali jakousi kaši. Neměl jsem hlad, ale rozhodl jsem se, že se najím, abych zůstal při síle. Přiblížil jsem se k jedné nádobě, kolem které se tísnilo nejvíc zajatců. Jako oni jsem bázně natáhl ruku. Nevraživé se na mě podívali, ale protože bylo potravy dost, nechali mě, abych si vzal. Byla to hustá kaše uvařená zřejmě z obilí a neměla tak špatnou chuť. Snědl jsem několik hrstí, aniž jsem pocítil nechuť. Naše menu bylo ostatně bohatší díky dobrosrdečnosti hlídačů. Po lovu se honci, kteří mě tolik polekali, ukázali jako docela hodní, pokud jsme byli my klidní. Chodili kolem klecí, házeli nám sem tam ovoce a ohromně se bavili tím, jak jsme do sebe začali hned strkat, aby se na nás dostalo. Byl jsem dokonce svědkem scény, která vedla k zamyšlení. Malá holčička zachytila ovoce v letu, ale její soused se na ni vrhl, aby jí je vzal. Opice v tu chvíli strčila mezi mříže píku a muže brutálně odstrčila. Pak holčičce strčila do ruky ještě jeden plod. Poznal jsem, že tyto bytosti jsou schopny soucitu.

Po krmení začal šéf honců se svými pomocníky měnit složení konvoje a převedl některé zajatce z jedné klece do druhé. Vypadalo to, jako by prováděl výběr, jehož klíč mi unikal. Nakonec mě umístil do skupiny pěkně urostlých mužů a žen a já se snažil přesvědčit sám sebe, že jde o nejvýznamnější kusy. Zároveň jsem pocítil hořké zadostiučinění nad tím, že mě opice na první pohled zařadily mezi schopnou elitu. Když jsem ke svému překvapení mezi novými druhy

objevil Novu, měl jsem z toho nesmírnou radost. Unikla masakru a já za to děkoval nebi Betelgeuze. Když jsem tak dlouze zkoumal oběti, myslel jsem především na ni a chvěl se, že každou chvíli objevím v hromadě mrtvol její podivuhodné tělo. Zdálo se mi, jako bych se shledal s drahou bytostí, a znovu jsem ztratil hlavu, rozběhl jsem se k ní s rozevřenou náručí. Bylo to čiré bláznovství. Moje gesto jí nahnalo hrůzu. Copak už zapoměla na naši noc? Copak v tak nádherném těle není kouska ducha? Strnul jsem, když jsem ji uviděl, jak po mně natahuje ruce, jako by mě chtěla uskrtit, což by byla asi udělala, kdybych byl naléhal. Dost rychle se však uklidnila, protože jsem zůstal stát. Natáhla se do jednoho kouta klece a já udělal s povzdechnutím totéž. I ostatní zajatci ulehli. Vypadali teď znaveně, vyčerpané a zcela lhostejně k budoucímu osudu. Opice mezitím chystaly odjezd. Přes naši klec napnul plachtu, která sahala až do půli stěn a propouštěla světlo. Někdo křičel nějaké rozkazy, motory se rozběhly. Cítil jsem, jak mě velkou rychlostí odvázejí do neznáma, a tížila mě myšlenka, jaké nové soužení mě čeká na planetě Soror.

---

11 Byl jsem úplně zničen. To, co se zběhlo za ty dva dny, mi zničilo tělo a ducha a přivedlo do tak hlubokého zmatku, že jsem byl stále neschopen oplakávat ztrátu svých přátel a vůbec si konkrétně představit, co pro mě znamená zničení šalupy. S úlevou jsem přijal polostín a později samotu v naprosté tmě, neboť se rychle šefilo a my jsme jeli celou noc. Snažil jsem se v tom, co jsem viděl, najít smysl. Potřeboval jsem tuhle duševní práci, abych unikl beznaději, která mě pronásledovala, a abych si dokázal, že jsem člověk, myslím tím pozemšťan, myslící bytost, zvyklá nalézat logická vysvětlení zdánlivě zázračných schválností přírody, a že nejsem zvíře, které chytily vyspělé opice. V mysli jsem probíral všechno, co jsem si od začátku zapamatoval, často i podvědomé. Nad vším převládl obecný dojem, že tyhle opice, samci i samice, gorily i šimpanzové, nejsou vůbec směšné. Už jsem se zmínil o tom, že mě ani na okamžik nenapadlo, že jsou převlečené, jako třeba cvičené opice, které ukazujeme v cirkusu. Na Zemi klobouk na hlavě opičí samice

vzbuzuje u některých lidí veselí, které se mně přičí. Tady ale ne, klobouk i hlava byly dokonale v souladu a ve všech jejich gestech nebylo naprosto nic nepřirozeného. Opičí samice, která pila slámkou ze sklenice, vypadala jako dáma. Vzpomněl jsem si, že jsem viděl jednoho z lovců, jak vytáhl z kapsy dýmku, odborně ji nacpal a zapálil. A nebylo na tom nic, co by nějak šokovalo, s takovou rutinou dělal všechny pohyby. Potřeboval jsem myslet, abych se dostal k paradoxu. Dlouho jsem o tom přemýšlel a možná poprvé od chycení jsem litoval, že tady není profesor Antelle. Při své moudrosti a vědomostech by určitě věděl, jak vysvětlit tyto paradoxy. Co se s ním stalo? Byl jsem si jist, že mezi složenými kusy nebyl. Že by byl mezi chycenými? Nebylo to vyloučeno, všechny jsem neviděl. Neodvážil jsem se ani doufat, že zůstal na svobodě. Podle svých chabých vědomostí jsem se snažil vybudovat hypotézu, která mě po pravdě řečeno příliš neuspokojila. Že by obyvatelé této planety, civilizované bytosti, jejichž města jsme viděli, cvičili opice tak, aby se z nich stali víceméně myslící tvorové: a že to dospělo až sem, samozřejmě po trpělivé selekci a úsilí několika generací? Konečně i na Zemi někteří šimpanzi dělají překvapující pokroky. Koneckonců ani fakt, že mají jazyk, nebyl tak extravagantní, jak jsem si myslel. Vzpomněl jsem si na rozhovor na toto téma s jedním odborníkem. Dozvěděl jsem se od něho, že řada vážených vědců strávila část života tím, že se snažila naučit opice mluvit. Domnívali se, že tomu v uspořádání jejich organismu nic nebrání. Až dosud byly všechny jejich pokusy marné, ale oni vytrvali, protože se domnívali, že jedinou překážkou je to, že opice nechtějí mluvit. A co když se jim na planetě Soror jednoho dne zachtělo mluvit? To dovolilo těmto hypotetickým obyvatelům, aby jich používali k některým hrubým pracím, jako třeba k lovu, při kterém jsem byl chycen. Přímou jsem se upnul k tomu vysvětlení a z obavy jsem odmítl hledat jiné, jednodušší. Zdálo se mi, že k mé záchraně je nezbytně nutné, aby na této planetě existovaly skutečně myslící bytosti, to znamená lidstvo jako já, se kterými bych se domluvil. Lidé! A co potom byly bytosti, které opice zabíjely a chytaly? Primitivní kmeny? Jestliže tomu tak bylo, jak museli být krutí vládci této planety, že tolerovali a možná nařizovali tyhle masakry! Z myšlenek mě vytrhlo něco, co ke mně lezlo po čtyřech.

Byla to Nova. Zajatci kolem leželi po skupinkách na podlaze. Chvilí váhala, ale pak se ke mně přitiskla jako minulý večer. Znovu jsem se marně pokoušel najít v jejím pohledu plamínek, který by z jejího náhodného gesta udělal projev přátelství. Odvrátila hlavu a brzy zavřela oči. Přesto mě její pouhá přítomnost potěšila a já jsem nakonec usnul přitisknut k ní a nepokoušeje se myslet na zítřek.

---

12 Podařilo se mi spát až do rána a ubránit se tak znepokojujícím myšlenkám. Ve spánku mě ale tížily preludy, ve kterých jsem viděl Novino tělo jako tělo obludného hada, který se obtáčí kolem mne. Otevřel jsem oči. Byla už vzhůru. Kousek se ode mne odtáhla a dívala se na mě tím svým věčně překvapeným pohledem. Kamión zpomalil a já jsem si všiml, že vjíždíme do města. Zajatci vstali, přitiskli se k mřížím a zpod plachty pozorovali divadlo, které je přivádělo do stejného vzrušení jako včera. Udělal jsem totéž; strčil jsem hlavu mezi mříže a poprvé jsem si prohlížel, jak vypadá civilizované město na planetě Soror. Jeli jsme dost širokou ulicí vroubenou chodníky. Úzkostlivě jsem pozoroval chodce; byly to opice. Viděl jsem obchodníka, něco jako hokynáře, který vytahoval roletu svého krámků, jak se zvědavě ohlédl, aby se na nás podíval: byla to opice. Snažil jsem se rozpoznat pasažéry a řidiče aut, která nás předjížděla: byli oblečeni podle naší módy, a byly to opice. Má naděje, že tady najdu civilizovanou lidskou rasu, se rozplývala a konec cesty jsem prožíval v úplné beznaději. Náš kamión zpomalil. Všiml jsem si, že se konvoj v noci rozdělil, protože už jely jen dva vozy; ostatní zřejmě zamířily jinam. Projeli jsme bránou a zastavili na dvoře. Opice hned obklopile naše klece a snažily se uklidnit rostoucí vzrušení zajatců píkami. Dvůr obklopovaly několikapatrové budovy s řadami stejných oken. Vypadalo to jako nemocnice a tento dojem doplnili i nově příchozí, kteří nám vyšli vstříc. Byli oblečeni do bílých plášťů a čepiček jako ošetřovatelé: byly to taky opice. Byly tu jen samé opice, gorily nebo šimpanzové. Pomáhaly našim hlídačům složit náklad. Jednoho po druhém nás vytáhly z klece, strčily do velkého pytle a zanesly do budovy. Nekladl jsem odpor a nechal se odnést dvěma obrovskými gorilami v bílých pláštích. Nesly

mě několik minut a já měl dojem, že jdeme dlouhými chodbami a stoupáme po schodech. Pak mě hodily na podlahu, otevřely pytel a vypustily do jiné klece, tentokrát pevné, s podlahou pokrytou slámou. Byl jsem v ní sám. Jedna z goril pečlivě zamkla dveře. V místnosti, do které ústila ta dlouhá chodba, byla velká spousta klecí stejných jako moje a rozdělených do dvou řad. Ve většině z nich byli lidé pochytaní při razii, které sem právě přinesli, a v jiných byli lidé zavření už asi delší dobu. Poznali se podle rezignovanějšího chování. Dívali se na nově příchozí, jako by chtěli říct: My už to známe, a ani se neotočili, když jeden z nich začal plačtivě kňučet. Všiml jsem si také, že tito noví byli jako já v klecích po jednom, zatímco staří byli většinou v páru. Když jsem se trochu naklonil skrz mříže, uviděl jsem na konci chodby klec, která byla mnohem větší než ostatní, a v ní spousta dětí. Oproti dospělým byly děti velmi vzrušené, když uviděly náš turnus. Gestikulovaly, strkaly do sebe a tvářily se, že vylomí mříže, křičely jako malé hádavé opice. Obě gorily se objevily znovu a nesly další pytel. Vylezla z něho moje přítelkyně Nova a mě potěšilo, že ji strčily do protější klece. Svým obvyklým způsobem zaprotestovala proti tomu, co s ní dělají: pokoušela se škrábat a kousat. Když zavřely klec, rozběhla se k mřížím a zkoušela je ohnout, skřípala přitom zuby a vyrážela srdcervoucí vytí. Za chvíli si mě všimla, znehybněla a svésila hlavu jako překvapené zvíře. Opatrně jsem se na ni usmál a pokynul jsem jí rukou. Pokoušela se mě nešikovně napodobit a její snaha mě naplnila radostí. Vyrušil mě návrat obou goril v bílých pláštích. Zřejmě už skončilo skládání, protože nenesly žádný pytel, ale strkaly před sebou vozík s potravou a kbelíky vody. Rozdávaly potravu uvězněným lidem, které toto počínání uklidnilo. Brzy se dostalo také na mě. Jedna z goril dávala pozor, druhá vlezla za mnou do klece a položila přede mne misku s kaší, několik plodů a kbelík s vodou. Rozhodl jsem se, že udělám všechno možné, abych navázal kontakt s opicemi, které, jak se zdálo, byly jedinými civilizovanými a rozumnými tvory na planetě. Ta, co mi donesla jídlo, nevypadala zlá. Když si všimla, že jsem klidný, familiárně mi poklepala na rameno. Podíval jsem se jí do očí. Zatvářila se překvapeně a zdvihla hlavu. Usmál jsem se na ni a do úsměvu jsem vložil celou svou duši. Už se chystala z klece vylézt,

ale překvapeně se zastavila a něco zvolala. Konečně si mě někdo všiml. Chtěl jsem ukázat, co všechno umím, abych stvrdil svůj úspěch, a dost hloupě jsem pronesl první větu, která mě napadla: „Jak se máte? Jsem pozemšťan. Vykonal jsem dlouhou cestu.“ Nebylo důležité, jestli má věta smysl. Stačilo, abych promluvil, abych jí ukázal, kdo skutečně jsem. Určitě se mi to podařilo. Nikdy se žádná opice nezatvářila překvapeněji. Zůstala bez dechu stát s otevřenými ústy a její kumpán taky. Začaly polohlasně něco drmolit, ale výsledek nebyl takový, s jakým jsem počítal. Nejprve se na mě podezíravě podívala, pak uskočila a vylezla z klece, kterou zavřela ještě pečlivěji než předtím. Podívaly se na sebe a obě vypukly v hurónský smích. Musel jsem pro ně být něčím neobvyklým, protože se nepřestávaly bavit na můj účet. Tekly jim slzy z očí a jedna z nich položila hrnec, aby mohla vytáhnout kapesník. Byl jsem z toho tak rozladěn, že mě najednou popadl příšerný vztek. Vrhel jsem se taky na míře, cenil jsem zuby a nadával jim ve všech jazycích, které znám. Když jsem vyčerpал repertoár nadávek, začal jsem prostě neartikulovaně řvát, což mělo za následek jen to, že pokrčily rameny. Ale přesto se mi podařilo na sebe upozornit. Když odcházely, několikrát se po mně ohlédy. Byl jsem skoro vyčerpán. Když jsem se uklidnil, uviděl jsem, že jedna z nich vytáhla z kapsy blok a něco si zapsala. Předtím pečlivě opsala znak, který visel nahoře na kleci a který jsem považoval za číslo. Odešly. Zajatci, které moje předvádění na chvíli rozčililo, se vrátili k jídlu. Neměl jsem nic jiného na práci než jíst a odpočívat a číhat na vhodnější okamžik, kdy budu mít příležitost dokázat svůj vznešený původ. Snědl jsem znovu obilnou kaši a několik šťavnatých plodů. Nova proti mně co chvíli přestávala jíst a vrhala na mne kradmé pohledy.

---

13 Zbytek dne nás nechaly na pokoji. Večer po krmení pak zhasly světlo a odešly. Tu noc jsem spal málo, nikoli kvůli tomu, že klec nebyla pohodlná - slámy byla vysoká vrstva a dalo se v ní přijatelně ležet - ale nepřestával jsem přemýšlet o tom, jak bych se s opicemi dorozuměl. Řekl jsem si, že se nesmím nechat unést hněvem, ale že musím neúnavně vyhledávat každou příležitost,

abych ukázal svého ducha. Oba hlídači, s nimiž jsem měl co dělat, byli s největší pravděpodobností omezení podřízení, neschopní interpretovat moje vystupování. Musí ale přece existovat kultivovanější opice. Hned druhý den ráno jsem si všiml, že má naděje nebyla mamá. Byl jsem vzhůru už hodinu. Většina mých druhů chodila dokola po kleci, jako to dělají některá chycená zvířata. Když jsem si uvědomil, že už nějakou chvíli mimovolně chodím jako oni, zastyděl jsem se a posadil se u mříže, snaže se zaujmout co nejlidštější a nejzamyšlenější polohu. V tu chvíli se otevřely dveře z chodby a já jsem uviděl vcházet novou postavu, kterou doprovázeli oba hlídači. Byla to šimpanzí samice, a z toho, jak se k ní gorily chovaly, jsem pochopil, že zaujímá důležité místo v této budově. Ti dva jí určité ohlásili, co jsem dělal, protože hned jak vstoupila, jednoho z nich se na něco zeptala a on jí ukázal prstem na mě. Šla přímo ke mně. Pozorně jsem si ji prohlížel, když se ke mně blížila. Také na sobě měla bílý plášť, trochu elegantnějšího střihu než gorily, stažený v pase páskem a s krátkými rukávy, které odhalovaly dlouhé, šikové ruce. Co mě na ní nejvíc zarazilo, byl její živý a velmi inteligentní pohled. Považoval jsem to za dobré znamení pro naše budoucí vztahy. Vypadala velmi mladě, přestože její bílý čenich brázdily opičí vrásky. V ruce nesla koženou aktovku. Zastavila se před mou klecí a začala mě pozorovat se sešitem v ruce. „Dobrý den, madame,“ řekl jsem a uklonil se. Mluvil jsem tím nejpříjemnějším hlasem. Ve tváři opičí samice se objevil výraz silného překvapení, ale zachovala vážnost a rukou pokynula oběma gorilám, které se začaly uchichtávat, aby mlčely. „Madam nebo slečno,“ pokračoval jsem s větší odvahou, „lituji, že tady před vámi stojím takto přioděn a že se poznáváme za těchto okolností. Věřte, že nejsem zvyklý...“ Řekl jsem ještě několik hloupostí, snaže se pouze nalézat slova, která by harmonizovala s civilním tónem, který jsem se rozhodl nasadit. Když jsem zmlkl a na závěr svého projevu se na ni co nejroztomileji usmál, přímo překvapením strnula. Několikrát zamrkala a vrásky na čele se jí prohloubily. Bylo na ní znát, že se snaží ze všech sil rozřešit obtížný problém. Usmála se na mě také a mně něco říkalo, že začíná tušit pravdu. Během této scény nás ostatní lidé v klecích pozorovali a chovali se klidně, zvuk mého hlasu je tentokrát

nepoděsil. Bylo na nich vidět, že jsou zvědaví. Jeden po druhém přestali zběsile pobíhat po kleci a přitiskli se obličejem k mříži, aby nás lépe viděli. Jen Nova vypadala pohněvaně a neustále sebou zmítala. Simpanzice vytáhla z kapsy pero a napsala několik řádek do sešitu. Pak zdvihla hlavu, a když uviděla, že ji pozoruji s úzkostí, znovu se na mě usmála. To mi dodalo odvahy k novému přátelskému gestu. Prostrčil jsem ruku skrz mříž a natáhl ji k ní. Gorily sebou trhly a chtěly se do toho vložit. Ale Simpanzice, jejíž první reakcí bylo ustoupit, se vzchopila, řekla jim, aby zůstaly stát, a natáhla ke mně svou chlupatou ruku, která se jí trochu třásla. Nespouštěla ze mě oči. Nehýbal jsem se. Udělala krok kupředu a vložila ruku s dlouhými prsty do mé dlaně. Cítil jsem, jak se zachvěla. Dával jsem pozor, abych neudělal něco, co by ji mohlo poplašit. Poklepala mě po ruce, pohladila a obrátila se k oběma hlídačům, tváříc se vítězoslavně. Nadějí jsem se až zalykal a stále víc jsem byl přesvědčen, že začíná rozpoznávat moji vznešenou podstatu. Když se velitelsky obrátila na jednu z goril, začal jsem bláznivě doufat, že otevřou klec a omluví se mi. Ale kdepak! O to vůbec nešlo! Hlídač sáhl do kapsy, vytáhl něco malého bílého a podal to velitelce. Dala mi to sama do ruky a roztomile se usmála. Byl to kousek cukru. Kousek cukru! Klesl jsem tak hluboko a pocítil jsem najednou takovou beznaděj z ponižující odměny za svoje snažení, že jsem ten cukr málem po ní hodil. Včas jsem si však uvědomil svá předsevzetí a přinutil se ke klidu. Vzal jsem od ní cukr, uklonil se uctivě a začal jsem ho chroupat s co nejinteligentnějším výrazem. To bylo moje první setkání se Zirou. Tak se ta Simpanzice jmenovala, jak jsem se brzy dověděl. Vedla oddělení, v kterém jsem byl umístěn. Přes konečné zklamání mi její chování dávalo naději a něco mi říkalo, že se mi podaří se s ní domluvit. Mluvila dlouho s hlídači a mně se zdálo, že jim dává instrukce, týkající se mé osoby. Pak pokračovala v obhlídce ostatních klecí. Pozorně si prohlédla každý přírůstek a něco si poznamenala. U nikoho si neudělala tak dlouhou poznámku jako u mne. Neodvážila se nikoho dotknout. Kdyby to byla udělala, myslím, že bych žárlil. Začal jsem pociťovat pýchu nad tím, že mne považuje za výjimku, která si zasluhuje zvláštní zacházení. Když jsem viděl, jak se zastavila u dětí a také jim hodila cukr, popadl mě náhle vztek,

stejný, jaký jsem pocítil, když Nova, která nejprve vycenila zuby na šimpanzici, si šla lehnout dozadu do klece a obrátila se ke mně zády.

---

14 Druhý den proběhl stejně jako první. Opice nám přinesly jenom najíst. Stále víc a víc mě zajímala tahle podivná budova, když tu příští den pro nás začala série testů. Při vzpomínce na to dnes cítím ponížení, ale tehdy mi to poskytlo rozptýlení. První test mi připadal dost zvláštní. Jeden z hlídačů se přiblížil k mé kleci, zatímco jeho kumpán dělal totéž u jiné klece. Moje gorila měla jednu ruku za zády, v druhé držela písťalku. Podívala se na mne, aby vzbudila mou pozornost, dala písťalku do úst a několikrát na ni ostře zapískala: dělala to celou minutu. Pak ukázala druhou ruku, ve které držela banán, jehož příjemnou chuť jsem už ocenil a po kterém ostatní lidé přímo lačnili. Ukazovala mi ovoce a nepřestávala se na mě dívat. Natáhl jsem ruku, ale na banán jsem nedosáhl a gorila blíž nešla. Tvářila se zklamaně a vypadalo to, že ode mne čekala něco jiného. Za chvíli ji to přestalo bavit a banán schovala a začala znovu pískat. Tohle divadýlko mě znervózňovalo, už jsem ztrácel trpělivost, když náhle ukázala banán, zase mimo dosah. Podařilo se mi zůstat klidný a pokoušel jsem se uhádnout, co ode mne očekává, protože vypadala víc a víc překvapeně, jako by moje chování bylo nenormální. Udělala to ještě pětkrát nebo šestkrát a pak zaraženě přešla k jinému zajatci. Pocítil jsem přímo frustraci, když jsem viděl, že on dostal banán hned po prvním pokusu a že ho dostal i jeho soused. Dával jsem pozor na druhou opici, která dělala totéž u protější řady. Když přišla až k Nově, nespustil jsem z ní oči, aby mi nic z toho, co bude dělat, neušlo. Opice zapískala a ukázala jí ovoce. Dívka sebou trhla, pohnula ústy a... Rozsvítilo se mi. Nova, ta záhadná Nova, když uviděla pochoutku, začala slinit jako pes, když mu ukážete kousek cukru. A na to gorila čekala, pro dnešek to stačilo. Podala jí, po čem toužila, a přešla k jiné kleci. Říkám vám, že jsem pochopil a že jsem na to nebyl vůbec pyšný! Kdysi jsem se trochu zabýval biologií a Pavlovy práce nebyly pro mne tajemstvím. A já, který jsem byl před chvílí tak hloupý, jsem nyní svým rozumem a kulturou pochopil ten test, ale dokonce i předvídal, jaké budou následovat. Několik dní

to budou opice dělat takto: písknutí, ukážou slíbené ovoce, které vyvolá silnění u pozorovaného. Po určité době už jen samo písknutí bude mít stejný účinek. Lidé si vypěstují podmíněné reflexy, jak se říká ve vědecké mluvě. Chválil jsem se za svoji prozíravost a neustále si říkal, jak jsem chytrý. Když moje gorila skončila a procházela se kolem mne, snažil jsem se všemožně na sebe upozornit. Tloukl jsem do mříží, ukazoval jsem si zuřivě na ústa, až se uráčila začít s pokusem znovu. A já, hned jak zapískala a ještě dřív, než mi ukázala ovoce, začal jsem vztekle a fre-neticky slinit, já, Ulyxes Mérou, jako by na tom závisel můj život. Měl jsem nesmírnou radost, že jí mohu dokázat svou inteligenci. Vypadala skutečně velmi rozmrzele, zavolala svého druha a dlouho s ním rozmlouvala, stejně jako včera. Snadno jsem uhodl myšlenkový pochod těchto omezců: tady je člověk, který neměl napřed žádný reflex a který po chvíli najednou má podmíněné reflexy, jejichž vypěstování u ostatních trvá dlouho a stojí spoustu trpělivosti! Bylo mi líto jejich chabého intelektu, který jim nedovoľoval, aby tento pokrok připsaly jedinému možnému úkazu: vědomí. Byl jsem si jist, že Zira by byla mnohem chápavější. Moje moudrost a přehnaná horlivost měly opačný výsledek, než jsem si vypočítal. Odešly a nenechaly mi ani ovoce, které jedna z nich snědla sama. Nebylo třeba mě odměňovat, protože dosáhly svého i bez ovoce. Druhý den přišly s jinými přístroji: jedna nesla zvonek a druhá před sebou strkala vozík s něčím, co vypadalo jako dynamo. Teď jsem už chápal, jaký pokus s námi budou dělat a k čemu slouží tyhle nástroje, ještě dřív, než jich použily. Začaly u Novina souseda, vysokého chlapíka s obzvlášť tupým pohledem, který se postavil k mříží a chytil se jí oběma rukama, jako jsme to dělali už všichni, když dozorci vešli. Jedna z goril zazvonila na zvonek, který vydával silný zvuk, zatímco druhá připevnila kabel od dynama na mříže. Když zvonek zněl už dost dlouho, druhý operátor zatočil klikou přístroje. Muž odskočil a vyrazil plačtivý výkřik. Opakovaly to několikrát na stejném zajatci, kterého lákaly na ovoce, aby se chytil mříží. Věděl jsem, čeho chtějí dosáhnout: chtěly, aby odskočil, jakmile uslyší zvonek, a dřív, než dostane elektrický šok (další podmíněný reflex). Ale pro dnešek toho nedosáhly, protože duševní schopnosti tohoto člověka nebyly

dostatečné k tomu, aby si uvědomil vztah příčiny a následku. Čekal jsem, až dojdou ke mně, a už jsem se v duchu netrpělivě těšil, jak jim ukážu, jaký je rozdíl mezi instinktem a inteligencí. Jen co se zvonek rozezněl, pustil jsem se rychle mříže a stoupl si doprostřed klece. Zároveň jsem se na ně posměvačně podíval a ušklíbl se. Gorily svrástily obočí. Už se mému chování nesmály a zdálo se mi, že mají poprvé podezření, že si z nich dělám legraci. Rozhodly se přece jenom, že začnou znovu s pokusem, když tu jejich pozornost upoutali noví návštěvníci.

---

15 Přicházely tři postavy: Zira, šimpanzí samice, a dvě další opice. Jedna z nich byl zjevně dost vysoký hodnostář. Byl to orangutan, první zástupce tohoto druhu, se kterým jsem se na planetě Soror sešel. Byl menší než gorily a dost shrbený. Měl poněkud delší ruce a někdy se o ně při chůzi opíral, což ostatní opice dělaly jen zřídka. Připadalo mi, jako by se opíral o dvě podivné hole. Hlava ozdobená divoce rostoucími chlupy mu seděla mezi rameny, ve strnulé tváři měl pedantický přemýšlivý výraz a mně připomínal starého, ctihodného a vznešeného preláta. Také oblekem se lišil od ostatních: měl na sobě dlouhý černý redingot, na jehož klopu měl červenou hvězdu, a černobílé, proužkované kalhoty, a oblek byl dost obnošený. Za ním šla malá šimpanzí samice, která nesla těžkou aktovku. Podle chování to byla zřejmě jeho sekretářka. Už snad nikoho, myslím, nepřekvapuje, že si všímám chování a gest těchto opic. Přisámobůh, že každý rozumný tvor, který viděl tenhle pár, by se domyslel jako já, že jde o věhlasného vědce a jeho poníženou sekretářku. Jejich příchod mi dovolil, abych si znovu ověřil hierarchii, která zřejmě u těchto opic existovala. Zira se k velkému šéfovi chovala s patrným respektem. Obě gorily mu šly vstříc, jakmile ho spatřily, a hluboce se mu uklonily. Orangutan jim blahosklonně pokynul rukou. Šli rovnou k mé kleci. Copak jsem nebyl nejzajímavější objekt? Přijal jsem tuto autoritu s nejpřátelštějším úsměvem a vzletně jsem pronesl: „Milý orangutane, jak jsem šťasten, že se konečně setkávám s bytostí, z níž číší moudrost a inteligence. Jsem si jist, že my dva se domluvíme.“ Milý

stařík poskočil, když uslyšel můj hlas. Poškrábal se dlouze za uchem a podezíravým pohledem zkoumal klec, jako by hledal nějakou čertovinu. Zira si vzala slovo. Vytáhla sešit a přečetla z něho poznámky, které si poslušně udělala. Naléhala, ale bylo jasné, že orangutan se nechce nechat přesvědčit. Pronesl dvě nebo tři skvělé sentence, pokrčil několikrát rameny, sklonil hlavu, dal si ruce za záda a začal se procházet před mou klecí, vrhaje na mě pohled nevěstící nic dobrého. Ostatní opice čekaly na jeho rozhodnutí v tichu plném respektu. Aspoň zdánlivého respektu, který mi nepřipadal moc skutečný v okamžiku, kdy jsem si všiml kradmého gesta jedné z goril, o jehož smyslu nemohlo být pochyb: dělaly si legraci ze svého šéfa. Z jeho postoje vůči sobě jsem vycítil nevoli, a tak jsem si usmyslel, že mu sehraju něco, co ho přesvědčí o mém vtipu. Začal jsem po kleci chodit sem a tam, napodoboval jsem jeho způsob chůze, ohnul jsem záda, ruce jsem zkřížil za zády, svažtil jsem obočí a tvářil se, jako bych o něčem hluboce přemýšlel. Gorily se smíchem dusily, ani Zira se už nemohla tvářit vážně. Sekretářka musela dokonce strčit čenich do aktovky, aby skryla smích. Blahořečil jsem si za své vystoupení, ovšem jen do chvíle, kdy jsem poznal, že může být nebezpečné. Orangutan si všiml mé mimiky a náhle dostal vztek, řekl suše několik přísných slov, která hned nastolila pořádek. Pak se postavil přede mne a začal diktovat výsledky svého pozorování sekretářce. Diktoval dlouho a své věty podtrhoval pompézními gesty. Začal jsem mít dost jeho zaslepenosti a rozhodl jsem se, že mu znovu dokážu své schopnosti. Natáhl jsem k němu ruku, a jak nejlépe jsem dovedl, jsem pronesl slova: „Mi Zaius.“ Postřehl jsem totiž, že jeho podřízení ho tak oslovují. Zaius, jak jsem se dověděl později, bylo jméno toho hodnostáře, a mi jeho titul. Opice zkoprněly. Už vůbec neměly chuť se smát, zvláště Zira, která vypadala velice zděšeně, zvláště když jsem na ni ukázal prstem a řekl: „Zira,“ jméno, které jsem si také zapamatoval a které mohlo patřit jenom jí. Zaius znervózněl, začal pobíhat po chodbě a znovu nevěřicně potřásl hlavou. Konečně se uklidnil a přikázal, aby mě před ním podrobili testům, se kterými se mi vnucovali už od včerejška. Snadno jsem to zvládl. Na první zápisnutí jsem začal slinit. Když zazněl zvonek, odskočil jsem dozadu. Desetkrát nechal opakovat tento pokus a

sekretářce diktoval nekonečné komentáře. Nakonec jsem dostal nápad. V okamžiku, kdy opice začala zvonit, sundal jsem z kabelu příchytku, kterou byl zachycen na mříži, a kabel vyhodil ven. Nepustil jsem se potom mříže a zůstal jsem stát na místě, zatímco druhý hlídač, který si nevšiml, co jsem provedl, točil klikou dynamu, které tak zůstalo neškodné. Byl jsem na svůj kousek hrdý, protože to byl nepopiratelný důkaz mého rozumu, který každá rozumná bytost musela pochopit. A skutečně jsem ze Zířina chování poznal, že je přinejmenším silně rozrušena. Dívala se na mě se zvlášť silným zájmem a její bílý čenich zružověl, což je u šimpanzů, jak jsem se dozvěděl později, znamením rozrušení. Ale orangutan se nedal ničím přesvědčit. Začal zase krčit rameny a velmi nepříjemně a energicky kroutil hlavou, když mu Zira něco říkala. Byl to metodik, nechtěl naletět. Dal gorilám další instrukce a musel jsem se podrobit dalšímu testu, který byl kombinací obou předešlých. I tohle jsem znal. Viděl jsem, jak ho dělají v některých laboratořích na psech. Šlo o to splést jedince, vnést zmatek do jeho myšlení tím, že se zkombinují dva reflexy. Jedna z goril několikrát krátce zapískala, čili zvuk, který sliboval odměnu, zatímco druhá zvonila, což bylo znamením trestu. Vzpomněl jsem si na závěry jednoho slavného biologa, který se podobnými pokusy zabýval: je možné, říkal, tím, že takto budeme mást zvíře, vyvolat u něho emoční zmatek, velmi připomínající neurózy u člověka; dokonce se může zvíře i zbláznit, budeme-li dostatečně často tento pokus opakovat. Chránil jsem se toho, abych do této léčky spadl: ostentativně jsem si vyposlechl nejdřív zvonek, pak píšťalku, posadil jsem se ve stejné vzdálenosti od obou a dal jsem bradu do dlaní v tradičním postoji myslitele. Zira se radostí neudržela a zatleskala. Zaius vytáhl kapesník a utřel si čelo. Potil se, ale nic nepohnulo jeho pitomým skepticismem. Viděl jsem to dobře na jeho tváři po prudké diskusi s šimpanzí samicí. Nadiktoval ještě něco sekretářce, dal podrobné instrukce Zíře, která nevypadala příliš spokojeně, naposledy se na mě zlostně podívala a odešel. Zirá mluvila s gorilami a já rychle pochopil, že jim přikazuje, že mě mají nechat na pokoji, alespoň do večera, protože odešly i se svými nástroji. Zůstala se mnou sama. Přišla až ke kleci a dlouho si mě beze slova prohlížela. Pak ke mně sama přátelsky natáhla svou packu. S dojetím

jsem ji vzal a něžně jsem zašeptal její jméno. Její zručovělý čenich mi prozradil, že je hluboce dojatá.

---

16 Zaius přišel za několik dní a jeho návštěva byla znamením ke změnám v uspořádání sálu. Nejdříve ale musím vypovědět, jak jsem se během těch několika dní znovu vyznamenal v očích opic. Hned druhý den po orangutanově první inspekci se na nás snesla lavina nových testů; první hned při jídle. Místo aby nám daly jídlo do klece, jako to obvykle dělaly, Zorám a Zanam, dvě gorily, jejichž jména jsem se nakonec naučil, je pověsily v koších ke stropu pomocí kladek, které byly v každé kleci: zároveň do každé cely daly čtyři dřevěné, dost velké krychle. Pak odstoupily a dívaly se na nás. Vidět zklamané a smutné tváře mých druhů ve mně vzbudilo soucit. Zkoušeli vyskakovat, ale žádný z nich na košík nedosáhl. Někteří lezli po mřížích, ale když nahoře natáhli ruku, nemohli na potravu, která byla daleko od mříže, dosáhnout. Styděl jsem se za hloupost těchto lidí. Je snad zbytečné říkat, že já jsem tento problém rozřešil okamžitě. Stačilo ty čtyři krychle na sebe postavit a sundat košík z háku. Udělal jsem to, tváře se nezúčastněně, abych skryl svou hrdost. Nebylo to nic geniálního, ale jedině já jsem dokázal, že mám tolik vtípu. Zorám a Zanam se mi očividně obdivovaly a jejich obdiv mě hrál u srdce. Začal jsem jíst a nijak jsem neskrýval své pohrdání ostatními, kteří nebyli s to mě napodobit, přestože viděli, co dělám. Ani Nova neuspěla, i když jsem to kvůli ní několikrát opakoval. Pokusila se o to - byla zřejmě z nich nejinteligentnější. Snažila se postavit jednu krychli na druhou, ale postavila ji špatně, krychle spadla a ona, polekána jejím pádem, se skrčila v koutku. Tahle dívka, jinak velmi obratná a příčinnivá, jejíž ostatní pohyby byly harmonické, se ukázala být stejně nešikovná jako ostatní, měla-li manipulovat s předmětem. Za dva dny to však uměla. Toho rána mi jí bylo líto, a tak jsem jí hodil skrze mříž dva nejkrásnější plody. Tímto gestem jsem si vysloužil pohlazení od Ziry, která v tu chvíli vešla. Prohnul jsem se, jako to udělá kočka, když ji pohladíte. Vyvolalo to nechut' u Novy, kterou moje předvádění zlobilo, a začala sebou zmítat a naříkat. Vyznamenal jsem se i v ostatních testech.

Především jsem ale pozorně poslouchal a podařilo se mi naučit několika slovům z opičích jazyka a pochopit jejich smysl. Učil jsem se je vyslovovat, když šla kolem mé klece Zira, která byla čím dál udivenější. Když jsem dospěl až sem, přišel na novou inspekci Zaius. Šla s ním zase sekretářka, ale tentokrát ho doprovázel další orangutan, který se tvářil stejně vznešeně, byl stejně dekorovaný a se starým Zaiusem mluvil jako rovný s rovným. Předpokládal jsem, že jde o kolegu, kterého si zavolal ke konzultaci kvůli zapeklitosti mého případu. Dlouhou dobu před mou klecí rozmlouvali se Zirou, která se k nim připojila. Šimpanzice mluvila důrazně a dlouho. Věděl jsem, že se za mě přimlouvá a že zdůrazňuje výjimečnou chápavost, kterou nelze popřít. Její přímluva však u obou vědců vyvolala jen nevěřicný úsměv. Musel jsem znovu podstoupit všechny testy, při kterých jsem projevil takovou šikovnost. Při posledním z nich jsem měl otevřít krabičku zavřenou na devatero způsobů (zámek, klíč, háček, zástrčka atd.). Na Zemi to byl, myslím, Kinnaman, kdo vymyslel podobný přístroj, podle kterého se určoval stupeň myšlení u opic a který, jak se ukázalo, představoval pro některé neřešitelný problém. Totéž měla tahle krabička znamenat pro lidi tady. Čestně jsem po několikerém zaváhání obstál. Krabičku mi podala sama Zira a já jsem z jejího prosebného pohledu pochopil, že si horoucně přeje, abych předvedl svoji brilantnost, jako by v sázce byla její vlastní pověst. Splnil jsem její prosbu a v okamžiku a bez váhání jsem manipuloval devaterým mechanismem. To mi však nestačilo. Vytáhl jsem z krabičky plod, který v ní byl, a galantně jsem ho nabídl šimpanzici. Přijala ho a začervenala se. Potom jsem předvedl celou škálu svých vědomostí a pronesl jsem těch několik slov, která jsem znal, ukazuje prstem na příslušné předměty. Připadalo mi nemožné, že by ještě mohli mít pochybnosti o mé pravé podstatě. To jsem ale neznal zaslepenost orangutanů. Znovu se skepticky usmáli, což mě vždycky přivedlo k zuřivosti, přikázali Zire, aby mlčela, a diskutovali mezi sebou. Poslouchali mě, jako bych byl papoušek. Cítil jsem, že se shodli na tom, že můj talent není nic jiného než instinkt a zvýšená schopnost napodobovat. Pravděpodobně použili vědecké poučky, kterou jeden náš vědec shrnul takto: *„In no case may we interpret an action as the outcome of the exercise of a higher psychical faculty if it can be*

interpreted as the outcome of one which stands lower in the psychological scale.“ * Takový byl zřejmě smysl jejich žargonu a já začal pěníť zlostí. Asi bych byl vybuchl, kdybych si nevšiml, jak na mě Zira mrkla. Bylo na ní jasně vidět, že s nimi nesouhlasí a že se stydí, že přede mnou říkají takové věci. Zaiusův kolega nakonec odešel poté, co vyřkl bezpochyby kategorický soud, pokud jde o mne, a Zaius pokračoval v obhlídce. Obešel sál, podrobné si každého zajatce prohlédl a dal nové instrukce Ziře, která si je poznamenala. Z jeho mimiky bylo zřejmé, že dojde ke změnám v obsazení klecí. Nepotřeboval jsem dlouhého rozmýšlení, abych pochopil jeho plán podle toho, jak srovnával vlastnosti jednotlivých mužů a žen. Nemýlil jsem se. Gorily se hned, jak jim Zira sdělila rozkazy šéfa, daly do práce. Rozděly nás do párů. Jaký ďábelský test jsme měli podstoupit? Jakou zvláštnost lidské rasy chtěly tyhle opice studovat s tou svou zběsilou chutí experimentovat? Odpověď jsem našel ve svých znalostech biologických laboratoří: vědec, který se rozhodl prostudovat instinkty a reflexy, má prvořadý zájem na rozmnožovacím instinktu. Tak tohle tedy! Ti ďáblové chtěli na nás, na mně, který jsem se do této skupiny dostal jen díky rozmarům osudu, zkoumat milostné sblížení lidí, metody spojení muže a ženy, jak dochází k milostnému styku v zajetí, aby je pak možná srovnávali s dřívějšími výsledky, které mají z pozorování lidí na svobodě. Nepochybně se taky budou chtít pokusit o experimenty se selekcí! Jakmile jsem pronikl jejich plány, pocítil jsem takové ponížení jako nikdy předtím a přísahal jsem, že raději umřu, než bych se propůjčil k těmto ponižujícím pokusům. Můj stud se ale značně zmenšil, to musím přiznat, i když jsem své rozhodnutí nezrušil, když jsem uviděl ženu, kterou mi věda určila za partnerku. Byla to Nova. Skoro jsem prominul tomu starému náfukovi jeho zaslepenost a nijak jsem se nebránil, když mě Zorám a Zanam vzaly za nohy a ruce a hodily mé k nohám té jezerní nymfy.

---

* V žádném případě bychom neměli vykládat určité jednání jako projev vyšší psychické schopnosti, může-li být vysvětleno jako projev schopnosti stojící níže v psychologické hierarchii. (C. L. Morgan)

---

17 Nebudu podrobně popisovat, co se pak odehrálo následující týdny v klecích. Jak jsem správně hádal, opice si vzaly do hlavy, že prostudují milostné chování lidí, a konaly tuhle práci podle osvědčených metod. Zaznamenávaly i ty nejmenší okolnosti, provokovaly milostné styky a svými píkami přiváděly k rozumu vzpouzející se jedince. Začal jsem sám dělat některá pozorování, protože jsem si myslel, že z toho udělám reportáž, až se vrátím na Zemi; ale rychle mě to unavilo, protože jsem se nesetkal s ničím natolik výjimečným, aby to stálo za zaznamenání. Nic, snad jen to, jak podivně se muž dvořil ženě, než se s ní spojil. Počínal si obdobně, jako si počínají někteří ptáci: jakýsi pomalý, váhavý tanec sestávající z kroků kupředu, dozadu a do strany. Pohyboval se v kruhu, který se stále zmenšoval a jehož středem byla žena, která se na místě otáčela dokola. Se zájmem jsem sledoval několik těchto tanců, jejichž základní rituál je v podstatě stejný a které se lišily snad jen v detailech. Pokud jde o spojení, které přišlo na závěr, bylo mi zpočátku trochu nanic, že jsem při tom, ale rychle jsem si zvykl a nevíšal jsem si toho o nic víc než ostatní. Překvapovalo mě na těchto představeních jedině to, s jakou vědeckou vážností je opice sledovaly a že si nikdy nezapomněly zaznamenat průběh do notesu. Jiné ovšem bylo, když si všimly, že já se k ničemu nemám - přísahal jsem, že mě nedonutí, abych se takto vystavoval na odív; gorily si vzaly do hlavy, že mě donutí silou, a začaly mě píchat píkami, mé Ulyxe Méroua, člověka stvořeného k obrazu božímu! Energicky jsem se bránil. Ti tupohlavci však tomu nechtěli rozumět a nevím, co by se mnou bylo, nebýt Ziry, která přišla a které sdělili moji nechuť. Dlouho přemýšlela, pak přišla ke kleci, podívala se na mě svýma krásnýma inteligentníma očima, poklepala mě po šíji a držela ke mně řeč, jejíž smysl byl asi tento: „Ubohý člověče,“ jako by říkala. - „Jak jsi podivný! Nikdy se nikdo z tvých bratrů nechoval jako ty. Podívej se na ostatní lidi. Udělej, co se po tobě žádá, a budeš odměněn.“ Vytáhla z kapsy kus cukru a podala mi ho. Byl jsem zoufalý. Tak i ona mě považuje za zvíře, možná o trochu inteligentnější než ostatní. Zakroutil jsem vztekle hlavou a šel si lehnout dozadu do klece,

daleko od Novy, která se na mě dívala a nic nechápala. Asi by tím bylo všechno skončilo, kdyby se právě v tu chvíli neobjevil Zaius, zpupnější než kdykoli předtím. Přišel se zeptat na výsledek svých pokusů a jako obvykle se nejdřív informoval na mě. Zira byla nucena zpravit ho o mém odporu. Vypadal velmi nespokojeně. Dlouhou chvíli se procházel s rukama za zády a pak vydal rozkazy. Zorám a Zanam otevřely klec, odvedly Novu a místo ní mi tam strčily zralou matrónu. Ten pedant Zaius, drže se vědecké metody, se rozhodl provést stejný pokus s jiným objektem. Ale to ještě nebylo to nejhorší a já už pomalu přestal myslet na svůj smutný osud. S úzkostí jsem sledoval svoji přítelkyni Novu. S hrůzou jsem viděl, jak ji zavírají do protější klece a dávají napospas muži se širokými rameny, takovému obru s chlupatou hrudí, který hned začal kolem ní tancovat, rozvíjeje s frenetickým zápalem podivnou milostnou hru, kterou jsem popsal. Jak jsem uviděl toho tupce, že se kolem ní točí, zapomněl jsem na svá moudrá rozhodnutí. Ztratil jsem soudnost a zachoval se zase jako blázen. Byl jsem doslova vzteky bez sebe. Řval jsem, byl jsem jako člověk ze Sorory. Svůj vztek jsem dával najevo jako oni, vrhal jsem se proti mříži, kousal jsem do ní, skřípal zuby, choval jsem se zkrátka jako zvíře. Nejvíc mě překvapilo, jaký to mělo výsledek. Když mě Zaius viděl, jak řádím, usmál se. Poprvé mi tak dal najevo náklonnost. Konečně poznal chování lidí a byl na známé půdě. Jeho teze slavila vítězství. Byl dokonce v tak dobré náladě, že na Ziřinu poznámku souhlasil s tím, abych dostal poslední možnost. Odvedli tu hroznou matrónu a vrátili mi Novu, dřív než se jí ten tupec dotkl. Skupina opic poodstoupila a začala mě zpovzdálí sledovat. Co ještě budu dodávat? Emoce zlomily můj odpor. Cítil jsem, že bych nesnesl, kdyby se moje nymfa dostala jinému muži. Schlíple jsem se podvolil vítězství orangutana, který se teď usmíval nad svou maza-ností. Zkusil jsem prvý nesmělý krok. Ano! Já, jeden z králů tvorstva, jsem začal běhat kolem své krásky. Já, mistrné dílo tisíciletého vývoje, jsem se před těmito opicemi, které se na mě chtivě dívaly, před očima starého orangutana, který diktoval poznámky sekretářce, před šimpanzí samicí, která se úslužně usmívala, před dvěma gorilami, které povykovaly, já, člověk, dovolává se na svou omluvu výjimečných kosmických okolností, v

přesvědčení, že na planetách a na nebi existují věci, o kterých se lidskému vědění ani nesnilo, já, Ulyxes Mérou, jsem se jako zamilovaný páv začal otáčet kolem nádherné Novy.

ČÁST DRUHÁ

---

1 Musím se teď přiznat, že jsem se velmi snadno přizpůsobil podmínkám života v kleci. Z materiálního hlediska jsem žil v dokonalé blaženosti; ve dne se o mě opice staraly, jak nejlépe dovedly, v noci jsem ležel vedle nejkrásnější dívky kosmu. Přizpůsobil jsem se dokonce tak dobře, že jsem víc jak měsíc nepocítil, jak je moje situace ponižující ani jak je výjimečná, a nesnažil jsem se nijak odhodlaně udělat tomu konec. Jestli jsem se naučil několika novým slovům z opičího jazyka, tak to bylo vše. Ani jsem se už nesnažil domluvit se se Zirou, která přes jisté tušení o mých duševních schopnostech se zřejmě nechala přesvědčit Zaiusem a nepovažovala mě teď už za nic jiného než za člověka ze své planety, to znamená za zvíře, sice chytré, to snad, ale v žádném případě inteligentní. Moje nadřazenost nad ostatními zajatci, kterou jsem už nikdy nehnal tak daleko, abych strašil hlídače, ze mne dělala výjimečného jedince v budově. Přiznám se ke své hanbě, že toto odlišení vyhovovalo mým současným ambicím a naplňovalo mě pýchou. Zorám a Zanam mi dávaly najevo své přátelství, měly radost, když mě viděly se usmívat, smát se nebo mluvit. Když na mně vyzkoušely všechny klasické testy, začaly si vymýšlet další, složitější, a všichni dohromady jsme se radovali, když se mi je podařilo vyřešit. Nikdy mi nezapomněly přinést nějakou tu pochoutku, o kterou jsem se vždycky rozdělil s Novou. Byli jsme privilegovaný pár. Byl jsem tak domýšlivý, že jsem si myslel, že si moje družka uvědomuje, že za všechno vděčí mému talentu, a naparoval jsem se před ní. Za několik týdnů mě ale najednou z toho všeho přepadla nevolnost. Že by za to mohla Nova, jejíž pohled se mi tu noc zdál zvlášť bezvýrazný? Nebo že by to bylo tím kouskem cukru, který mi dala Zira a který mi náhle zhořkl? Jedno je jisté, styděl jsem se za svou hnusnou rezignaci. Co by si o mně pomyslel profesor Antelle, kdyby náhodou zůstal naživu a našel mě v tomhle stavu? Tuhle myšlenku jsem nemohl déle snášet a rozhodl jsem se, že se zachovám jako civilizovaný člověk. Když jsem jednou hladil

Ziře ruku na důkaz díků, zmocnil jsem se jejího sešitu a pera. Jemně zaprotestovala, ale já jsem se usadil do slámy a začal jsem črtat siluetu Novy. Jsem dost dobrý kreslíř a model mě navíc inspiroval, takže se mi podařila dost dobrá skica, kterou jsem podal opici. Hned se na ní projevil vzrušení a nejistota, pokud jde o mě. Zčervenal jí čenich a začala si mě trochu se třesouc prohlížet. Dívala se zaraženě a já jsem si autoritativně vzal sešit znovu. Tentokrát mi ho dala bez protestu. Jak to, že mě dřív nenapadlo použít tohoto jednoduchého prostředku? Vzpomněl jsem si na školu a načrtl jsem geometrický nákres Pythagorovy věty. Nevybral jsem ji náhodou. Vzpomněl jsem si, že jsem v mládí četl jednu utopistickou knihu, kde stejné metody použil jeden starý vědec, aby se domluvil s inteligentními tvory jiného světa. Také jsem o tom diskutoval celou cestu s profesorem Antellem, který tuto metodu schvaloval. Dokonce si vzpomínám, že dodal, že Euklidovy postuláty, právě proto, že jsou naprosto chybné, musí mít obecnou platnost. V každém případě to mělo na Zirů ohromný účinek. Znovu jí zčervenal čenich a divoce vykřikla. Uklidnila se, teprve až přišly Zorám a Zanam, které její chování poplašilo. Co udělala potom, mi připadalo divné. Vrhla na mě kradmý pohled a pečlivě skryla moje kresby. Řekla něco gorilám, které ze sálu odešly, a já jsem pochopil, že je poslala pryč pod nějakou záminkou. Pak se obrátila ke mně a vzala mě za ruku. Tiskla mi ji a její stisk měl teď jiný význam, než když mě hladila jako mladé zvíře, kterému se něco podařilo. Podala mi sešit a pero a prosebně se na mne podívala. Teď zase ona chtěla navázat kontakt. Poděkoval jsem Pythagorovi a pustil jsem se dál do geometrie. Na další stranu jsem namaloval, jak jsem uměl nejlépe, tři křivky s jejich osami a ohnisky: elipsu, parabolu a hyperbolu. Na protější stranu jsem nakreslil kužel. Vzpomněl jsem si, že průsek rotační kuželové plochy s rovinou dává ve výslednici jednu z těchto křivek, podle úhlu řezu. Načrtl jsem průsek, jehož výslednicí je elipsa, a na své první kresbě jsem ukázal ohromené šimpanzici odpovídající křivku. Vytrhla mi sešit z ruky, namalovala jiný kužel v průseku pod jiným úhlem a ukázala mi svým dlouhým prstem hyperbolu. Pocítil jsem takové dojetí, že mi začaly téct slzy a že jsem křečovitě sevřel ruce. Nova v zadu v kleci zuřila vzteky. Instinktivně poznala, co je za tím

dojetím. Byl to duchovní kontakt mezi mnou a Zirou skrze tlumočnicka geometrii. Pocítil jsem skoro fyzické uspokojení a bylo mi jasné, že i šimpanzice je dojatá. Prudce se otočila a vyběhla ze sálu. Nebyla pryč dlouho, ale během několika okamžiků jsem byl jako ve snu, neodvažuje se podívat na Novu, vůči které jsem pocítil vinu a která mě obcházela s vrčením. Když se Zira vrátila, podala mi velký arch papíru na rýsovacím prkně. Několik vteřin jsem přemýšlel a rozhodl jsem se k ráznému činu. Do jednoho rohu jsem nakreslil systém Betelgeuze, jak jsme ho objevili při svém příchodu, to znamená centrální obří hvězdu a její čtyři planety. Sororu jsem nakreslil v její přesné poloze, i s malým satelitem. Důrazně jsem ukázal na ni a pak na Zim. Kývla, že dokonale pochopila. Do druhého rohu jsem namaloval svoji starou dobrou sluneční soustavu s hlavními planetami. Ukázal jsem na Zemi a na sebe. Tentokrát Zira chvíli váhala. Ukázala také na Zemi a pak obrátila prst k nebi. Kývl jsem. Byla překvapena a bylo na ní vidět, že usilovně přemýšlí. Pomáhal jsem jí, jak jsem nejlépe dovedl. Nakreslil jsem ještě tečkovanou čáru od Země k Soroře a ve větším měřítku jsem namaloval naši obíhající loď. To ji osvítilo. Teď jsem si byl naprosto jist, že jsou jí konečně d'obře známy jak můj původ, tak moje podstata. Chtěla se znovu ke mně přiblížit, ale v tu chvíli se na konci chodby objevil Zaius na své pravidelné obchůzce. Šimpanzice se na mě poděšeně podívala. Rychle složila list papíru a zastřčila sešit, a než se orangutan přiblížil, dala si prst na ústa a prosebně se na mě podívala. Radila mi, abych Zaiusovi neprozrazoval, kdo jsem. Poslechl jsem, i když jsem nechápal, proč dělá tyhle tajnosti. Byl jsem si jist, že se stala mou spojenkyní, a tak jsem se zase začal chovat jako inteligentní zvíře.

---

2 Od té doby jsem díky Ziře začal poznávat opičí svět a jazyk mnohem rychleji. Zařídila to tak, abychom se mohli skoro každý den vídat sami, a vymyslela si jako záminku zvláštní testy. Začala mě vychovávat a učit svému jazyku a zároveň se učila mému tak rychle, až jsem byl překvapen. Za méně než dva měsíce jsme byli schopni se

bavit na nejrůznější témata. Pomalu jsem vnikal do myšlení obyvatel Sorory, jejichž podivnou civilizaci se vám teď pokusím vylíčit.

Hned jak jsme mohli se Ziron mluvit, začal jsem se jí na to vyptávat, protože to bylo to hlavní, co lákalo moji zvědavost. Jsou snad opice jedinými myslícími tvory, králi tvorstva na této planetě?

„Co si myslíš?“ říkala. „Opice je samozřejmě jedinou myslící bytostí, jediným tvorem, který má zároveň tělo a duši. I největší materialisté mezi našimi vědci uznávají nadpřirozenou podstatu opičí duše.“

Podobné věty mě vždycky dovedly rozčilit, i když jsem se ovládal.

„A co jsou potom lidé, Ziro?“

Mluvili jsme francouzsky, jak už jsem řekl, naučila se francouzštině rychleji než já jejímu jazyku a tykání nám přišlo samozřejmě. Na začátku jsme měli trochu potíže s významem slov „opice“ a „člověk“, protože pro nás neoznačovaly tytéž bytosti, ale brzy jsme i tuhle překážku odstranili. Vždycky když řekla „opice“, přeložil jsem si to jako „vyšší tvor“, „vrchol vývoje“. Když mluvila o lidech, věděl jsem, že má na mysli zvířata, která jsou nadána jistou schopností napodobovat, která mají některé analogie v anatomii, ale psychicky jsou ve stadiu embrya a naprosto nemyslíci bytosti. „Asi před sto lety jsme začali dělat značné pokroky v poznávání druhů. Kdysi jsme se domnívali, že druhy jsou neměnné a že je stvořil jakýsi všemohoucí Bůh. Část velkých myslitelů, všichni z rodu šimpanzů, ale úplně zvrátila naše představy. Víme, že se všechny druhy zřejmě začaly vyvíjet ze společného základu,“ prohlásila učeně.

„Vyvinula se snad opice z člověka?“

„Někteří vědci si to mysleli, ale není tomu přesně tak. Opice a lidé jsou dvě naprosto odlišné větve, které se v určitém okamžiku začaly vyvíjet protichůdně, přičemž první z jmenovaných se vyvíjeli směrem k vědomí, myšlení, a druhí strnuli ve vývoji na úrovni zvířat. Ostatně spousta orangutanů tohle dodneška popírá.“

„Říkalas, Ziro... část velkých myslitelů, všichni z rodu šimpanzů?“

Zachycuji naše rozmluvy tak, jak probíhaly, nesouvisle, ale já jsem se chtěl něco dovědět, a proto jsem zatahoval Zim do četných a dlouhých odboček.

„Skoro všechny velké objevy udělali šimpanzové,“ přitakala důrazně. „Jsou snad mezi opicemi kasty?“

„Existují tři rody, každý má svůj vlastní charakter, toho sis už asi všiml! Šimpanzové, gorily a orangutani. Rasové přehrady byly odstraněny a pŕtky, které to vyvolávalo, přestaly existovat hlavně zásluhou kampaní, které vedli šimpanzi. Dnes už mezi námi nejsou v podstatě rozdíly.“

„Ale většinu velkých objevů udělali šimpanzové,“ trval jsem na svém.

„To je fakt.“

„A gorily?“

„To jsou masožrouti,“ řekla opovrřlivě. „Kdysi tady vládly a moc jim zachutnala. Rády organizují a řídí. Milují lov a život na vysoké noze. Nejchudší se najímají na těžké práce.“

„A orangutani?“

Zira se na mne podívala a pak se rozesmála.

„Ti jsou oficiální věda,“ řekla. „Už sis toho všiml a budeš mít ještě příležitost si to ověřit. Učí se spoustě věcí z knih. Dostávají řády. Někteří jsou považováni za věhlasné odborníky v úzce specializovaných oborech, které vyžadují paměť. Ostatek...“

Mávla opovrřlivě rukou. Nenálehal jsem už, ale rozhodl jsem se, že se k tomu vrátím později. Zavedl jsem ji na obecnější pole. Požádal jsem ji, aby mi nakreslila rodokmen opic, tak jak jej stanovily největší capacity. Její kresba mi připomněla schémata, jakými se u nás zobrazoval proces vývoje živočichů. Z kmene, jehož kořeny se ztrácely v neznámu, vyrůstaly nad sebou větve: rostliny, jednobuněčné organismy, láčkovci, ostnokožci, výš pak ryby, plazi a konečně savci. Dál potom následovala třída podobná našim antropoidům. Tam se oddělovala nová větev - lidé. Byla krátká. Kmen zatím pokračoval výš, kde byly druhy prehistorických opic barbarských jmen, až konečně zastavil u simius sapiens, která se skládala ze tří evolučních vrcholů: šimpanz, gorila, orangutan. Bylo to velmi jasné.

„Mozek opice,“ řekla na závěr Zira, „se vyvíjel, stal se organickým a složitým, zatímco lidský mozek se takřka neměnil.“

„A proč se, Ziro, opičí mozek tak vyvinul?“ Jistěže základním faktorem byl jazyk. Ale proč mluví opice, a lidé ne? V tomto bodě se názory vědců liší. Někteří v tom vidí záhadný zásah boží moci. Jiní se domnívají, že opice za to vděčí svým čtyřem chápavým rukám.

„Je pravděpodobné, že člověk se svými dvěma rukama, s krátkými a nešikovnými prsty byl v nevýhodě od svého zrození,“ řekla Zira, „že je neschopen vyvíjet se a pokračovat v chápání světa. Také kvůli tomu nikdy nebyl s to zacházet šikovně s nástroji... Je ale možné, že se o to kdysi neuměle pokusil... Našla se spousta podivných stop. V této době se provádí rozsáhlý průzkum v tomto směru. Jestli tě tyto otázky zajímají, seznámím tě jednou s Kornéliem. Vyzná se v těchhle věcech líp než já.“

„Kornélius?“

„To je můj snoubenec,“ řekla Zira a zčervenala. „Skutečný vědec.“

„Šimpanz?“

„Samozřejmě...Ano,“ dodala na závěr, já jsem toho názoru, že jedním z nejdůležitějších faktorů opičího duchovního vývoje je to, že máme čtyři ruce. Pomohlo nám to mám zo nejdřív k tomu, že jsme mohly lézt po stromech, a tak pochopit trojrozměrnost prostoru, zatímco člověk, díky svému špatnému tělesnému uzpůsobení, zůstal přikován k zemi, a tak jeho myšlení nepřekročilo chápání roviny. Nástroje jsme si vytvořily později proto, že jsme jich uměly používat. Vytvářely jsme stále nové a nové, až jsme dospěly k myšlení.“

Na Zemi jsem často slyšel přesně opačné argumenty, jimiž se vysvětlovala nadřazenost člověka. Když jsem se nad tím zamyslel, nepřipadalo mi Zirino vysvětlení o nic víc nebo míň přesvědčivé než naše.

Chtěl jsem dál pokračovat v tomto rozhovoru, protože jsem se chtěl zeptat na tisíc věcí, ale přerušily nás Zoram a Zanam, které přinesly večeři. Zira mi rychle popřála dobrou noc a odešla.

Zůstal jsem v kleci a jediným společníkem mi byla Nova. Dojedli jsme. Gorily zhasly světlo, kromě jednoho nad dveřmi, které

vydávalo slabou záři, a odešly. Díval jsem se na Novu a přemýšlel jsem o tom, co jsem se ve dne dozvěděl. Bylo na ní vidět, že nemá Ziru ráda a že ji naše rozhovory zlobí. Ze začátku protestovala svým způsobem a snažila se nám bránit. Vrhala se proti mříži a házela hrsti slámy na vetřelkyni. Musel jsem použít síly, abych ji uklidnil. Dostala pár zvučných ran na delikátní zadničku a uklidnila se. Sáh jsem k brutálnímu násilí, aniž bych o tom přemýšlel. Měl jsem potom výčitky, ale nezdálo se, že se na mě zlobí.

Intelektuální snaha asimilovat opičí teorii vývoje mě deprimovala. Bal jsem šťasten, když jsem viděl v polotmě, jak se ke mně Nova blíží, jak mě napůl lidsky, napůl zvířecím způsobem laská, a z toho laskání se pro nás stal pomalu kód, zcela zvláštní kód, na jehož podrobnostech pramálo záleží a který byl kompromisem mezi způsobem sblížování, jakého se používá v civilizovaném světě, a mezi mravy tohoto podivného lidského rodu, který zabydloval planetu Soror.

---

3 Byl to pro mě velký den. Zira nakonec ustoupila mým prosbám a slíbila, že mě vezme ven z Institutu vysokého studia biologie – tak se budova jmenovala – na procházku do města.

Rozhodla se teprve po dlouhém váhání. Potřeboval jsem ještě spoustu času, než jsem ji přesvědčil o svém původu. Pokud byla se mnou, bylo jí všechno jasné, ale jakmile byla sama, začala o tom pochybovat. Představil jsem si sebe na jejím místě. Musela být mým líčením lidí a především opic na Zemi hluboce šokována. Později se mi přiznala, že mě raději dlouho považovala za čaroděje a šarlatána, než by uvěřila tomu, co říkám. Začala mi ale nakonec plně důvěřovat, neboť jsem jí dal tolik důkazů a vysvětlení, a dokonce začala připravovat plán, jak mi vrátit svobodu, což nebylo lehké, jak mi ten den vysvětlila. Zatím si pro mě přišla na procházku hned po poledni.

Cítil jsem, jak se mi rozbušilo srdce při pomyšlení, že budu na volném vzduchu. Moje nadšení trochu opadlo, když jsem si všiml, že mě povede na šňůře. Gorily mě vytáhli z klece, přibouchly dveře

Nově před nosem a daly mi na krk kožený obojek, na kterém visel docela solidní řetěz. Zira vzala jeho konec a vedla mě pryč, zatímco Nova žalostně vyla, až srdce usedalo. Když jsem však chtěl ukázat trochu soucitu s ní a přátelsky jí zamával, šimpanzice se zatvářila nespokojeně a zataáhla za řetízek. Od té doby, co se přesvědčila, že mám myšlení jako opice, ji moje intimní vztahy k dívce šokovaly a byly jí proti mysli. Jakmile jsme však osaměli v prázdné a temné chodbě, její špatná nálada zmizela. „Předpokládám,“ řekla se smíchem, „že pozemšťané nejsou zvyklí, aby je vodila takhle na řetízku opice?“ Ubezpečil jsem ji, že to obvykle nebývá zvykem. Omluvila se a vysvětlila mi, že kdyby někteří ochočení lidé mohli být vedeni na ulicích bez řetízku, aniž by vzbudili skandál, dovolila by mi to taky, ale zatím bude normálnější, když zůstanu na vodítku. Kdyby se ukázalo, že jsem poslušný, není vyloučeno, že by mě mohla nechat chodit volně. A udělala mi kázání, jak se mám chovat, protože částečně zapoměla, kdo vlastně jsem, což mě hluboce ponížilo. „Především se neotáčej za chodci a neukazuj jim zuby, nebo ne abys poškrábal důvěřivé dítě, které by tě chtělo pohladit. Nechtěla jsem ti dávat košík, ale...“ Zastavila a rozesmála se. „Promiň!“ zvolala. „Vždycky zapomenu, že máš mozek jako opice.“ Přátelsky mě poklepala na znamení, že se omlouvá. Její veselí rozptýlilo moji špatnou náladu. Rád jsem slyšel její smích. Často jsem si povzdychl, když jsem viděl, že Nova není schopná dát takhle najevo radost. Smál jsem se se šimpanzicí. V polotmě chodby jsem sotva rozeznal její bílý čenich. Na procházku si vzala volný kostým a studentský baret, který jí zakrýval uši. Zapomněl jsem na okamžik, že je to opice, a vzal ji pod paží. Připadalo jí to normální a nechala se držet. Šli jsme tak několik kroků těsně vedle sebe. Na konci chodby, kde bylo okno, mi vytrhla ruku a odstrčila mě. Zvážněla a zataáhla za řetěz. „Nesmíš se takhle chovat,“ řekla zaraženě. „Za prvé jsem zasnoubená a...“ „Ty jsi zasnoubená!“ Oběma nám její poznámka k mému chování připadala nevhodná. Vzpomatovala se a zčervenal jí čenich. „Mám na mysli to, že se nikdo prozatím nesmí dovědět, kdo jsi. Ujišťuji tě, že je to ve tvém zájmu.“ Přestal jsem se vzpírat a pokorně se nechal vést. Vyšli jsme. Vrátný v Institutu, velká gorila v uniformě, pozdravil Zim, podíval se zvědavě po mně a nechal nás

vyjít. Na chodníku jsem se trochu zapotácel, protože mě ohlušil provoz a oslepila záře Betelgeuze, kterou jsem neviděl tři měsíce. Plnými doušky jsem nabíral vlahý vzduch, ale zároveň jsem se začervenal, že jsem nahý. Zvykl jsem si na nahotu v kleci, ale tady jsem si připadal groteskní a neslušný před pohledy chodců - opic, které si mě prohlížely. Zira kategoricky odmítla, abych se oblékl. Tvrdila, že oblečený bych byl ještě směšnější, že bych se podobal cvičeným lidem, které ukazují na poutích. Měla určitě pravdu. Chodci se skutečně otáčeli ne proto, že jsem nahý, ale že jsem člověk, čili něco, co vyvolává stejnou zvědavost jako šimpanz v některém francouzském městě. Dospělí se někdy zasmáli a pak šli dál svou cestou. Několik opicích dětí se shluklo kolem, protože jsem pro ně byl podívaná. Zira mě rychle zatáhla do auta, usadila mě na zadní sedadlo, sama si sedla k volantu a pomalu mě vozila ulicemi města. Město - centrum jednoho významného opičího kraje - jsem jen zahlédl, když mě sem přivezli, a tak jsem se musel připravit na to, že uvidím opice chodce, opice automobilisty, spěchající opice, uniformované opičí strážce pořádku. Když jsem si to uvědomil, neudělalo to na mě zvláštní dojem. Domy byly jako naše, ulice dost špinavé, jako naše. Provoz o něco menší než u nás. Nejvíce mě zarazilo, jak tamější chodci přecházejí ulice. Neexistovaly zde vyznačené přechody, ale jakési vzdušné mosty z drátěného pletiva s velkými oky, kterých se zachycovaly svými čtyřma rukama. Všichni měli na nohou a na nikách rukavice z jemné kůže, které jim přitom nijak nevadily. Když mi už ukázala dost, abych si mohl udělat představu o městě, zastavila Zira před vysokou mříží, za kterou bylo vidět spoustu květin. „To je park,“ řekla. „Můžeme se trochu projít. Chtěla jsem ti ukázat ještě jiné věci, naše znamenitá muzea například, ale prozatím to není možné.“ Ujistil jsem ji, že jsem nadmíru šťasten, že si mohu protáhnout nohy. „A tady taky bude klid,“ dodala. „Sem málokdo chodí a je načase, abychom si vážně promluvili.“

---

4 „Myslím, že si neuvědomuješ, jaká nebezpečí pro tebe skrývá pobyt u nás?“ „Některá jsem už poznal, ale mám dojem, že kdybych ukázal, kdo jsem, že by mě opice považovaly za svého duchovního bratra. A to mohu udělat a dokázat hned.“ „A v tom se právě mýlíš. Poslouchej mě...“ Procházeli jsme se v parku. Aleje byly téměř pusté. Potkali jsme pouze několik párů milenců, kteří projeví nepatrnou zvědavost vůči mé osobě. Já jsem se na ně díval naopak beze studu, jsa pevně rozhodnut, že si nenechám ujít žádnou příležitost, abych se poučil o opicích zvycích. Chodili pomalu, drželi se v pase a dlouhé ruce jim dovolovaly, aby se do sebe pevně zaklesli. Co chvíli se zastavili a líbali. Někdy se rozhlédli, chytli se spodních větví a vylezli na strom. Přitom se nepustili a každý z nich se zachycoval jednou rukou a nohou s takovou lehkostí, že jsem jim to záviděl, a brzy zmizeli v listoví. „Poslouchej,“ řekla Zira, „Tvoje šalupa“ - podrobně jsem jí předtím vysvětlil, jak jsme se na jejich planetu dostali - „tvoje šalupa byla objevena, tedy to, co z ní zbylo po tom zplenění. Vyvolala u našich vědců podiv. Zjistili, že nemohla být postavena u nás.“ „Děláte podobné přístroje?“ „Ne tak dokonalé. Podle toho, co jsi mi říkal, jsme za vámi hodně pozadu. Už jsme sice vypustili několik satelitů na oběžnou dráhu kolem naší planety, v posledním byl dokonce živý tvor, živý člověk, ale museli jsme ho za letu zničit, protože se nepodařilo dostat ho dolů.“ „Aha,“ řekl jsem zasněně. „Lidé vám slouží k pokusům tohoto druhu.“ „Je to zapotřebí... Tedy tvoje raketa byla objevena.“ „A naše loď, která létá kolem Sorory už dva měsíce?“ „Nic jsem se o tom nedoslechla. Asi unikla pozornosti našich astronomů, ale nepřerušuj mě pořád. Někteří vědci vyslovili domněnku, že stroj pochází z jiné planety, která je rovněž obydlená. Dál se nedostanou, nedokáží si představit, že inteligentní tvorové by mohli vypadat jako lidé.“ „Tak jim to, Ziro, řekni!“ vykřikl jsem. „Mám už po krk toho vězeňského života, i když žiju v nejpřepychovější kleci, i když se o mě staráš ty. Proč mě schováváš? Proč všem neřekneš pravdu?“ Zira se zastavila, rozhlédla a položila mi ruku na předloktí. „Proč? Dělán to jedině v tvém zájmu. Znáš Zaiuse?“ „Jistě. Právě o něm jsem chtěl s tebou mluvit. A co?“ „Všiml sis, jak na něho zapůsobily tvoje první pokusy o rozumné chování? Víš, že jsem se už stokrát pokoušela zjistit, co o

tobě soudí, a dokázat mu, a s jakou opatrností, že možná nejsi zvíře, i když tak vypadáš?“ „Viděl jsem, že jste vedli dlouhé diskuse a nebyli jste zajedno.“ „Je tvrdohlavý jako osel a hloupý jako člověk!“ vybuchla Zira. „Škoda, takoví jsou skoro všichni orangutani. Jednou prohlásil, že tvůj talent není nic jiného než instinkt velmi vyvinutého živočicha, a nic ho nepřinutí, aby změnil názor. Nešťěstí je, že už o tobě napsal dlouhou práci, ve které dokazuje, že jsi cvičený člověk, tedy takový, který byl naučen dělat některé věci, aniž jim rozumí, a to pravděpodobně v předcházejícím zajetí.“ „Zvíře pitomé!“ „Jistě. Jenže on představuje oficiální vědu a je mocný. Je jednou z největších autorit Institutu a všechna moje hlášení mu projdou rukama. Dokonce jsem už byla přesvědčena, že mě obviní z vědeckého kacírství, jestliže se pokusím vyjevit pravdu, jak ty si to přeješ. Mě by vyhodili. Víš ale, co by udělali s tebou?“ „Co může být hroznějšího než život v kleci.“ „Nevděčníku, ani nevíš, že jsem musela vynaložit veškerou svou mazanost na to, aby tě nepřevezli do encefalické sekce. Nic by je nezadrželo, kdybys tvrdohlavě stál na svém a dokazoval, že jsi rozumná bytost.“ „Co je to encefalická sekce?“ zeptal jsem se poděšeně. „Děláme tam některé velmi náročné operace mozku: transplantace, výzkum a narušování nervových center, částečné nebo celkové odnětí mozku.“ „Vy děláte pokusy na lidech!“ „Samozřejmě. Lidský mozek a vůbec celá jeho anatomie se velmi blíží našemu mozku a anatomii. Příroda nám naštěstí dala k dispozici živočicha, na kterém můžeme studovat vlastní tělo. Člověk nám slouží ještě k dalším rešerším, které postupně poznáš... V současné chvíli provádíme celou sérii velmi zajímavých a důležitých pokusů.“ „A k těm je potřeba spousty lidského materiálu.“ „Ano. A to vysvětluje, proč pořádáme v džungli hony. Bohužel je organizují gorily a my jim nemůžeme zabránit v jejich oblíbené zábavě: ve střílení. Velké množství jedinců je tak pro vědu ztraceno.“ „To je skutečně politováníhodné,“ řekl jsem svíraje rty. „Ale co já...“ „Chápeš, proč jsem se snažila uchovat všechno v tajnosti?“ „Takže jsem odsouzen strávit zbytek života v kleci?“ „Ne, jestli mi vyjdou moje plány. Odhalit se ale můžeš promyšleně až v příhodný okamžik. Navrhují ti tohle: za měsíc bude u nás výroční kongres biologů. Je to významná událost. Bude tam spousta veřejnosti a velké

množství novin vyše své zástupce. Veřejné mínění je u nás mocnější element než celý Zaius, než všichni orangutani dohromady, dokonce mocnější než gorily. To bude tvoje šance. A právě před tímto kongresem všechno odhalíš. Zaius tě tam totiž přivede, /protože jak jsem ti říkala, napsal o tobě a o tvém pověstném instinktu dlouhou zprávu. Nejlepší bude, když se potom ujmeš slova a vysvětlíš svůj případ. Vyvolá to takovou senzací, že ti v tom Zaius nebude moci zabránit. A ty musíš kongresu jasně vysvětlit, oč jde, a přesvědčit novináře tak, jak jsi přesvědčil mě.“ „A co když budou Zaius a ostatní trvat na svém?“ „Gorily, které se budou muset sklonit před veřejným míněním, ty blbce už přivedou k rozumu. Spousta je jich o něco méně hloupých než Zaius a mezi vědci je i několik šimpanzů, které musela Akademie přijmout díky jejich senzačním objevům. Jedním z nich je i Kornélius, můj snoubenec. S ním a jedině s ním jsem o tobě už mluvila. Slíbil mi, že něco pro tebe udělá. Chce tě samozřejmě nejdřív vidět a ověřit si sám, že je pravda to, co jsem mu o tobě vyprávěla a co vypadá tak neuvěřitelné. Také kvůli tomu jsem tě sem přivedla. Mám s ním schůzku a už tady asi bude.“ Kornélius na nás čekal pod obrovskou kapradinou. Byl to hezky rostlý šimpanz, určitě starší než Zira, ale přesto na akademika velmi mladý. Jak jsem ho uviděl, zarazil mě jeho hluboký, mimořádně pronikavý a živý pohled. Jak se ti líbí,“ zeptala se mě Zira francouzsky. Z této otázky jsem poznal, že jsem si s konečnou platností získal důvěru téhle šimpanzice. Zamumlal jsem uznalou pochvalu a přiblížili jsme se k němu. Snoubenci se objali jako ostatní milenci v parku. Vzal ji do náruče, aniž se na mě podíval. Bylo zřejmé, že i přes to, co mu o mně pověděla, má pro něho moje přítomnost stejný význam jako přítomnost domácího zvířete. I Zira na mě chvíli zapoměla a dlouze se políbili na čenichy. Pak se zachvěla, odtrhla se prudce od něho a dívala se zaraženě stranou. „Miláčku, jsme tady sami.“ Já jsem tady,“ řekl jsem vážně opičím jazykem, jak nejlépe jsem uměl. „Co!“ vykřikl šimpanz a zachvěl se. „Říkám, že jsem tady já. Je mi trapné vám to připomínat. Nevadí mi, že se tady líbáte, ale mohl byste se na mě kvůli tomu potom zlobit.“ „K čertu!“ vykřikl šimpanzí vědec. Zira se smála a představila nás. „Doktor Kornélius z Akademie věd,“ řekla. „Ulyxes Mérou, obyvatel sluneční soustavy, přesněji řečeno

Země.“ Jsem rád, že vás poznávám,“ řekl jsem. „Zira mi o vás vyprávěla. Blahopřeji vám, že máte tak šarmantní snoubenku.“ A podal jsem mu ruku. Udělal krok zpět, jako by se proti němu vztyčil had. Je to pravda?“ zašeptal a podíval se překvapeně na Zim. „Copak jsem ti, miláčku, někdy řekla něco, co nebyla pravda?“ Uklidnil se. Byl to vědec. Po krátkém zaváhání mi stiskl ruku. Jak se máte?“ Jde to,“ odpověděl jsem. Ještě jednou se omlouvám, že jsem takto přioděn.“ „Pořád na to myslí,“ usmála se Zira. „Má z toho komplex. Neuvědomuje si, co by to udělalo, kdyby byl oblečený.“ „Vy jste skutečně z...“ „Ze Země, z planety Slunce.“ Určitě až dosud nepřikládal příliš velkou váhu tomu, co mu Zira říkala, a věřil, že jde o nějakou mystifikaci. Zasypal mě otázkami. Pomalu jsme se procházeli po parku. Oni šli vpředu a drželi se pod paží, já na řemínku za nimi, abychom nebudili pozornost chodců, kteří nás míjeli. Moje odpovědi však dráždily jeho vědeckou zvědavost do té míry, že se často zastavoval, pouštěl svoji snoubenku a diskutovali jsme, gestikulující a kreslíce do písku aleje. Zira se nezlobila. Zdálo se naopak, že je ráda, že jsem udělal takový dojem. Kornélia samozřejmě zvláště zajímal výskyt homo sapiens na Zemi a musel jsem mu stokrát opakovat, co jsem o tom věděl. Pak dlouho přemýšlel. Řekl mi, že to, co se ode mne dozvěděl, je bezpochyby dokument maximální důležitosti pro vědu a pro něho zvlášť, protože se právě zabývá nesnadnými výzkumy na poli opičího fenoménu. Podle toho, co jsem pochopil, není to pro něho zdaleka vyřešený problém a on sám ani za mák nesouhlasí s obecně přijímanými schémata, ale celou svoji teorii mi nesdělil na první schůzce. V každém případě však o mě projevil maximální zájem a dal by býval celé jmění za to, kdyby mě mohl mít ve své laboratoři. Hovořili jsme potom o mé současné situaci a o Zaiusovi, o němž také prohlásil, že je hloupý a zaslepený. Chválil Ziřin plán. On sám připraví terén tým, že začne hovořit v přítomnosti některých kolegů o záhadnosti mého případu. Když odcházel, podal mi ruku bez váhání, ale napřed se rozhlédl, jestli není nikdo v dohledu. Pak políbil svoji snoubenku, ale stejně se ještě několikrát ohlédl, aby se přesvědčil, že nejsem halucinace. „Roztomilá mladá opice,“ řekl jsem, když jsme se vraceli k autu. „A velký vědec. Jsem přesvědčena, že s jeho pomocí kongres

přesvědčím.“ „Ziro,“ zašeptal jsem jí do ucha, když jsem se usadil na zadním sedadle. „Budu ti vděčit za svůj život a svobodu.“ Uvědomoval jsem si, co všechno pro mě udělala od mého chycení. Bez ní bych se nikdy nemohl dostat do kontaktu s opičím světem. Zaius by možná byl schopen nechat mi vyoperovat mozek, aby dokázal, že nejsem rozumná bytost. Díky ní jsem teď měl spojení a mohl jsem se do budoucna dívat s trochu větším optimismem. „Udělala jsem to z lásky k vědě,“ řekla a začervenala se. „Ty jsi jedinečný případ, který je třeba za každou cenu zachránit.“ Srdce mi překypovalo vděčností. Nechal jsem se unést oduševně-lostí jejího pohledu, který se mi podařilo abstrahovat od jejího vzhledu, a položil jsem ruku na její dlouhou chlupatou packu. Zachvěla se a já v jejím pohledu vycítil sympatie. Oba jsme byli hluboce dojatai a celou cestu jsme mlčeli. Když mě zavedla zpět do klece, odstrčil jsem hrubě Novu, která mě začala dětským způsobem vítat.

---

5 Zira mi potají půjčila baterku a nosí mi knihy, které schovávám do slámy. Teď už mluvím a čtu plynně v opičím jazyce. Celé hodiny v noci trávím tím, že studuji jejich civilizaci. Nova nejdřív protestovala. Začala dokonce na knihy cenit zuby, jako by to byl nebezpečný nepřítel. Stačilo však, abych na ni posvítíl, a hned se schovala v koutě a celá se třásla a naříkala. Od té doby, co vlastním tenhle nástroj, jsem doma absolutním pánem a nemusím ji uklidňovat důraznějšími argumenty. Cítím, že mě považuje za bytost, jíž je třeba se podřídit, a pozoruji, že i ostatní zajatci mě za ni považují. Moje vážnost značně vzrostla. Zneužívám toho. Někdy mě napadne ji trápit jen tak bez důvodů a svítím na ni. Přijde se mi vždycky potom omluvit za moji krutost. Těší mě, že mám teď už dost jasnou představu o opičím světě. Opice se nedělí na národy. Celou planetu spravuje rada ministrů, která má v čele triumvirát složený z gorily, orangutana a šimpanze. Vedle této rady existuje ještě parlament složený z tří komor: gorilí, orangutaní a šimpanzí, z nichž každá chrání zájmy příslušníků svého rodu. Rozdělení na tyto tři rasy je jediným rozdělením, které zde existuje. Všichni mají v podstatě stejná práva a mohou být zvoleni na jakékoli místo. Až na výjimky

má každý druh svoji specializovanou oblast. Kdysi dávno, kdy vládly silou, poznaly gorily, jak chutná moc, a podnes tvoří nejmocnější třídu. Nepletou se mezi dav; jen málokdy je vidět, že by se zúčastnily lidových slavností, ale zato řídí na vysokých místech řadu velkých podniků. Jsou dost hloupé, ale instinktivně umějí používat vědomostí. Umějí výborně stanovit generální linii a manévrovat s ostatními opicemi. Když například nějaký technik udělá zajímavý objev, třeba vynalezne zářivku nebo novou pohonnou hmotu, téměř vždycky se objevu ujme některá gorila, která ho chce maximálně využít a mít z něho co největší prospěch. Nejsou sice doopravdy chytré, ale jsou prohnanější než orangutani. Od orangutanů dostanou všechno, co chtějí, protože hrají na jejich pýchu. Tak například nad Zaiusem, který je vědeckým ředitelem, je ještě administrativní ředitel, který je v čele Institutu - gorila - a ten se ukáže zřídkakdy. Do mého sálu přišel všehovšudy jednou. Prohlížel si mě takovým způsobem, že jsem málem nevědomky upravil svůj postoj a postavil se do pozoru. Všiml jsem si Zaiusovy servilnosti, jeho velkopanské způsoby dělaly dojem i na Zim. Gorily, které nejsou na řídicích místech, konají zpravidla jen podřadné úkony vyžadující sílu. Například Zorám a Zanam jsou jen na hrubé práce, a taky proto, aby dělaly pořádek, když je to nutné. Nebo se gorily zabývají lovem. Tato funkce je víceméně vyhrazena jim. Chytají divoká zvířata, především lidi. Už jsem jednou zdůraznil, že opice ke svým pokusům potřebují spoustu lidí. Tyto pokusy zaujímají v jejich světě zvláštní místo, které mě stále více zneklidňuje, čím hlouběji poznávám jejich důležitost. Vypadá to, jako by se část opičí-ho obyvatelstva zabývala studiem biologie, ale ještě se k té bizarnosti vrátím. Poptávka po lidském materiálu vyžaduje v každém případě dobře organizovaný podnik. Celý národ lovců, honců, obchodníků a těch, kteří se starají o dopravu, je zaměstnán v tomto průmyslu, v jehož čele stojí vždycky gorily. Jsem přesvědčen, že tyto podniky dobře prosperují, protože lidský materiál se prodává draho. Vedle goril, řekl bych spíše pod nimi, i když zde jakoukoli hierarchii popírají, jsou ještě orangutani a šimpanzi. První z nich, méně početné, mi Zira definovala krátkou větou. Jsou oficiální věda. Částečně je to pravda, ale někteří z nich se často pouštějí i do politiky, umění a literatury. Všechny tyto oblasti

mají stejný charakter. Pompéznost, slavnostnost, pedantičnost bez špetky originality a kritického citu, tvrdé hájení tradic, slepota a hluchota orangutanů ke každé novotě, jejich zbožňování kliše a hotových formulací, jsou substrátem každé akademie. Orangutani se díky své ohromné paměti naučí z paměti z knih nesmíme množství látky. Pak píší sami další knihy, ve kterých opakují, co si přečetli, což jim přináší uznání ostatních orangutanů. Možná že jsem v tomto případě trochu ovlivněn míněním Ziry a jejího snoubence, kteří je nenávidí jako všichni šimpanzi. Stejně jimi ostatně pohrdají i gorily, které se baví jejich servilností, ale zároveň jí využívají ve svůj prospěch. Skoro každý orangutan má za sebou jednu nebo celou řadu goril, které ho vynášejí, udržují na čestném místě a starají se o to, aby se mu dostalo uznání a titulů, po nichž jsou celí diví, ale to všechno jen do té doby, než je orangutani přestanou uspokojovat. V tom případě jsou nemilosrdně vyhozeni a nahrazeni opicemi stejného dmhu. Zbývají šimpanzi. Zdá se, že oni jsou intelektuálním elementem planety. Zira se nikterak nevychloubá, když říká, že všechny velké objevy udělali oni. Jde spíš o nekritické generalizování, protože existují výjimky. V každém případě právě oni píší většinu zajímavých knih z nejrůznějších oborů. Zdá se, že je žene mocná touha po poznání. Zmínil jsem se o dílech, která píší orangutani. Zira si často stěžuje, že naneštěstí vyrábějí takovým způsobem i učebnice a že tak šíří hmbé omyly i mezi opičí mládeží. Ujišťovala mě, že tyto školní texty ještě docela nedávno zastávaly názor, že Soror je středem světa, i když už před dlouhou dobou všechny opice střední inteligence poznaly, že to je hrubý omyl. Před mnoha tisíci lety totiž žila na Soroře opice jménem Haristas, která zastávala tento názor a která měla ohromnou autoritu. Orangutani od té doby opakují tato dogmata. Už lépe chápu Zaiusův vztah ke mně, protože tento Haristas učil, že pouze opice mohou mít duši. Šimpanzi mají naštěstí mnohem kritičtějšího ducha. Dokonce snad v posledních letech s velkým zanícením bourají axiomy starého idolu. Gorily píší málo knih. Když už to dělají, tak je třeba pochválit způsob přístupu k látce, ne-li látku samu. Pročetl jsem jich několik a vzpomínám si na některé tituly: „Nutnost pevné organizace na základě výzkumu“, „Užitek ze sociální politiky“ nebo „Organizace

velkých honů na člověka na zeleném kontinentu“. Jsou to vždycky dobře dokumentovaná díla, jejichž každou kapitulu připravuje určitý specialista. Jsou v nich diagramy, tabulky, čísla a často i zajímavé fotografie. Sjednocení planety, žádné války a žádné vojenské výdaje - neexistuje zde armáda, pouze policie - jsou podle mne faktory, které mohou ve všech odvětvích způsobit velký pokrok. Ale není tomu tak. I když je Soror pravděpodobně o něco starší než Země, je jasné, že jsou zde za námi pozadu v mnoha směrech. Mají elektřinu, průmysl, automobily, letadla, ale pokud jde o dobývání prostoru, jsou teprve u umělých oběžnic. Pokud jde o čistou vědu, je jejich poznání nekonečně velkých a nekonečně malých čísel menší než naše. Toto zpoždění je však možná pouze dílem náhody a nepochybuji o tom, že nás jednoho dne dostihnou, uvážím-li, jak jsou schopni vědu aplikovat a jaký smysl pro bádání mají šimpanzové. Zdá se mi, že opice skutečně prošly temným obdobím stagnace, které trvalo velmi dlouho, déle než naše, a že teprve před několika málo lety vstoupily do období velkých realizací. Toto jejich badatelství je namířeno zejména jedním směrem, který je třeba podtrhnout: k biologii, a zvláště ke studiu opic, k němuž jim slouží jako nástroj člověk. Člověk tedy hraje v jejich životě základní, jakkoli ponižující roli. Naštěstí se člověk na této planetě vyskytuje v hojném množství. Četl jsem studii, která dokazovala, že je víc lidí než opic. Počet opic však narůstá, zatímco lidská populace klesá, a někteří vědci už teď projevují neklid nad tím, kde budou shánět materiál pro své laboratoře. Avšak toto vše dostatečně neobjasňuje opičí zájem o studium vývoje druhů. Možná ostatně, že v tom není žádná záhada. Jejich objevení je zcela jistě stejně přirozené jako naše. Já však se stavím proti této představě, připadá mi nepřijatelná a nyní už vím, že někteří jejich vědci se také domnívají, že fenomén vzestupu opic zdaleka není objasněn. K této škole patří Komélius a zdá se, že tento názor zastává i rada velkých duchů. Možná jim nedá spát, že nevědí, kdo jsou a odkud kam jdou. Že by je k jakési frenetičnosti v biologickém bádání, které je orientováno tímto zvláštním směrem, vedl právě tento pocit? Těmito otázkami končilo moje horečné noční přemýšlení.

---

6 Zira mě vyváděla do parku dost často. Někdy jsme se tam vídali s Kornéliem a společně jsme připravovali projev, který jsem měl přednést na kongresu. Byl jsem z toho nervózní, protože datum se blížilo. Zira mé ujišťovala, že všechno dobře dopadne. Kornélius spěchal, aby byl uznán můj původ, abych byl na svobodě, aby mé mohl důkladněji studovat... spolupracovat se mnou, opravil se, když u mne při těch slovech postřehl známku nevole. Jednou, když tam její snoubenec nebyl, Zira navrhla, abychom se šli podívat do zoo, které bylo vedle parku. Raději bych šel do divadla nebo do muzea, ale tyhle zábavy mi byly zatím zakázány. S opičím uměním jsem se mohl seznamovat zatím pouze v knihách. Obdivoval jsem reprodukce klasických obrazů, portréty slavných opic, krajinky, akty lascivních opičích samic, kolem kterých poletovala malá okřídlená opice, představující amórka, obrazy vojáků z doby, kdy se zde ještě válčilo, představující strašné gorily v uniformách s čamarami. Opice měly i své impresionisty a někteří současní umělci se pokoušeli o abstrakci. To všechno jsem objevil v kleci při světle baterky. Mohl jsem chodit jen na představení a zábavy pod širým nebem. Zira mě zavedla na zápas, který připomínal náš fotbal, na box, kde jsem se celý třásl; bojovaly spolu dvě gorily, a také na atletiku, kde šimpanzí skokani o tyči dosahovali zázračných výšek. Přistoupil jsem na návštěvu zoo. Zpočátku jsem nebyl nijak překvapen. Zvířata se v mnohém podobala našim pozemským. Byli zde kočkovité šelmy, tlustokožci, přežvýkavci, hadi, ptáci, nijak mě po tom, co jsem viděl na Soroře, nepřekvapilo ani to, když jsem viděl tří-hrbého velblouda a kance se srnčími růžky. Překvapením pro mě byl teprve pavilón lidí. Zira se mě pokoušela přesvědčit, abych tam nechodil, a myslím, že i litovala, že mě tam zavedla, ale moje zvědavost byla tak silná a tak jsem tahal za vodítko, že nakonec ustoupila. V první kleci, před kterou jsme se zastavili, bylo asi padesát lidí, mužů, žen, dětí, vystavených zde pro zábavu zevlujících opic. Horečnou, nekoordinovanou aktivitu dokazovali tím, že do sebe strkali, poskakovali, nebo se zas vystavovali na odiv a dělali spoustu hloupostí. Byla to podívaná! Chtěli si tak vysloužit náklonnost malých opic, které stály kolem klece a občas jim házely ovoce nebo

kousky sladkostí, které u vchodu prodávala jedna stará opice. Dostalo se ho vždycky tomu z lidí, dospělému nebo dítěti, komu se podařilo provést nejlepší kousek - vylézt po mřížích, chodit po čtyřech nebo po ruku. Když se stalo, že odměna spadla do houfů, pak z toho byla rvačka, škrábance a vytrhané vlasy a to všechno za vzteklého zvířecího povyku. Někteří usedlejší lidé si toho chumlu nevšimli. Seděli u mříží, a když viděli, že opičí dítě sahá do sáčku, natáhli k němu prosebně ruku. Dítě, pokud bylo mladší, podešeně ustoupilo, rodiče nebo větší kamarádi si z něho ale dělali legraci, až se rozhodlo a bázně podalo pamlsek do ruky člověkoví. Člověk mimo klec vyvolal překvapení, jak mezi zajatci, tak mezi opicemi. Lidé na chvíli přestali pobíhat a podezíravě si mě prohlíželi, ale protože jsem si hrdě nikoho nevšiml a odmítal almužnu, kterou mi opičí děti podávaly, jedni i druzí se o mne přestali zajímat a já mohl všechno sledovat. Chtivost těchto bytostí mě mrzela a cítil jsem, jak se opět červenám hanbou nad tím, jak se mi tělesně podobají. I v ostatních klecích jsem viděl podobné ponižující divadlo. Nechal jsem se táhnout Zirou a bylo mi z toho zle, když tu najednou jen taktak, že jsem nevykřikl překvapením. Předě mnou v tom stádě byl on, můj druh, velitel a duše naší výpravy, slavný profesor Antelle. Chytili ho jako mne, a protože měl menší štěstí, prodali ho do zoo. Měl jsem takovou radost, že se s ním shledávám a že ho vidím naživu, že mi do očí vstoupily slzy. Pak jsem se ale roztrásl, když jsem uviděl, v jakých podmínkách tento vědec žije. Moje pohnutí se pozvolna změnilo v bolestné překvapení a strnutí, když jsem si všiml, že se chová stejně jako ostatní lidé. Musel jsem věřit svým očím, i když jeho chování bylo tak neuvěřitelné. Jako ti usedlí a moudří lidé se nemíchá do rvaček, ale natahoval ruku skrze mříže a šklebil se jako žebrák. Viděl jsem ho právě při té příležitosti a nic v jeho chování neprozrazovalo, kdo skutečně je. Malá opice mu dala ovoce. Vědec je vzal, usadil se se zkříženýma nohama, začal je hltavě polykat a díval se přitom na svého dobrodince lačným pohledem, jako by očekával další štědré gesto. Rozplakal jsem se při tom pohledu na něho. Potichu jsem Zíře vysvětlil, proč se tak chovám. Byl bych se chtěl k němu přiblížit a promluvit s ním, ale ona mi to energicky zakázala. Nemohl jsem pro něho stejně prozatím nic udělat a v

pohnutí, že se shledáváme, jsme mohli vyvolat nepředvídaný skandál, který by mohl zničit náš společný zájem a poškodit mé vlastní plány. „Až tě po kongresu uznají a přijmou jako rozumového tvora, postaráme se o něho,“ řekla mi. Měla pravdu a já jsem se nechal s těžkým srdcem odvést. Než jsme došli k autu, vysvětlil jsem jí, kdo to je profesor Antelle a jakou má pověst na Zemi a ve vědeckém světě. Dlouhou dobu se dívala zasněně a slíbila mi, že se postará, aby ho dostala ze zoo. Do Institutu jsem se vrátil trochu povzbuzen. Večer jsem ale odmítl potravu, kterou mi gorily přinesly.

---

7   Poslední týden před kongresem ke mně Zaius chodil velmi často a neustále zvyšoval počet svých pitomých testů: jeho sekretářka popsala několik sešitů poznámkami a závěry týkajícími se mé osoby. Pokrytecky jsem se jim přizpůsoboval, abych nevypadal chytřejší, než si on sám přál. Tolik očekávané datum konečně přišlo, ale pro mě si poslali až třetí den kongresu, protože dosud se jednalo jen v teoretických rovinách. Zira mě pravidelně o jejich práci informovala. Zaius už přečetl svůj dlouhý projev, ve kterém mě představil jako člověka se zvlášť vyvinutými instinkty, který ale naprosto postrádá způsobilost k myšlení. Kornélius mu položil několik perfidních otázek, jak tedy vysvětluje některé rysy mého chování. To vyvolalo staré pře a poslední diskuse byla dost bouřlivá. Vědci se rozdělili do dvou skupin, na ty, kteří popírají jakoukoli duši u zvířete, a na ty, kteří vidí pouze rozdíl ve stupni vývoje psychiky zvířat a opic. Samozřejmě že nikoho ani nenapadlo, jaká je celá pravda, věděl to jen Kornélius a Zira. Přesto však Zaiusův projev obsahoval tolik zajímavého materiálu, což si ten pitomec určitě neuvědomoval, že vyvolal překvapení i v řadách nestranných pozorovatelů a uznávaných vědců a že se v městě začalo proslýchat, že byl objeven prazvláštní člověk. Když mě vyváděli z klece, zašeptala mi Zira do ucha: „Bude tam spousta vysokých hodnostářů a všechen tisk. Všichni jsou napnuti a očekávají něco neobvyklého. Je to výborná příležitost pro tebe. Do toho!“ Potřeboval jsem její morální oporu. Byl jsem hrozně nervózní. Celou noc jsem si přeříkával svoji řeč. Uměl jsem ji zpaměti a měla přesvědčit i ty nejzatvrzelejší,

obcházela mě ale hrůza, že mě nenechají promluvit. Gorily mě zatáhly do zamřížovaného nákladního auta, kde bylo kromě mě ještě několik lidí, kteří díky nějakým zvláštnostem měli být rovněž předvedeni učenému shromáždění. Přijeli jsme k ohromné stavbě, nad níž čněla kopule. Naši hlídači nás zavedli do haly s klecemi vedle jednacích sálů. Tam jsme čekali, až se vědcům uráčí nechat nás předvést. Co chvíli otevřela dveře majestátní gorila v černé uniformě a zakřičela číslo. Hlídači dali některému z lidí vodičko a odvedli ho dovnitř. Vždycky když se dveřník objevil, rozbušilo se mi srdce. Pootevřenými dveřmi bylo slyšet hluk ze sálu, někdy také volání a potlesk. Předváděné odváželi hned po jejich vystoupení a nakonec jsem tam zbyl sám se svými hlídači. Přefíkával jsem si horečně hlavní části svého projevu. Jako hvězdu si mě nechali až na konec. Gorila v černém se objevila naposled a zavolala moje číslo. Sám jsem vstal, překvapeně opici jsem vzal vodičko, které se mi chystala připnout a nasadil jsem si obojek sám. Pak jsem se dvěma strážci po boku vstoupil pevným krokem do jednacích síně. Jen jsem vstoupil, zastavil jsem se překvapeně a zmateně. Viděl jsem na Soroře už hodně podivností od té doby, co jsem se sem dostal, zvykl jsem si na přítomnost opic a na jejich chování, takže mě nemohlo nic překvapit, ale před podivností a velikostí této scény se mě zmocnila závrať a znovu jsem se sám sebe ptal, jestli se mi to všechno jenom nezdá. Stál jsem v spodní části gigantického amfiteátru (napadla mě podivná myšlenka, že se podobá kónickému Dantovu peklu) a kolem dokola a nade mnou seděly samé opice. Několik tisíc opic. Nikdy jsem neviděl tolik opic pohromadě. Jejich množství přesahovalo mou ubohou představivost pozemšťana. Jejich počet mě ohromoval. Váhal jsem a pokoušel se vzpamatovat. Hledal jsem v tom chumlu záchytné body. Hlídači mě postrkovali do středu kruhu, který vypadal jako cirkusová aréna a v jehož středu bylo jakési pódium. Pomalu jsem se otáčel kolem sebe. Rady opic se zdvíhaly až ke stropu, který byl závratně vysoko. Nejbližší místa kolem mě byla obsazena členy kongresu, samými ostřílenými vědci kmetského věku, oblečenými do proužkovaných kalhot a tmavých fraků; skoro všichni měli vyznamenání a byli to orangutani. Ale sedělo mezi nimi přece jen několik goril a šimpanzů. Hledal jsem mezi nimi Kornélia,

toho jsem však nenašel. Nad autoritami vědy, za balustrádou, sedělo mnoho podřízených spolupracovníků vědců. Byla tam také zřízena tribuna pro novináře a fotografy. Ještě výš, za další balustrádou, se tísnil dav, opičí obecnstvo, které mně připadalo velmi rozjitřené, aspoň jsem tak hádal ze vzrušeného šepotu, který přivítal můj příchod. Snažil jsem se taky najít Zim, měla sedět mezi asistenty. Cítil jsem, že potřebuji, aby mě podpořila svým pohledem. Ani tentokrát se mi k mému velkému zklamání nepodařilo v té pekelné legii opic najít tu, kterou jsem znal. Přenesl jsem pozornost na velekněze vědy. Seděli v rudých křeslech, zatímco ostatní měli právo jen na židle nebo lavice. Velice svým vzhledem připomínali Zaiuse. Měli nízko, skoro mezi rameny posazenou hlavu, předlouhé ruce měli položeny na jakémsi opěradle před sebou a chvílemi si naškrábali nějakou poznámku, pokud si jen tak nečmárali jako děti. Oproti vzrušení vyšších řad tihle vypadali dost ochable. Měl jsem dojem, že můj příchod a jeho ohlášení z ampliónů přišlo právě včas, aby probudilo jejich upadající pozornost. Vzpomínám si totiž naprosto přesně, že tři z těchto orangutanů sebou trhli a najednou zvedli hlavy, jako by se probudili z hlubokého spánku. V tuhle chvíli byli už všichni vzhůru. Moje předvedení mělo být zlatým hřebem jednání a já cítil, že jsem cílem mnoha párů opicích očí, ve kterých se objevily všechny stupně výrazu, od lhostejnosti po nadšení. Moji strážci mě vyvedli na stupínek, kde seděla pěkně rostlá gorila. Zira mi vysvětlila, že kongresu nepředsedá vědec, to bylo kdysi - dřív se opičí vědci, ponecháni sami sobě, utápěli v nekonečných diskusích, které nikam nevedly - ale organizátor. Po levici této impozantní postavy seděl její sekretář, šimpanz, který zaznamenával průběh jednání. Po pravici organizátora usedali vědci, na které přišla řada, aby přednesli svůj projev nebo předvedli svůj objekt. Zaius právě usedl na toto místo, pozdraven slabým potleskem. Díky systému ampliónů spojených s mohutnými projektory neušlo nikomu ani na nejvyšších místech nic z toho, co se dělo na stupínku. Předseda-gorila zazvonil, a když nastalo ticho, prohlásil, že dává slovo ctihodnému Zaiusovi, aby předvedl člověka, o kterém již shromáždění zpravil. Orangutan vstal, pozdravil a začal mluvit. Pokusil jsem se poslouchat co možná nejpozorněji a vypadat přitom,

že mu rozumím. Když hovořil o mně, uklonil jsem se a položil si ruku na srdce, což vyvolalo veselí, které zvonek okamžitě potlačil. Hned jsem pochopil, že takhle neprospívám své věci, protože mě mohou považovat jen za dobře cvičeného, když dělám tyhle hlouposti. Vzpřímeně jsem počkal, až domluví. Připomněl závěry svého projevu a ohlásil, že předvedu, co umím, a že kvůli tomu nechal na stupínek připravit pomůcky pro ty své zatracené kousky. Nakonec prohlásil, že jsem schopen opakovat několik slov, jako to dělají někteří ptáci, a že doufá, že se mu podaří mě přinutit, abych předvedl tuto zvláštnost před shromážděním. Pak se obrátil ke mně, vzal krabici s několikerym zavíráním a podal mi ji. Já jsem se však místo jejího otvírání dal do jiného předvádění. Moje chvíle přišla. Zdvihl jsem ruku, pak jsem jemně zatáhl za vodítko, které držel můj hlídač, a přistoupil jsem k mikrofonu. „Velevážený pane předsedo,“ řekl jsem, jak jsem nejlépe uměl opičím jazykem, obraceje se k němu. „S největší radostí tuto krabici otevřu a stejně rád předvedu celý program. Avšak ještě předtím, než se dám do tohoto úkolu, který je pro mne příliš snadný, žádám o udělení slova, abych mohl učinit prohlášení, které, přísahám, překvapí celé učené shromáždění.“ Velmi jasně jsem artikuloval a moje slova měla dopad. Výsledek byl takový, jaký jsem očekával. Opice na svých místech ztuhly a ani nedýchaly. Novináři si dokonce přestali dělat poznámky a žádný z fotografů neměl tu duchapřítomnost, aby zvětčil tento historický okamžik. Předseda na mě hloupě civěl. Zaius byl vrcholně rozzuřen. „Pane předsedo,“ řval. Já protestuji...“ Najednou ale zmlkl, protože si uvědomil směšnost diskuse s člověkem. Využil jsem toho a začal hovořit. „Pane předsedo, s největším respektem, ale se vším důrazem trvám na tom, aby mi bylo dovoleno, oč žádám. Až vysvětlím, co mám v úmyslu vysvětlit, přísahám na svoji čest, že vyhovím žádostem velectěného Zaiuse.“ Po předchozím tichu se mezi shromážděnými rozpoutal uragán. Bouře přeskakovala z řady na řadu a měnila opice v hysterickou masu, ve které se mísily výkřiky, smích, pláč a volání slávy. To všechno se dělo uprostřed neustálého blýskání magnézia fotografů, kteří konečně využívali horečně svých okončetin. Zmatek trval dobrých pět minut, během kterých se předseda, jenž nabral trochu chladnokrevnosti, na mě neustále díval.

Konečně se vzpamatoval a zazvonil. Já...“ začal blekotavě, „nevím, jak vám mám říkat.“ „Stačí jen pane,“ řekl jsem. „Ano, prosím, pane, myslím si, že při výjimečnosti tohoto případu musí vědecký kongres, kterému mám tu čest předsedat, vyslechnout vaše prohlášení.“ Nová vlna potlesku pozdravila moudrost tohoto rozhodnutí. Nic víc jsem nežádal. Postavil jsem se co nejpříměji uprostřed stupínku, zdvihl mikrofon, jak jsem potřeboval, a pronesl následující projev.

---

8 „Vážený pane předsedo, vznešené gorily, moudří orangutani, chytří šimpanzové, opice! Dovolte člověkoví, aby k vám promluvil! Vím, že moje vzezření je groteskní, že mé tělo je odpuzující, že má zvířecí profil, že smrdím, že mám odporně zabarvenou kůži. Vím, že pohled na toto směšné tělo je pro vás urážkou, ale zároveň vím, že se obracím k nejmoudřejším a nejvzdělanějším z opic, k těm, jejichž duch je schopen se pozdvihnout nad smyslové dojmy a vnímat subtilní podstatu bytosti mimo její ubohou materiální schránku...“ Pompézní poníženost tohoto úvodu mi vnutili Zírá a Kornélius, kteří věděli, jak pohnout orangutany. Pokračoval jsem za hrobového ticha: „Slyšte mne, opice, protože mluvím, a ujišťuji vás, že k vám nemluví mechanická hračka nebo papoušek. Já myslím a mluvím a stejně tak i rozumím jak tomu, co říkáte, tak tomu, co pronáším já sám. Kdyby se vaše slovutnosti uráčily dávat mi posléze otázky, bude mi potěšením na ně odpovídat, jak nejlépe budu umět. Nejprve vám však chci odhalit tuto překvapující pravdu: nejenže jsem myslící bytost, nejenže toto lidské tělo paradoxně obývá duše, ale pocházím z daleké planety, ze Země, z té Země, kde lidé díky ještě nevysvětlitelné fantazii přírody jsou moudřími a rozumnými tvory. Prosím o svolení, abych vám mohl upřesnit místo, odkud pocházím. Samozřejmě že tak nečiním kvůli slavným doktorům, které vidím kolem sebe, ale kvůli některým posluchačům, kteří snad nejsou důvěrně obeznámeni s rozličnými hvězdnými soustavami.“ Přistoupil jsem k tabuli a za pomoci několika schémat jsem popsal sluneční soustavu a určil její místo v galaxii. Můj projev byl vyslechnut v nábožném tichu. Když jsem ale domaloval a několikrát tleskl rukama, abych se zbavil křídý, která mi ulpěla na prstech, vyvolal

tento jednoduchý pohyb projev silného nadšení v horních lavicích. Pokračoval jsem obrácen k publiku: „Na této Zemi tedy má duši lidská rasa. Je tomu tak a já v tom nic nezmožu. Zatímco opice - jsem z toho zmaten od té doby, co jsem objevil váš svět - zatímco opice zůstaly divoké, vyvíjeli se lidé. Mozek se vyvíjel a organizoval v lidské lebce. Lidé objevili oheň, jazyk a začali používat nástrojů. Oni spravují moji planetu a mění její tvář, oni došli k tak rafinované civilizaci, že se v mnoha bodech, vážené opice, podobá vaší.“ Uvedl jsem potom mnoho příkladů našich nejzákladnějších a nejlepších výsledků. Popsal jsem naše města, naše továrny, naše komunikační prostředky, vlády, zákony, zábavy. Pak jsem se obrátil zvláště k vědcům a pokusil se vysvětlit naše výsledky ve vědě a umění. Můj hlas byl pevnější, čím déle jsem mluvil. Začal jsem pocíťovat jakousi radost, kterou má boháč, když přehlíží své bohatství. Pak jsem začal popisovat svůj vlastní příběh. Vysvětlil jsem, jak jsem se dostal do světa Betelgeuze a na planetu Soror, jak jsem byl chycen, uvězněn v kleci, jak jsem se pokoušel o kontakt se Zaiusem, jak moje snahy bezesporu v důsledku mé malé vynalézavosti vyšly naprázdno. Pak jsem se zmínil o prozíravosti Ziry, o její cenné pomoci a o pomoci doktora Kornélia. Zakončil jsem takto: „Opice, tolik jsem vám chtěl říci. Je na vás, abyste nyní rozhodly, má-li být se mnou nadále zacházeno jako se zvířetem a zda mám dožít v kleci po tak výjimečných zážitcích. Zbývá mi jen říci, že jsem k vám přišel bez nepřátelských úmyslů, že mě k vám vedla jen touha po poznání. Od té doby, co jsem vás poznal, jste mi nesmírně sympatické a obdivuji vás celou svou duší. Navrhuji proto velkým duchům této planety toto řešení. Mohu vám být zcela určité užitečný svými pozemskými znalostmi. Pokud jde o mne, naučil jsem se během své existence v kleci víc než za celý předchozí život. Spojme své snahy! Položme základy stykům se Zemí! Necht' opice a lidé kráčejí společně, ruku v ruce, a žádná moc, žádné tajemství vesmíru nám nebude moci odolat!“ Zcela vyčerpán jsem skončil za absolutního ticha. Mechanicky jsem se obrátil k předsednickému stolu, vzal jsem sklenici vody, která tam stála, a naráz jsem ji vyprázdnil. Toto jednoduché gesto, stejně jako když jsem si oklepal ruce, vyvolalo ohromný ohlas a bylo signálem k vřavě. Sál najednou přímo vybuchl

a jeho nadšení by neumělo popsat žádné pero. Věděl jsem, že jsem posluchače získal, ale nikdy bych nevěřil, že nějaké shromáždění může ztropit tolik hluku. Byl jsem jím ohlušen, ale zůstalo mi přece jen trochu chladnokrevnosti, přesně tolik, abych si mohl všimnout toho, co je příčinou vřavy: opice, od přirozenosti rozpustilé, tleskají všemi čtyřmi končetinami, když se jim představení líbí. Obklopil mě vír rozřádných bytostí, které seděly na zadcích a freneticky tleskaly všemi čtyřmi, až se zdálo, že kopule spadne; nad tím zněl hluboký řev goril. To byla jedna z posledních věcí, které jsem na tomto památném sezení viděl. Cítil jsem, jak pod-klesávám. Neklidně jsem se rozhlédl. Zaius před chvílí vstal a začal se vztekle procházet po stupínku s rukama za zády, jako to dělal před mou klecí. Jako ve snu jsem uviděl prázdné křeslo a klesl jsem do něho. Tento pohyb doprovodila nová bouře nadšení, které jsem si stačil uvědomit, než jsem ztratil vědomí.

---

9 K vědomí jsem přišel teprve mnohem později. Napětí, které jsem prožil, mě příliš zmohlo. Uvědomil jsem si, že jsem v jakémsi pokoji a že ležím na posteli. Zira a Komélius mě ošetřovali, zatímco gorily v uniformách zadržovaly skupinu novinářů a zvědavců, kteří se snažili ke mně dostat.

„Nádherné!“ zašeptala mi do ucha Zira. „Vyhráls.“

„Ulyxi,“ řekl Komélius, „uděláme společně velké věci.“
Dověděl jsem se od něho, že Velká rada Sorory měla mimořádné zasedání, na kterém se rozhodlo o mém okamžitém osvobození.

„Bylo několik hlasů proti,“ dodal, „ale veřejné mínění to žádalo a oni nemohli nic jiného dělat.“

On sám žádal, abych se mohl stát jeho spolupracovníkem, a dostal svolení. Teď si mnul ruce při pomyšlení, jak mu budu platným pomocníkem při bádání.

„Tady budete bydlet. Doufám, že vám byt bude vyhovovat. Je to kousek ode mne, v křídle Institutu určeném vyššímu personálu.“
Poděšeně jsem se rozhlédl a mysl jsem, že sním.

Pokoj byl opatřen vším komfortem. Začátek nové éry. Tento okamžik jsem si vždycky moc přál, ale teď jsem náhle pocítil

zvláštní nostalgii. Můj pohled se setkal s pohledem Ziry a pochopil jsem, že tahle jemná šimpanzice uhádla, na co myslím. Dvojnásobně se usmála.

„Samozřejmě, že tady nebudeš mít Novu,“ řekla.

Začervenal jsem se, pokrčil jsem rameny a posadil se. Vrátily se mi síly a já spěchal do nového života.

„Cítíš se na to, aby ses mohl zúčastnit malého sezení?“ zeptala se Zírá. „Pozvali jsme několik přátel, samí šimpanzové, na oslavu tohoto velkého dne.“

Odpověděl jsem, že nic mi neudělá větší radost, ale že už nechci chodit nahý. Všiml jsem si, že mám na sobě pyžamo. Kornélius mi půjčil svoje. Jestliže jsem jakžtakž vypadal v šimpanzově pyžamu, v jeho šatech bych byl asi dost groteskní. „Zítřka budeš mít úplnou garderobu a do večera ti ušijí vhodné šaty. Tady je krejčí.“

Vstoupil malý šimpanz a velmi obřadně mé pozdravil. Dozvěděl jsem se, že během mého bezvědomí se nejslavnější krejčí hádali, kdo z nich má mít čest mě obléknout. Tento že je z nich nejslavnější, protože mezi jeho zákazníky patří největší gorily hlavního města.

Obdivoval jsem se jeho šikovnosti a rychlosti. Za necelé dvě hodiny se mu podařilo ušít mi ucházející šaty. Byl jsem velmi překvapen, když jsem se uviděl oblečený, a Zira si mne prohlížela s vykulenýma očima. Zatímco krejčí dělal některé úpravy, vpustil Kornélius novináře, kteří se tlačili za dveřmi. Více než hodinu jsem byl zavalován otázkami a cvakáním fotoaparátů, byl jsem nucen uvádět i nejpikantnější detaily o planetě Zemi a o životě, který tam vedou lidé. Podstoupil jsem tuto ceremonii s dobrou náladou. Sám jsem novinář, a proto jsem dobře chápal, jaké jsem sousto pro své bratry od tohoto řemesla, a věděl jsem, že tisk pro mě znamená silnou podporu.

Odešli až hodně pozdě. Chystali jsme se odejít za Kornéliovými přáteli, když tu se objevil Zanam. Musel už všechno vědět, protože se mi hluboce uklonil. Přišel Zíře říct, že není všechno v pořádku. Nova, která se rozvzteklila, protože dlouho nejdu, začala

řádit. Její nervozita se přenesla na ostatní a oni je nemohou uklidnit ani píkami.

„Jdu tam,“ řekla Zira. „Počkejte tady na mě.“

Prosebně jsem se na ni podíval. Zaváhala a pak pokrčila rameny.

„Jestli chceš, tak pojď se mnou,“ řekla. „Koneckonců jsi volný a možná že ji budeš umět uklidnit líp než já.“

Vstoupili jsme do sálu s klecemi. Zajatci se uklidnili, hned jak mě uviděli, a vřavu vystřídalo podivné ticho.

Určitě mě poznali i v šatech a zdálo se, že chápou, že se stalo něco zázračného.

Rozechvěle jsem přistoupil k Novině kleci, ke své kleci. Sel jsem za ní, usmál jsem se na ni, promluvil jsem na ni. Na okamžik jsem měl dojem, že sleduje, co říkám, a že mi odpoví. Bylo to nemožné. Stačila ale jenom moje přítomnost, aby se uklidnila, a ostatní rovněž. Vzala si ode mne kousek cukru a jedla ho, zatímco jsem s těžkým srdcem odcházel.

Na tento večírek, který se konal v jednom módním kabaretu - Kornélius se rozhodl, že mě naráz a bez průtahů zavede do opičí společnosti, protože v ní stejně budu muset žít - v sobě nosím zmatenou a dost znepokojivou vzpomínku.

Zmatený jsem byl díky alkoholu, který jsem začal pít, hned jak jsem přišel, a na který můj organismus už nebyl zvyklý. Znepokojení ve mně vyvolal neobvyklý pocit, který se mě měl zmocňovat i v budoucnosti. Nejlépe bych ho popsal jako progresivní ústup vnímání opičího charakteru postav kolem sebe vzhledem k funkcím nebo postavení, které měly ve společnosti. Například ve vrchním, který nás velmi obřadně vedl ke stolu, jsem viděl jen vrchního, a nikoli gorilu, která před jeho postavením ustupovala. Stejně tak jsem ve staré opičí samici viděl pouze starou koketu, a když jsem tancoval se Zirou, úplně jsem zapomněl, kdo je, a ve svém náručí jsem cítil jen tělo tanečnice. Orchestr složený ze šimpanzů byl pouze orchestrem a opičí světáci, kteří mě obklopovali duchaplnostmi, byli prostě lidmi velkého světa.

Nebudu se rozepisovat o tom, že moje přítomnost mezi nimi vyvolávala senzaci. Byl jsem terčem všech pohledů. Musel jsem rozdávat autogramy mnoha obdivovatelům a dvě gorily, které s sebou Kornélius z opatrnosti přivedl, měly co dělat, aby mě uchránily před nápirem opicích samic všeho stáří, které se mezi sebou hádaly, která z nich má tu čest si se mnou připít nebo zatancovat.

Noc už hodně pokročila. Byl jsem už napůl opilý, když jsem se rozpomněl na profesora Antella. Pocítil jsem výčitky za černý nevděk. Taktak jsem se nerozbrečel nad svou podlostí, že jsem zde, bavím se a piju s opicemi, zatímco můj přítel se chvěje zimou na slámě v kleci.

Zira se mě zeptala, co mě rozesmutnilo. Řekl jsem jí to. Kornélius pravil, že se ptal na profesora a že prý je zdrav. Nic teď nestojí v cestě jeho osvobození. Prohlásil jsem, že nemohu čekat ani minutu a že mu musím hned jít oznámit tuto novinu.

„Konečně, vždyť vám v tento den nemůže nikdo nic odepřít,“ připustil Kornélius po krátkém rozmýšlení. „Pojďme. Znáám ředitele zoo.“

Odešli jsme všichni tři z kabaretu a odjeli do zoologické zahrady. Ředitel, kterého jsme probudili, byl ochota sama. Znal můj příběh. Kornélius mu řekl o pravém původu jednoho z lidí, které drží v kleci. Nemohl věřit svým uším, ale ani on mi nechtěl nic odepřít. Bude samozřejmě třeba počkat, až bude den, a splnit některé formality, aby mohl osvobodit profesora, ale nic nestojí v cestě tomu, abychom spolu hned teď promluvili. Dokonce se nabídl, že nás doprovodí.

Svívalo, když jsme došli ke kleci, ve které nešťastný vědec žil jako zvíře mezi asi padesáti muži a ženami. Ještě spali. Leželi v párech nebo ve skupinách po čtyřech nebo pěti. Otevřeli oči, jakmile ředitel rozsvítil.

Svého přítele jsem našel hned. Ležel na podlaze jako ostatní, přitisknut k ještě dost mladé dívce, aspoň mi tak připadala. Zachvěl jsem se, když jsem ho tak uviděl, a zároveň jsem zjihl nad ponížením, ve kterém jsem byl také nucen žít čtyři měsíce.

Byl jsem tak zmaten, že jsem nemohl ani mluvit. Lidé nejevili nijaké překvapení. Byli ochočení a vycvičení: začali se svými obvyklými kousky, za které čekali odměnu. Ředitel jim hodil zbytky koláčů. Hned z toho bylo strkání, hluk jako ve dne, zatímco usedlejší zaujali svou oblíbenou polohu u mříže a prosebně natahovali ruku.

Profesor Antelle to udělal jako oni. Postavil se co nejbliž k řediteli a loudil pamlsek. Toto chování mě hluboce zarmoutilo a po něm přišla nesnesitelná úzkost. Byl tři kroky ode mne, díval se na mne a jako by mne nepoznával. Po pravdě řečeno jeho pohled, kdysi tak živý, ztratil svůj plamen a zrcadlila se v něm stejná duševní prázdnota jako v očích ostatních zajatců. S hrůzou jsem objevil v jeho pohledu jen špetku pohnutí, přesně toho, jaké v zajatcích vyvolávala přítomnost oblečeného člověka.

Musel jsem vyvinout maximální snahu, než se mi podařilo promluvit, abych zahnal ten hrůzný přelud.

„Pane profesore!“ řekl jsem. „Mistře. To jsem já, Ulyxes Mérou. Jsme zachráněni. Přišel jsem vám to říct.“

Zaraženě jsem zmlkl. Při zvuku mého hlasu zareagoval stejně jako lidé z planety Soror. Prudce zdvihl hlavu a udělal krok zpět. „Pane profesore Antelle,“ naléhal jsem, „to jsem já, Ulyxes Mérou, váš přítel z cesty. Jsem volný a za několik hodin budete volný i vy. Opice, které tady vidíte, jsou naši přátelé. Vědí, kdo jsme, a přijímají nás jako své bratry.“

Neodpověděl ani slovo. Nebylo na něm vidět, že by v nejmenším chápal: znovu však pokradmu udělal krok zpět jako zvíře.

Byl jsem zoufalý a opice vypadaly dost znepokojeně. Kornélius se mračil, jak se snažil najít nějaké řešení. Napadlo mě, že profesor, poděšený jejich přítomností, může docela dobře simulovat nepřítelnost. Poprosil jsem opice, aby odešly a nechaly mě s ním samotného, čemuž ochotně vyhověly. Když odešly, obešel jsem klec, abych se přiblížil k profesorovi, který se mezitím schoval na druhé straně, a znovu jsem na něho promluvil.

„Mistře,“ řekl jsem prosebně, „chápu vaši opatrnost. Vím, čemu se pozemšťané vystavují na této planetě, ale přísahám vám, že jsme sami a že není třeba dál se přetvařovat, vaše strádání skončilo.“

Říkám vám to já, váš spolucestující, váš žák, váš přítel, já, Ulyxes Mérou.“

Vrhl na mě kradmý pohled a znovu uskočil. Zůstal jsem stát jako opařený, celý jsem se chvěl a nevěděl už, jak ho mám přesvědčit. Náhle otevřel ústa.

Že by se mi konečně podařilo ho přesvědčit? Díval jsem se na něho a nadějí jsem sotva popadal dechu. Hrůzou jsem oněměl před jeho projevem. Řekl jsem, že pootevřel ústa, ale nebyl to vědomý pohyb, jaký dělá rozumná bytost, která se chystá promluvit. Z jeho hrdla vyšel zvuk podobný zvuku, který vydávají ti podivní lidé na planetě Soror, když vyjadřují uspokojení nebo strach. Profesor Antelle, aniž pohnul rty, táhle zavyl, zatímco ve mně děsem stydla krev.

ČÁST TŘETÍ

---

1 Probudil jsem se z neklidného spánku brzy zrána. Několikrát jsem se obrátil na posteli a protřel oči, než jsem nabyl vědomí, protože jsem ještě nebyl zvyklý na život civilizovaného člověka, který jsem vedl teprve měsíc. Každé ráno jsem cítil tentýž neklid, že neslyším praskat slámu a že necítím teple dotek Novy. Konečně jsem se probral. Bydlel jsem v jednom z nejpřepychovějších bytů v Institutu. Opice, jak se ukázalo, byly dost velkomyslné. Měl jsem ložnici, koupelnu, oblečení, knihy, televizor. Četl jsem všechny noviny, byl jsem volný, mohl jsem chodit na procházky do města, dívat se na jakékoli představení. Moje přítomnost na veřejných místech sice stále ještě vzbuzovala značný zájem, ale vzrušení z prvních dní opadalo. Šéfem Institutu teď byl Kornélius. Zaius byl sesazen - přesto mu ale dali jiné místo a další vyznamenání - snoubenec Ziry byl jmenován na jeho místo. Znamenalo to i omlazení pracovníků, všeobecné zvýšení prestiže strany šimpanzů a zvýšení aktivity ve všech odvětvích. Zira se stala asistentkou nového ředitele. Pokud jde o mě, účastnil jsem se vědcova bádání ne už jako objekt, ale jako spolupracovník. Ostatně Komélius dostal toto povolení teprve po mnoha těžkostech a odkladech Velké rady. Zdálo se, že představitelé státu jen s těžkým srdcem berou na vědomí můj původ a rod. Rychle jsem se oblékl a odešel ze svého pokoje do Institutu, kde jsem býval vězněm. Sloužila zde Zira, dosud řídila sekci vedle své nové funkce. S Kornéliovým svolením jsem zde prováděl systematické studium lidí. Jsem v sále s klecemi a procházím se před mřížemi jako jeden z pánů této planety. Mám přiznat, že sem chodím častěji, než je nutné k mému studiu? Často mi stálá opičí společnost připadá příliš tíživá a tady nacházím jakési útočiště. Zajatci mě teď už dobře znají a vzali na vědomí moji autoritu. Dělalí rozdíl mezi mnou a Zirou a hlídači, kteří jim nosí potravu? Přál bych si to, ale pochybuji o tom. Ani po měsíci se mi přes veškerou snahu a trpělivost nepodařilo naučit je řešit vyšší úkoly, určené pro dobře cvičená zvířata. Instinkt mi však napovídal, že jsou v nich skryty větší možnosti. Chtěl bych je naučit mluvit. To

je můj velký cíl. Samozřejmě že se mi to nepodařilo; jen několik se jich naučilo s potížemi vyslovovat pár jednoslabičných slov, jako se to naučilo pár šimpanzů u nás. Je to málo, ale já vytrvám. Dodává mi odvalu to, že se nyní snaží setkat s mým pohledem. Jejich pohledy jako by se od jisté doby změnily, jako by v nich byla jistá zvědavost, vyšší než prostá překvapenost zvířete. Chodím pomalu po sále a před každým z nich se zastavím. Mluvím na ně, mluvím na ně pomalu, tiše, trpělivě. Zvykli si už na můj neobvyklý způsob vyjadřování. Jako by poslouchali. Několik minut mluvím, pak přestanu říkat věty a říkám jen jednoduchá slova, několikrát je opakuji a doufám, že přijde ozvěna. Jeden z nich neobratně opakuje slabiku, ale dál se už dnes nedostaneme. Rychle se unaví nadlidským úsilím a lehne si do slámy jako po vyčerpávající práci. Povzdychnu a přeju k dalšímu. Konečně jsem před klecí, kde Nova teď smutně žije o samotě. Myslím si aspoň, že je smutná, a snažím se podle svých chabých možností pozemšťana objevit tento cit v jejích nádherných očích bez výrazu. Zira jí nedala žádného dalšího druhu a já jsem jí za to vděčen. Myslím na Novu často. Nemohu zapomenout na hodiny, které jsem s ní prožil. Nikdy jsem však už do její klece nevstoupil: moje lidství mi to nedovolí. Není snad zvíře? Pohybuji se teď ve vysokých vědeckých kruzích. Jak bych si tedy mohl dovolit takovou promiskuitu? Červenám se, když si vzpomenu na naše intimní chvíle. Od té doby, co jsem změnil místo, jsem si přikázal, že jí nebudu projevovat víc přátelství než ostatním. Musím také ale hned konstatovat, že je elitním objektem, a mám z toho radost. Mám s ní lepší výsledky než s ostatními. Jen jsem se přiblížil, přilepila se na mříž a stáhla ústa do grimasy, která by se mohla považovat za úsměv. Dřív než jsem otevřel ústa, pokusila se říct těch několik slabik, které se naučila. Je jasné, že se učí. Že by byla přirozeně nadanější než ostatní? Nebo že by z ní styk se mnou udělal chápavějšího tvora, který si něco z mých lekcí odnese? Dělá mi dobře, když si pomyslím, že tomu tak je. Řeknu nejprve její jméno, pak své a ukážu přítom na nás prstem. Pokusí se o totéž gesto. Ale najednou vidím, že změnila výraz tváře, že ukazuje zuby, a slyším za sebou lehký smích. Je to Zírá, která se bez škodolibosti směje mým snahám a jejíž přítomnost vždycky vyvolá u dívky nával zlosti. Přišla

s Kornéliem, který se zajímá o mé snahy a často se přichází přesvědčit o výsledcích. Dnes přišel kvůli něčemu jinému. Vypadal dost vzrušeně. „Nebylo by vám proti mysli, kdybyste se mnou vykonal malou cestu, Ulyxi?“ „Cestu?“ „Je to dost daleko, skoro až u protinožců. Archeologové tam objevili prazvláštní zříceniny, pokud věřím hlášením, která nám chodí. Vykopávky tam vede jeden orangutan a nedá se spoléhat, že by byl schopný správně vyložit pozůstatky staré kultury. Je v nich nějaká záhada, která mě láká a která může vnést rozhodující prvky do bádání, které jsem si vzal za úkol. Akademie mě tam posílá a já si myslím, že vaše přítomnost bude velmi užitečná.“ Nevím sice, v čem bych mu mohl pomoci, ale s radostí přijímám příležitost poznat jinou tvář Sorory. Odvádí mě do své kanceláře, aby mě podrobně informoval. Jsem nadšen touto změnou, která je dostatečnou omluvou pro to, abych nedokončil svoji prohlídku, protože se musím jít podívat ještě na jednoho zajatce: na profesora Antella. Ještě se jeho stav nezměnil, což znemožňuje jeho propuštění. Na moji přímluvu ho však přesto přemístili do zvláštní, dost pohodlné klece. Chodím k němu jen s těžkým srdcem. Neodpovídá mi a chová se stále jako zvíře.

---

2 Odjeli jsme za týden. Zira jela s námi, ale za několik dní se vracela zpátky, protože se musela postarat o Institut v době Koméliovy nepřítomnosti. Počítal, že zůstane na vykopávkách delší dobu, budou-li tak zajímavé, jak předpokládal. Měli jsme k dispozici speciální tryskové letadlo, které se velmi podobalo prvním typům těchto letadel u nás, ale bylo velice pohodlné a vybaveno malým zvukotěsným salónekem, kde se dalo mluvit, aniž nás rušil hluk motorů. Tam jsme se chvíli po odletu sešli já a Zirá. Byl jsem rád, že mohu cestovat. Už jsem si zvykl na opičí svět, a tak mě ani nepřekvapilo, ani jsem se nezhrzil, když jsem viděl, že toto velké letadlo řídí opice. Těšil jsem se, jak budu pozorovat krajinu a nádherný východ Betelgeuze. Letěli jsme ve výšce asi deseti tisíc metrů. Vzduch byl ohromně čistý a hvězdný obr se rýsoval na obzoru jako slunce, když se na ně podíváte přes brýle. Zira ho nepřestávala

obdivovat. „Jsou na Zemi také tak krásná rána? Je to tvoje slunce také tak krásné?“ ptala se. Odpověděl jsem jí, že je menší a míň červené, ale že nám stačí. Náš souputník že je zato větší a vydává silnější bledý svit v noci než Sorořin. Byli jsme jako rozpustilí školáci na prázdninách a já jsem s ní žertoval, jako by to byla má nejlepší přítelkyně. Když se Komélius za chvíli objevil v salóнку, skoro jsem se na něj zlobil, že nám překazil naše důvěrnosti. Vypadal ustaraný. Ostatně už nějakou dobu byl hrozně nervózní. Nesmírně mnoho pracoval na výzkumu, který ho tak vyčerpával, že chvílemi byl duchem nepřítomen. Chránil si tajemství výsledků své práce a myslím, že je neznala ani Zira. Věděl jsem jenom, že se týká původu opice a že šimpanzí vědec se stále víc a víc vzdaluje klasickým teoriím. Ten den mi poprvé odhalil některé aspekty svého výzkumu a já jsem pochopil, proč pro něho měla takový význam moje existence civilizovaného člověka. Diskutovali jsme o tom snad už tisíckrát, ale on se k tomu znovu vrátil. „Říkal jste mi, Ulyxi, že na vaší Zemi jsou opice skutečně zvířata? Že člověk dosáhl civilizace, která se rovná naší, nebo dokonce ji...? Nebojte se, já se neurazím, vědec nezná sebelásku.“ „Ano, civilizace, která v mnoha bodech překonává vaši, to je naprosto jasné. Nejlepší důkaz je to, že jsem tady. Zdá se, že jste...“ Já vím,“ přerušil mě unaveně. „Už jsme o tom všem mluvili. My teď odhalujeme tajemství, která jste vy rozluštili už před několika staletími. Ale mě nevzrušuje jenom to, co říkáte,“ pokračoval a začal nervózně přecházet po salóнку, „dlouhou dobu mi něco říká - něco, čemu nasvědčuje řada konkrétních fakt - že k našim tajemstvím, k tajemstvím přímo této planety, měly v dávné minulosti klíč jiné inteligentní bytosti.“ Mohl bych mu odpovědět, že tento dojem objevování objeveného měli i někteří vědci na Zemi. Možná dokonce, že tento dojem má univerzální platnost, a možná dokonce, že slouží jako základ naší víry v Boha. Ale nechtěl jsem ho přerušovat. Jeho myšlenky byly ještě zmatené a vyjadřoval se velmi útržkovitě. „Inteligentní bytosti,“ opakoval zamyšleně, „které možná nebyly...“ Najednou přestal mluvit. Vypadal nešťastně, jako by ho trápilo objevení pravdy, kterou se jeho duch vzpírá přijmout. „Říkal jste také, že opice u vás jsou nadány velmi vyvinutou schopností napodobovat?“ „Napodobují všechno, co děláme: totiž to, co

nevyžaduje skutečné uvažování. Dokonce sloveso opičít se má u nás význam napodobovat.“ „Ziro,“ zašeptal Komélius jakoby unaveně, „necharakterizuje i nás snad právě toto opičení?“ Ani jí nenechal dost času, aby mohla zaprotестovat, a hned zuřivě dodal: „Už v dětství to začíná. Celé naše vzdělání je založeno na napodobování.“ „To orangutani...“ „Ti jsou nejdůležitější, protože oni utvářejí mládež svými knihami. Oni nutí opičí dítě, aby opakovalo všechny chyby a omyly předků. To také vysvětluje pomalost našeho pokroku. Za deset tisíc let jsme se nijak nezměnili.“ Pomalost vývoje u opic zasluhuje několik poznámek. Zarazilo mě to, už když jsem studoval jejich dějiny a když jsem poznal, že právě zde se významně liší od rozvoje lidského ducha. Samozřejmě, i my jsme poznali období stagnace. I my jsme měli své orangutany, pochybenou školu, směšné plány, a rovněž u nás tohle období trvalo hodně dlouho. Netrvalo však tak dlouho jako tady u opic a především neustalo na tom stupni rozvoje jako zde. Doba temna, o které se s bolestí šimpanz zmiňoval, trvala asi deset tisíc let. Během této doby nedošlo k žádnému markantnějšímu pokroku, s výjimkou snad posledního půlstoletí. Ale nejpodivnější mi připadalo, že jejich legendy, první kroniky, první vzpomínky svědčí o vysokém stupni civilizace, která se víceméně podobá dnešní. Tyto deset tisíc let staré dokumenty dokazují vědomosti rovnající se současným, a před nimi je dokonalá tma: žádné tradice, ani ústní, ani psané, žádné indicie. Zdálo se zkrátka, že opičí civilizace vznikla zázrakem, najednou, před deseti tisíci lety, a že se zachovala v podstatě nezměněná až do současnosti. Průměrná opice si zvykla považovat to za přirozené a nedovedla si ani představit jiný stav vědomí, ale jemný duch jako Komélius v tom vycítil záhadu a ta ho trápila. „Existují opice, které jsou schopny vytvořit něco originálního,“ zaprotéstovala Zira. Jistě,“ připustil Komélius, „to je pravda, zvlášť v posledních letech. Duch se za dlouhou dobu může promítnout do gesta. Dokonce musí, to je přirozený vývoj. Ale já, Ziro, vášnivě hledám a chci nalézt, jak to začalo... Nezdá se mi dnes už nemožné, že to začalo na počátku naší éry prostým napodobením.“ „Napodobením čeho, koho?“ Začal zase mluvit útržkovitě, sklopil zrak, jako by litoval, že toho řekl příliš mnoho. „Ještě přesně nevím, co z toho mám vyvodit,“ řekl konečně.

„Potřebuji důkazy. Možná že je nalezneme v ruinách toho pohřbeného města. Podle hlášení existovalo už před víc jak deseti tisíci lety, v době, o které my naprosto nic nevíme.“

---

3 Komélius mi víc neřekl a zdá se mi, že ani neřekne, ale stačilo to, co jsem pochopil z jeho teorií, abych propadl zvláštnímu vzrušení. Archeologové vykopali celé město, pohřbené pod pískem pouště, ze kterého zůstaly žel jen zříceniny. Já jsem však přesvědčen, že tyto ruiny skrývají záračné tajemství, a přísahám, že je rozluštím. Musí to být možné pro toho, kdo umí pozorovat a přemýšlet, čehož orangutan řídicí práce není vůbec schopen. Přijal Kornélia s respektem, který vyžaduje jeho vysoké postavení, ale se špatně skrývaným opovržením k jeho mládí a originálním myšlenkám, které někdy vyhlašuje. Provádět výzkum mezi kamením, které se drolí, a pískem, který nám pod každým krokem ujíždí, to je práce pro vraha. A my se tomu oddáváme už měsíc. Zira už dávno odjela, ale Komélius trvá na prodloužení pobytu. Je stejně zapálený jako já, přesvědčen, že tady, mezi ruinami minulosti, je řešení velkých problémů, které ho trápí. Rozsah jeho vědomostí je skutečně překvapující. Nejprve si sám ověřil stáří města. Opice přitom postupují obdobně jako my, používají znalostí chemie, fyziky a geologie. Tady se šimpanz shodl s oficiálními vědci: město je prastaré. Starší víc než deset tisíc let, to znamená, že je to jedinečný dokument, který svědčí o tom, že dnešní opičí civilizace nevznikla z ničeho, že nevznikla nějakým zázrakem. Před současnou érou něco bylo. Co? Po měsíci horečného pátrání se k našemu zklamání zdá, že ani toto město se příliš neliší od dnešních. Našli jsme zbořeniny domů, zbytky továren, věci, které dokazovaly, že předkové znali auta a letadla, jako je znají dnešní opice. To znamená, že duch má svůj původ ve velmi daleké minulosti. To ale není vše, co Kornélius čekal, cítím to: není to to, v co jsem doufal. Dnes ráno Kornélius odešel přede mnou na pracoviště, kde dělníci odkryli dům se silnými, z čehosi jako beton postavenými zdmi, který vypadal zachovalejší než ostatní. Vnitřek je plný písku a odpadků, které začali prosívat. Včera tady nenašli o nic víc než v ostatních domech: jen zbytky rour,

domácího nářadí a kuchyňského nádobí. Chvilí ještě stojím na prahu stanu, ve kterém bydlím společně s vědcem. Ze svého místa vidím orangutana, jak dává rozkazy vedoucímu skupiny, mladému šimpanzovi s chytrým pohledem. Kornélia nevidím. Je s dělníky ve výkopu. Často s nimi pracuje, protože má strach, aby neudělali nějakou hloupost a aby jim neunikla nějaká zajímavá podrobnost. Právě vylézá z díry a je na něm na první pohled vidět, že udělal výjimečný objev. V obou nikách drží malý předmět, který na dálku nepoznávám. Bezohledně odstrčil starého orangutana, který se ho chtěl zmocnit, a pokládá předmět na zem s největší opatrností. Dívá se směrem ke mně a mává na mě. Jdu k němu a jsem překvapen jeho změněným výrazem. „Ulyxi, Ulyxi!“ Nikdy jsem ho neviděl v takovém stavu. Sotva mluví. Dělníci, kteří také vylezli z výkopu, se rozestoupili do kruhu kolem jeho nálezu a brání mi ve výhledu. Ukazují si na něj a zdá se, že se dobře baví. Někteří se upřímně smějí. Skoro všechno to jsou silné, robustní gorily. Kornélius je udržuje v patřičné vzdálenosti. „Ulyxi!“ „Co je?“ Náhle vidím na písku předmět a Kornélia, jak přiškrceným hlasem šeptá: „Panenka, Ulyxi, panenka!“ Je to panenka, obyčejná porcelánová panenka. Nějakým zázrakem zůstala skoro nedotčena, se zbytky vlasů a s očima, které na sobě mají ještě pár barevných teček. Pro mě je to něco tak známého, že nejprve nechápu Kornéliovo vzrušení. Teprve po několika vteřinách si uvědomuji... To je ono! Chápu výjimečnost nálezu a vzápětí se cítím zmaten. Je to lidská panna, která představuje dívku, dívku od nás. Nechci se nechat zmást přízraky. Ještě než začnu mluvit o zázraku, musím prozkoumat všechny možnosti a příčiny, i ty nejbanálnější. Vědec jako Kornélius to už určitě udělal. Asi takto: opičí děti mají mezi svými hračkami i hračky, které vypadají jako zvířata... tedy i jako lidé. Ale to tolik šimpanze nevzrušilo... Takže dál: hračky opicích dětí představující zvířata nejsou z porcelánu a především, a to platí o všech, nejsou ta zvířata oblečená, aspoň ne jako rozumné bytosti. A tahle panna je oblečená, jako jsou oblečeny naše panenky, dají se ještě rozpoznat zbytky šatů, blůzy, sukně, kalhotek - je oblečená s rafinovaností, s jakou by oblékla svoji oblíbenou panenku pozemská holčička, a s pečlivostí, s jakou by opičí holčička oblékla svoji opičí panenku. S

takovou pečlivostí by nikdy, nikdy neoblékala zvíře, jakým je člověk. Chápu, stále lépe a lépe, vzrušení subtilního šimpanzího přítele. A to není ještě vše. Tato hračka je ještě něčím výjimečná, má ještě jednu podivnost, která rozesmála dělníky a přinutila se usmát vznešeného orangutana, který řídil vykopávky. Panenka mluví. Mluví jako naše mluvící panenky. Kornélius se nechtěně dotkl mechanismu, který zůstal neporušen, a panenka promluvila. Nic velkolepého, řekla jen jediné slovo, jednoduché dvojslabičné slovo: pa-pa. Panenka řekne ještě jednou pa-pa, když ji Kornélius vezme do svých šikovných rukou a otáčí ji všemi směry. Slovo je stejné ve francouzštině i v opičím jazyce a možná i v mnoha dalších jazycích našeho záhadného kosmu, a má i stejný význam. Pa-pa, řekne znovu lidská panenka, a především kvůli tomu jsem tak zmaten, že se mám co držet, abych nezačal křičet, zatímco on mě táhne do ústraní a odnáší s sebou svůj vzácný objev. „Hrůzný idiot!“ zabručí po dlouhé chvíli. Vím, o kom mluví, a chápu jeho zhnusenost. Starý orangutan, ozdobený vyznamenáními, v tom viděl jen obyčejnou hračku opičí holčičky, kterou excentrický výrobce, který žil v dávné minulosti, obdařil slovem. Je to zbytečné hovořit s ním o jiném vysvětlení. Kornélius se o to ani nepokouší. Vysvětlení, které ho zcela přirozeně napadlo, mu samotnému připadá tak znepokojivé, že si je chrání. Ani mně nic neřekne, ale ví dobře, že jsem uhodl. Po celý zbytek dne chodí jako v snách a zamlklý. Mám dojem, že má strach pokračovat v bádání a že lituje, že se mi napůl svěřil. Když ho přešlo vzrušení, lituje, že jsem se stal svědkem jeho objevu. Hned nazítří se mi dostalo důkazu, že lituje, že mě vzal s sebou. Celou noc přemýšlel a ráno mi sdělil, uhýbaje mému pohledu, že se rozhodl, že mě pošle zpět do Institutu, kde budu moci pokračovat ve významnějším studiu než tady v ruinách. Letenku mám zamluvenou. Odjedu za dvacet čtyři hodiny.

---

4 Předpokládejme, říkám si, že kdysi byli pány na této planetě lidé. Předpokládejme, že na planetě Soror před deseti tisíci lety kvetla civilizace podobná naší... Není to už tak nesmyslná hypotéza, naopak. Sotva jsem ji vyřkl, pociťuji stejné vzrušení, jaké pociťuje

stopař, když nalezne správnou cestu mezi spoustou falešných. Víím, že tudy vede cesta k rozřešení znepokojujícího opičímho tajemství. Uvědomuji si, že mé podvědomí vždycky snilo o vysvětlení tohoto druhu. Jsem v letadle, které mě veze do hlavního města, spolu s Kornéliovým sekretářem, málomluvným šimpanzem. Necítím potřebu si s ním povídat. Vždycky se mi nejlíp přemýšlelo v letadle. Nikdy bych neměl lepší příležitost, jak uspořádat své myšlenky, než tuto cestu. ... Předpokládejme tady na planetě Soror dávnou existenci civilizace, která se podobá naší. Je možné, aby bytosti nadané rozumem ji mohly udržovat pouze na základě napodobení? Odpověď na tuto otázku mi připadá příliš odvážná, ale čím víc ji probírám, tím víc argumentů se vynořuje a pomalu stírá její výstřední charakter. Vzpomínám si, že myšlenka, že nás jednoho dne nahradí dokonalé stroje, je na Zemi, myslím, všem známá. Je běžně známá nejen básníkům a romanopiscům, ale lidem všech sociálních tříd. Snad právě proto, že je tak rozšířená, že se zrodila spontánně v představitosti lidí, zneklidňuje vědecké mozky. A snad právě proto také v sobě skrývá část pravdy. Pouze část: stroje budou vždycky jen stroje, nejdokonalejší robot bude vždycky jen robot. Ale co živé bytosti, které jsou nadány jistým stupněm psychiky, jako třeba opice? Ano, správně, právě opice mají velmi vyvinutou napodobovací schopnost. Zavírám oči. Nechávám se ukolébat bzučením motorů. Cítím potřebu diskutovat sám se sebou, abych našel argumenty pro svůj postoj. Co charakterizuje civilizaci? Výjimečný duch? Ne: každodenní život... Hm! Všimněme si přednostně duchovní oblasti. Vezměme nejprve umění a na prvním místě literaturu. Stojí literatura skutečně mimo schopnosti našich velkých vyšších opic, připustíme-li, že jsou schopny sestavovat slova? Z čeho sestává naše literatura? Z velkých, klasických děl! Ale kdež! Jakmile někdo napíše originální knihu, a to se stane jednou dvakrát za století, ostatní literáti ho napodobují, to jest kopírují, takže vyjdou statisíce prací pojednávajících o přesné témž tématu, s trochu odlišnými tituly a s poněkud jinak kombinovanými větami. Opice, které jsou v podstatně imitátoři, musí být nutně schopny něčeho podobného, pod jedinou podmínkou, totiž že mohou používat jazyka. Celkem vzato je jazyk jediná námitka, která má svůj význam. Ale pozor! Není naprosto

nutné, aby opice rozuměly tomu, co kopírují, aby mohly sepsat statisíce knih na základě jedné jediné. Není to pro ně o nic větší nutnost než pro nás. Stačí jim, stejně jako nám, aby mohly opakovat věty, které slyšely. Všechno ostatní v literárním procesu je záležitostí čistě mechanickou. V tomto bodě se potvrzuje názor některých biologů: domnívají se, že v anatomii opice neexistuje nic, co by bránilo užívání jazyka, nic, kromě vůle. A dá se předpokládat, že vůle se u ní objevila najednou jako výsledek náhlé změny. Uchování literatury mluvícími opicemi tedy nijak nebrání jejímu chápání. Následkem toho se i někteří opicí literáti dostali o stupeň výš na intelektuálním žebříčku. Jak říká můj učený přítel Kornélius: duch se vtělil do skutků - v tomto případě do mechanismu slova - mohly se objevit některé původní myšlenky v novém opičím světě, a to rychlostí jedné za století, podobně jako u nás. Domyslel jsem to, a snadno jsem se přesvědčil, že dobře vycvičená zvířata mohla docela dobře namalovat obrazy nebo udělat sochy, které jsem obdivoval v muzeích hlavního města, a všeobecně se projevit jako znalci všech lidských umění včetně filmu. Vzhledem k tomu, že jsem dokázal pravdivost své teze pro nejvyšší činnost ducha, mohl jsem ji snadno rozšířit i na ostatní činnost. Náš průmysl jsem nepotřeboval ani moc analyzovat. Bylo mi hned jasné, že zde není potřeba žádného rozumového impulsu, aby trval v čase. V podstatě jde o to, že k udržení jeho činnosti stačí neměnné pohyby, které mohou opice bez námahy konat; na vyšších místech jsou pak kádry, jejichž úloha spočívá v tom, že sestavují určitá hlášení a že říkají určitá slova za daných okolností. To všechno je jen otázka podmíněných reflexů. Na ještě vyšších administrativních místech se mi opičení zdá ještě snadnější. Gorilám tedy stačí pouze napodobovat některé postoje a pronášet věty, založené na stejném modelu, aby udržely náš systém při životě. Představoval jsem si tak v jiném světle různé druhy pozemské činnosti a jak by je prováděly opice. S jistým uspokojením jsem si hrál tuto hru, která nevyžadovala žádnou intelektuální námahu. Představil jsem si tak znovu spoustu politických sjezdů, kterých jsem se jako novinář zúčastnil. Vybavil jsem si rutinérské věty osobností, které jsem interviewoval. Se zvláštní intenzitou jsem znovu prožíval slavný proces, který jsem sledoval před několika lety.

Obhájcem byl jeden z mistrů soudních síní. Proč se mi nyní jevil - ostatně stejně jako generální prokurátor - jako hrdá gorila? Proč jsem přisuzoval jejich gesta a proslovy podmíněným reflexům, vyvolaným dobrou drezúrou? Proč jsem v předsedovi soudu teď viděl vznešeného orangutana odříkávajícího věty, které umí nazpaměť a jejichž vyslovování je automaticky vyvoláno určitým slovem svědka nebo určitým šumem v obecnstvu? Až do konce cesty mě pronásledovaly utkvělé představy těchto sugestivních podobností. Když jsem se dostal ke světu obchodu a financí, patřila moje poslední představa opičímu divadlu v pravém slova smyslu, vzpomínce z nedávné doby ze Sorory. Bylo to na burze, kam mě zavedl Kornéliův přítel, protože je to jedna z kuriozit hlavního města. Popíší vám, co jsem viděl, podle toho, jak se mi ten obraz vybavil během posledních minut před přistáním. Burza je vysoká budova, už zvenčí obklopená podivnou atmosférou, vyvolanou intenzivním a zmateným šumem, který sílí, jak se člověk blíží, až přejde v ohlušující povyk. Vstoupili jsme dovnitř a octlí se přímo uprostřed toho vření. Zůstal jsem stát opřen o sloup. Už dávno jsem si zvykl na opičí jednotlivce, ale vždycky se mě zmocnil úžas, když jsem jich kolem sebe viděl kompaktní houf. To byl právě ten případ a zde mi ta podívaná připadala ještě nenáležitější než na shromáždění vědců při slavném zasedání kongresu. Představme si obrovský sál, plný, vlastně nacpaný až k prasknutí opicemi, které řvou, gestikulují, pobíhají naprosto neuspořádaně sem a tam, opicemi, které propadly hysterii, opicemi, které do sebe strkají nejen na zemi, ale kterými se to hemží až ke stropu, z jehož výšky se mi točila hlava. U stropu totiž visely žebříky, hrazdy a lana, po kterých se neustále přemisťovaly. Vyplňovaly tak celý prostor budovy, která mi připadala jako obrovitá klec upravená pro groteskní vystoupení těch čtyřrukých tvorů. Opice doslova v tomto prostoru létaly a vždycky, když jsem si myslel, že užuž spadnou, zachytily se nějakého nářadí; to všechno za pekelného rámusu, volání, interpelací, křiku a dokonce zvuků, které vůbec nepřipomínaly žádný civilizovaný jazyk. Byly zde opice, které štěkaly, které doslova štěkaly bez zjevného důvodu, skákajíce z jednoho rohu do druhého, zavěšeny na dlouhém laně. „Viděl jste někdy něco podobného?“ zeptal se mě hrdě Kornéliův přítel. Ujistil

jsem ho, že ne. Musel jsem doslova sebrat všechny své dřívější vědomosti o opicích, abych je zase začal považovat za rozumné tvory. Žádný rozumný tvor, kterého by někdo zavedl do tohoto cirkusu, by se nemohl domnívat nic jiného, než že je svědkem řádění bláznů nebo vzteklých zvířat. Všichni si tady byli podobní, žádná inteligence nesvítila v jejich pohledech. Nemohl jsem jednoho od druhého rozeznat. Všichni byli stejně oblečení a všichni měli stejnou masku bláznovství. Zcela v kontrastu s předchozím způsobem představ, kdy jsem i lidským tvorům na Zemi dával podoby goril nebo orangutanů, jsem tuto bláznivou tlupu zaměňoval za lidi, což bylo mnohem vážnější. Viděl jsem lidi, kteří řvou, štekají a zavěšují se na lana, aby byli rychleji u cíle. Horečně jsem nechal ožívat další scény. Vzpomněl jsem si, že po dlouhém pozorování jsem si všiml některých detailů, které v tomto zmatku dávaly vytušit jakousi civilizovanou organizaci. V tom zvířecím řevu se občas ozvalo artikulované slovo. Na jakémisi lešení v závratné výšce stála gorila, která, aniž přestala hystericky gestikulovat rukou, co chvíli chytila do nohy kus křídly a napsala na tabuli číslo, které zřejmě mělo svůj význam. I této gorile jsem dal lidské rysy. Tato svého druhu halucinace mě opustila, teprve když jsem se vrátil k své teorii o počátcích opičí civilizace a objevil nové argumenty, které ji podepřely, právě v této reminiscenci světa financí. Letadlo přistávalo. Byl jsem zpět v hlavním městě. Zira mě čekala na letišti. Zdálo se, že jsem viděl její studentský baret posazený na stranu a pocítil jsem velkou radost. Když jsem konečně po celním odbavení stál před ní, měl jsem se co držet, abych ji neobjal.

---

5 Celý měsíc po svém návratu jsem strávil v posteli, protože jsem, zřejmě na vykopávkách, dostal podivnou nemoc, která se projevovala prudkými horečkami, podobnými bahenní zimnici. Nebylo mi sice moc zle, ale hlavu jsem měl jako v ohni a neustále jsem se probíral překvapující pravdou, které jsem se tam dotkl. Nebylo už pochyby o tom, že před opičí civilizací byla na planetě Soror civilizace lidská, byl jsem o tom přesvědčen a zároveň mě

moje přesvědčení podivně rozesmutňovalo. Ani nevím, jestli mám být hrdý na tento objev, nebo jestli se mám cítit hluboce ponížen. Mé sebelásce dělá dobře konstatování, že opice vlastně nic nevynalezly, že jen napodobily. Moje ponížení zase pramení z faktu, že lidská civilizace mohla být tak snadno asimilována opicemi. Jak k tomu došlo? Neustále se točím kolem tohoto problému. My odjakživa víme, že naše civilizace je smrtelná, ale úplný zánik nejde na rozum. Úder zvenčí? Kataklyzma? Nebo pomalá degenerace jedněch a progresivní rozvoj druhých? Přikláním se k té poslední hypotéze a objevuji známky, které jasně naznačují vývoj, v podmínkách a současných problémech života opic. Tak například bádání v oblasti biologie, kterému přikládají takovou důležitost. Zním docela přesně jeho původ. Za původního uspořádání asi spousta opic sloužila jako pokusná zvířata lidem, přesně tak jako v našich laboratořích. A ty první převzaly pochodeň, ony byly prvními průkopníky revoluce. Přirozeně začaly asi tím, že napodobily chování a pohyby svých pánů, a těmito pány byli vědci, biologové, lékaři, ošetřovatelé a hlídači. Odtud pochází ta zvláštní příchuť, kterou má každá jejich činnost a která se zachovala až do současnosti? A lidé? Co ti dělali celou tu dobu? Dost jsem se napřemýšlel o opicích! Dva měsíce jsem se neviděl s kamarády ze zajetí, se svými lidskými bratry. Dnes je mi lépe. Horečka pominula. Včera jsem řekl Zíře, která se o mě v nemoci starala jako vlastní sestra, že počítám s tím, že zase začnu se studiem v jejím oddělení. Nevypadala, že by ji to nadchlo, ale nic nenamítala. Je načase je navštívit. A tak jsem znovu v sále s klecemi. Hned na prahu se mě zmocní zvláštní pohnutí. Vidím ty bytosti v jiném světle. S hořkostí jsem si kladl otázku, jestli mě po tak dlouhé nepřítomnosti poznají. Poznali mě. Všechny pohledy se upírají na mě, jako předtím, a je v nich něco, co bych nazval úctou. Nebo se mi to jen zdá, že v jejich pohledu je něco nového, určeného jen mně, že se na mě dívají jinak než na své opičí hlídače? Je to záblesk něčeho těžko popsateľného, něčeho, co by snad mohla být probuzená zvědavost, neobvyklá emoce, stíny prastarých vzpomínek, které se snaží vynořit nad zvířecí, a možná... nejistý záblesk naděje. Myslím, že tuto naději v sobě nevědomky živím už nějaký čas i já. Že by moje horečná exaltace pocházela z ní? Nejsem snad já, Ulyxes

Mérou, člověkem, kterého osud zavedl na tuto planetu, aby se stal nástrojem regenerace lidského rodu? Teď jsem jasně formuloval myšlenku, která mi nedala spát celý měsíc. Bůh nehraje v kostky, jak kdysi říkal jeden fyzik. V kosmu neexistuje náhoda. O mé cestě k Betelgeuze rozhodl vyšší duch. A na mně je, abych ukázal, že jsem hoden tohoto výběru a že jsem nový zachránce lidstva, které kleslo na úroveň zvířat. Chodil jsem pomalu kolem klecí jako předtím. Snažím se nerozběhnout k Novině kleci. Má vyslanec osudu právo mít své vyvolené? Obracím se ke každému ze svých objektů. Dnes ještě mluvit nebudou, utěšuji se, mám celý život na to, abych splnil své poslání. Přibližuji se teď ke své bývalé kleci, s vypočítavou nedbalostí. Dívám se koutkem oka, ale nevidím Novinu ruku prostrčenou mříží, neslyším její radostný křik, kterým si mě zvykla vítat. Dostávám zlou předtuchu. Nemohu se udržet. Spěchám. Klec je prázdná. Volám jednoho z hlídačů tak autoritativním hlasem, že se zajatci zachvějí. Přichází Zanam. Není moc rád, když mu dávám příkazy, ale Zira mu rozkázala, aby mi byl k službám. „Kde je Nova?“ Říká, že neví, a tváří se zachmuřeně. Jednoho dne ji odvedli a jemu nic nevysvětlovali. Bez úspěchu opakuji otázku. Nakonec se našťestí objeví Zira, která přichází na inspekci. Uviděla mě před prázdnou klecí a uhodla, proč jsem rozčilen. Vypadá, že je jí to nepříjemné, a nejprve mluví o něčem jiném. „Kornélius se právě vrátil. Chce tě vidět.“ Kornélius je mi v té chvíli tuk, všichni šimpanzové a gorily a vůbec všechny příšery, které straší v nebi a v pekle. Ukazuji na klec. „Nova?“ „Není jí dobře,“ říká šimpanzice. „Dali jsme ji do zvláštní budovy.“ Kývne na mě a táhne mě od hlídače, ven ze sálu. „Řediteli jsem musela slíbit, že se to udrží v tajnosti. Myslím si ale, že bys to měl vědět.“ „Je nemocná?“ „Nic vážného, ale je to něco, co by mohlo poplašit pány nahoře. Nova je březí.“ „Je...“ „Ano, vlastně je těhotná,“ říká znovu šimpanzice a zvědavě si mě prohlíží.

---

6 Překvapením jsem zkameněl a nestačil jsem ani udělat všechno, co taková událost vyžaduje. Napadla mě nejdřív spousta triviálních detailů, a především mě trápila znepokojivá otázka: Jak to,

že mi to nedali vědět? Zira mě však nenechala promluvit. „Všimla jsem si toho před dvěma měsíci, když jsem se vrátila z cesty. Gorily to nepochopily. Telefonovala jsem Kornéliovi, který pak měl dlouhý rozhovor s ředitelem. Dohodli se, že bude lepší, když si to nechají pro sebe. Nikdo než oni a já o tom neví. Je v izolované kleci a starám se o ni já sama.“ Toto zamlčení mi připadá od Komélia jako zrada a vidím, že Zira je celá nesvá. Zdá se mi, že se potají něco chystá. „Uklidni se. Zachází se s ní dobře a nic jí nechybí. Postarám se jí o všechno. Nikdy předtím se s těhotnou lidskou samičí nezacházelo s takovými ohledy.“ Klopím zrak před jejím uštěpačným pohledem jako školák, který se dopustil chyby. Snaží se o ironický tón, ale já cítím, že je rozčilená. Samozřejmě že vím, že se jí můj intimní styk s Novou nezamlouval, jakmile poznala, kdo jsem, ale v jejím pohledu je něco víc než rozladění. Především ji zneklidňuje její vlastní náklonnost ke mně. Ty tajnosti kolem Novy nevěstí nic dobrého. Zdá se mi, že mi neřekla celou pravdu a že Velká rada ví o všem a že se o tom hovořilo na velmi vysoké úrovni. „Kdy má porodit?“ „Za tři nebo čtyři měsíce.“ Tragikomičnost celé situace všechno náhle mění. Budu otcem v soustavě Betelgeuze. Budu mít dítě na planetě Soror se ženou, která mě fyzicky velmi přitahuje, kterou někdy lituji, ale která má zvířecí mozek. Žádné jiné bytosti v celém kosmu se nestalo něco podobného. Mám chuť plakat a zároveň se smát. „Chci ji vidět, Ziro!“ Malounko se ušklíbne. „Věděla jsem, že o to požádáš. Už jsem o tom mluvila s Kornéliem a myslím, že s tím bude souhlasit. Ceká tě ve své kanceláři.“ „Kornélius je zrádce!“ „Nemáš právo to říkat! Musí překonávat rozpor mezi láskou k vědě a povinností opice. Je přirozené, že ten blízký porod mu působí mnoho starostí.“ Moje úzkost roste, jak za ní jdu chodbami Institutu. Uhodl jsem názor opicích vědců a jejich strach, že se jim tu objeví nová rasa... sakra! Teď už vidím naprosto jasně, jak může skončit moje poslání. Kornélius mě přijal velmi roztomile, ale mezi námi se zrodilo něco, co nám brání se k sobě přiblížit. Chvilími se na mě dívá očima, ve kterých je jakási hrůza. Snažím se nezačít hned o tom, co mi leží na srdci. Ptám se ho na cestu a na konec jeho pobytu na vykopávkách. „Nádherné a zajímavé. Mám spoustu neklamných důkazů.“ Jeho malá inteligentní očička ožila. Nemohl si odpustit, aby neohlásil svůj

úspěch. Zira má pravdu: osciluje mezi láskou k vědě a povinností opice. Teď z něho mluví nadšený vědec, pro něhož má význam pouze triumf jeho teorií. „Mám kostru,“ říká, „ne jednu, ale celou spoustu, které byly uloženy tak, že nelze popřít, že jde o hřbitov. Tím přesvědčím ty nejtupější. Orangutany, přirozeně, protože ti v tom vidí jen souhrn podivných náhod.“ „A kostry?“ „Nejsou opičí!“ „To je mi jasné.“ Hledíme si navzájem do očí. Jeho nadšení trochu ochladlo a pomalu pokračuje: „Nemohu vám to zatajovat, uhodl jste, jsou to lidské kostry.“ Zira už asi o všem ví, protože není nijak překvapena. Oba se na mě dívají jaksi naléhavě. Konečně se Kornélius odhodlá promluvit upřímně: „Jsem si už dnes jist, že kdysi na naší planetě existovala rasa lidských tvorů, nadaných duchem srovnatelným s vaším a s duchem lidí, kteří obývají vaši Zemi, rasa, která zdegenerovala a vrátila se k zvířecímu stadiu... Ostatně po návratu jsem tady našel další důkazy toho, co říkám.“ „Další důkazy?“ „Ano. Objevil je ředitel encefalické sekce, mladý šimpanz s velkou budoucností. Je dokonce geniální... Mýlil byste se, kdybyste si myslel,“ pokračoval s jakousi bolestnou ironií, „že opice vždycky jen napodobovaly. Udělali jsme spoustu nových, velmi významných kroků v některých odvětvích vědy, především v oblasti pokusů s mozky. Jednou vám ukážu výsledky, budu-li moci. Jsem si jist, že vás to překvapí.“ Jako by se chtěl sám přesvědčit o opičím duchu. Vyjadřuje se ale zbytečně agresivně. Nikdy jsem ho nenapadl, pokud jde o tohle. On sám si před dvěma měsíci stěžoval na nedostatek tvořivého ducha u opic. A pokračuje pyšně: „Věřte mi, že jednou překonáme člověka ve všech oblastech. Mohl byste si myslet, že jsme se stali pokračovateli lidí následkem nějaké náhodné události, ale není tomu tak. Došlo k tomu na základě normálního vývoje. Jednou musela vyšší bytost vystřídat rozumného člověka, který se vyčerpal, vystřídat ho na nějakou dobu a zachovat základní výsledky, jichž dosáhl, asimilovat je po dobu zdánlivé stagnace, než se s novým elánem vydá dál.“ Přistupuje k těmto událostem úplně novým způsobem. Mohl bych mu odpovědět, že hodně lidí u nás také hovořilo o vyšší bytosti, která je jednou nahradí, ale nikdo z nich, ani vědec, ani filozof, ani básník, si nikdy nepředstavoval tohoto nadčlověka jako opici. Nemám však velkou chuť o tom diskutovat.

Konečně - není snad důležitější, že se duch vyvine v jakémkoli organismu? Na jeho podobě pramálo záleží. Nosím v hlavě spoustu jiných věcí: převádím rozhovor k Nově a jejímu stavu. Nijak se k tomu nevyjadřuje a pouze se mě snaží uklidnit. „Netrapte se kvůli tomu. Doufám, že se to nějak vyvine. Bude to zřejmě dítě jako ostatní mláďata lidí na Soroře.“ „Doufám, že ne. Jsem si jist, že bude mluvit,“ nemohl jsem si odpustit rozhořčený protest. Zira se mračí, aby mě umlčela. „Moc si to nepřejte,“ řekne vážně Kornélius, „je to ve vašem i v jeho zájmu.“ A dodává familiárním tónem: „Kdyby mluvil, nevím, jestli bych vás mohl ještě i potom brát v ochranu jako teď. Asi nevíte, že Velká rada je o všem zpravena a že jsem dostal příkazy, abych držel toto narození v tajnosti. Kdyby se dozvěděli, že jsme vám to řekli, Zim i mne by odstranili a vy byste se octl tváří v tvář...“ „Nepříteli?“ Odvrací oči. To jsem si myslel: považují mě za nebezpečí pro opičí rasu. Mohu být šťasten, že mám v Kornéliovi spojence, ne-li přítele. Zira se za mě asi přimlouvala víc, než jsem si myslel, a on asi neudělá nic, co by se jí nelíbilo. Dovoluje mi, abych se, samozřejmě potají, šel na Novu podívat. Zira mě zavedla k malé budově stojící o samotě, od níž má klíč jediné ona. Sál, do kterého vcházíme, není velký. Jsou zde tři klece a dvě jsou prázdné, Nova obývá třetí. Slyšela nás přicházet a její instinkt jí prozradil, že jsem to já. Tisknu jí ruce a otírám se obličejem o její. Zira pokrčí rameny, ale dá mi klíč od klece a jde hlídat na chodbu. Ta šimpanzice ví, co je velkorysost! Která žena by byla schopna podobné jemnosti? Pochopila, že si máme co říct, a nechala nás o samotě. Že si máme co říct? Zase jsem zapomněl na Novin ubohý úděl. Spěchám do klece, tisknu ji v náručí, mluvím s ní, jako by mi mohla rozumět, jako bych mluvil například se Zirou. Nerozumí? Netuší aspoň matně, jaké poslání nám bylo určeno, oběma stejně, jí i mně? Lehl jsem si na slámu vedle ní. Pohladil jsem rodičí se plod naší neobvyklé lásky. Zdá se mi přece jenom, že její stav jí dodává na osobnosti a důstojnosti, kterou předtím neměla. Zachvěje se, když ji hladím po břiše. Její pohled dostal novou intenzitu, to je už jisté. Náhle těžce zabreptá slabiky mého jména, které jsem ji naučil. Ale její pohled znovu pohasíná a ona se otáčí, aby zhltna ovoce, které jsem jí přinesl. Zira se vrací: je čas se rozejít. Odcházím s ní. Cítí, že jsem naměkko,

a jde proto se mnou až domů, kde se rozpláču jako dítě. „Ach, Ziro, Ziro!“ Utěšuje mě jako matka, a já začínám mluvit, mluvím s ní něžně, bez přerušování, a konečně dávám průchod citům a myšlenkám, které by Nova neoceníla.

---

7 Obdivuhodná šimpanzice! Díky ní mohu teď Novu vidět dost často bez vědění představitelů státu. Celé hodiny jsem hledal plamínek v jejích očích a týdny přešly za netrpělivého očekávání narození dítěte. Jednou se Komélius rozhodl ukázat mi encefalickou sekci, o které mi vyprávěl přímo zázraky. Představil mě řediteli sekce, onomu mladému šimpanzovi jménem Hélius, o jehož genialitě se několikrát pochvalně zmínil, a omluvil se, že mě nemůže sám doprovázet, protože má nějakou neodkladnou práci. „Vrátím se za hodinu a sám vám ukážu perlu těchto pokusů. Ta je důkazem, o kterém jsem vám říkal. Jsem si jist, že vás budou zajímat i klasické případy, na které se podíváte, než přijdu.“ Hélius mě zavedl do sálu, který se podobal ostatním sálům Institutu a ve kterém byly dvě řady klecí. Když jsem vstoupil, zarazila mě lékárnická vůně, připomínající chloroform. Šlo skutečně o anestetikum. Všechny chirurgické zásahy se teď dělají na spících pacientech, dověděl jsem se od svého průvodce. Velmi to zdůrazňoval, protože tím chtěl dokázat, jak vysokého stupně dosáhla opičí civilizace, která pokládá za zbytečné působit bolest i lidem. Mohl jsem být tedy klidný. Byl jsem, ale jen napůl. A ještě méně klidný jsem byl, když se na závěr zmínil o výjimce z tohoto pravidla, kterou dělají u pokusů, jejichž cílem je studovat bolest a určit nervová centra, která ji signalizují. Dnes jsem však žádný takový pokus neměl vidět. To ovšem nemohlo uklidnit a zmenšit moji lidskou citlivost. Vzpomněl jsem si, že se mě Zírá pokoušela přesvědčit, abych sem nechodil, protože ona sama sem chodila, jen když byla nucena. Měl jsem chuť udělat čelem vzad, ale Hélius mě nenechal. „Přejete-li si vidět operaci, můžete se sám přesvědčit, že pacient vůbec netrpí. Ne? Tak se půjdeme podívat na výsledky.“ Přešli jsme kolem zavřené cely, ze které vycházela ta vůně, a přišli jsme ke klecím. V první kleci jsem viděl dost hezkého mladého muže, který byl ale nesmírně hubený. Ležel na podlaze,

opíraje se o lokty. Před ním, skoro u nosu, mu stála miska s obilnou kaší a cukrem, po které všichni lidé lačnili. Díval se na ni lhostejně a ani se nehnul. „Vidíte,“ řekl mi ředitel. „Tento chlapec má hlad. Nejedl už dvacet čtyři hodiny. Přesto ale nereaguje na svoji oblíbenou potravu. Je to výsledek pokusu s vyoperováním části vnitřního mozku, který jsme na něm udělali před několika měsíci. Od té doby je ve stejném stavu a musí se krmit násilím. Podívejte se, jak je hubený.“ Kývl na jednoho ošetřovatele, který vstoupil do klece a strčil mladíkovi obličej do kaše. Mladík začal kaši chlemtat. „To je docela banální případ, ale máme tady jiné, zajímavější. U každého z nich jsme provedli operaci, která vyřadila z činnosti různé oblasti mozkové kůry.“ Přišli jsme k řadě klecí, ve kterých byli muži a ženy různého stáří. Na dveřích každé klece visela cedulka, na které byl zaznamenán provedený zásah a celá řada technických detailů. „Některé z těchto oblastí řídí přirozené reflexy, některé reflexy získané. Tak u tohoto člověka třeba...“ Tomuto člověku například, jak hlásala cedulka, byla vyňata celá okcipitální část mozku. Nerozeznával vzdálenosti a tvary předmětů, což se projevovalo sérií zmatených pohybů, když se k němu přiblížil ošetřovatel. Nebyl schopen vyhnout se holi, která mu ležela v cestě. Podávané ovoce ho naopak děsilo a on se snažil s hrůzou odvrátit. Nepodařilo se mu uchopit tyče mříží a svíral prsty do prázdna. Tenhle to býval kdysi skutečně obdivuhodný případ,“ řekl šimpanz a zamrkal. „Podařilo se nám ho vycvičit až nadmíru překvapujícím způsobem. Znal své jméno a do jisté míry plnil i jednoduché rozkazy. Vyřešil celou řadu komplikovaných úkolů a naučil se užívat i některých rudimentálních nástrojů. Dnes už všechno zapomněl. Zapomněl i jméno. Neví už nic. Je nejhoupější ze všech našich lidí, a to po obzvláště delikátní operaci - po odstranění spánkových laloků.“ Srdce se mi svíralo nad hrůzami, které komentoval šklebící se šimpanz: viděl jsem částečně nebo úplně paralyzované bytosti, lidi uměle zbavené zraku. Viděl jsem mladou matku, jejíž mateřský instinkt, který byl předtím velmi vyvinutý, jak mě ujistil Hélius, po zásahu na cervikálním kortexu zcela zmizel. Prudce odstrkovala jedno ze svých malých dětí, pokaždé když se k ní chtělo přiblížit. To už bylo na mě moc. Myslel jsem na Novu, na její blízké mateřství, a vzteky jsem svíral pěsti.

Naštěstí mě Hélius vedl do dalšího sálu a já jsem se mezitím trochu sebral. Tady,“ řekl mi se záhadným výrazem, „tady děláme delikátnější výzkum. Tady už nehraje hlavní roli skalpel, ale mnohem subtilnější agens. Pomocí elektrického proudu stimulujeme určité části mozku. Udělali jsme několik významných pokusů. Děláte tyto pokusy i na Zemi?“ „Ano, na opicích!“ vykřikl jsem vztekle. Šimpanz se neurazil a usmál se. Přesto si ale myslím, že jste nedosáhli takových úspěchů jako my zvláště pak ve srovnání s tím, co vám chce ukázat doktor Kor-nélius sám. Než přijde, podíváme se ještě na některé obvyklé případy.“ Strkal mě kolem klecí, kde ošetřovatelé operovali: pacienti tady leželi na jakýchsi stolech. Vyříznutím části lebky se odhalila určitá část mozku. Jedna opice do ní vsazovala elektrody, zatímco druhá sledovala anestézii. Můžete se přesvědčit, že i zde znečitlivujeme pokusné objekty. Sice jen lehkou anestézií, bez níž bychom nedostali správné výsledky, ale pacient necítí žádnou bolest.“ Podle toho, kam byly elektrody zavedeny, dělal subjekt různé pohyby, přičemž téměř vždy byla aktivní jen jedna polovina těla. Jeden muž při každém elektrickém impulsu ohýbal a narovnával levou nohu podle toho, jak se zapínal a vypínal kontakt. Jiný dělal totéž paží. Dalšímu se zase při každém zapojení proudu začalo křečovitě třást rameno. Kousek dál na velmi mladém pacientovi zkoušeli ovládnání žvýkacích svalů. Žvýkal a žvýkal, zatímco zbytek jeho mladistvého těla zůstával nehybný. „Všimněte si, co nastane, když se elektrický impuls prodlouží,“ řekl mi Hélius. „Tady vedou pokus až na hranice možností.“ Bytost, na které to zkoušeli, byla mladá hezká dívka, jež mi připomínala některými rysy Novu. Kolem jejího nahého těla se točilo mnoho ošetřovatelů, opic obojího pohlaví, v bílých pláštích. Elektrody zavedla opičí samice se zamyšlenou tváří. Dívka hned začala pohybovat prsty levé ruky. Opice nevyhnula proud po několika okamžicích, jako se to dělalo v ostatních případech. Pohyb prstů byl čím dál frenetičtější a pomalu se kývalo i zápěstí. Za chvíli se jí hýbalo předloktí, pak paže a rameno. Pak se pohyb přenesl do levé hýždě, stehna, nohy a prstů, a do obličejových svalů. Za deset minut se nebohé dívce třásla celá levá polovina těla, jako by byla zasažena konvulzivními spasmy. Byl to hrozný pohled, jak se chvěla čím dál tím rychleji a čím dál

prudčeji. „To je fenomén iritace,“ řekl klidně Hélius. Je to všeobecně známý příznak, končící konvulzivním stavem, který vykazuje všechny symptomy epilepsie, ostatně velmi podivné epilepsie, jež zachvacuje jenom polovinu těla.“ „Dost!“ Už jsem se neudržel a zařval jsem. Všechny opice sebou trhly a obrátily se ke mně. V jejich pohledech byla výčitka. Kornélius, který právě vešel, mi přátelsky poklepal na rameno. „Uznávám, že tyhle pokusy jsou obzvlášť působivé především pro toho, kdo na ně není zvyklý. Ale právě díky nim medicína a chirurgie udělaly za posledního čtvrtstoletí ohromný krok kupředu.“ Tenhle argument na mě nezapůsobil o nic víc než vzpomínka na to, že jsem podobným způsobem dělal pokusy se šimpanzy v pozemských laboratořích. Kornélius pokrčil rameny a postrčil mě k úzkému průchodu, který vedl do menšího sálu. „Tady,“ řekl slavnostně, „uvidíte něco skvělého a absolutně nového. Před vámi jsme zde byli jen tři. Hélius, který se osobně zabývá těmito pokusy a dovedl je až k dokonalosti, já a jeden pomocník, kterého jsme pečlivě vybrali. Gorila. Je nemá a je mi zavázána tělem i duší a navíc je to dokonale nevědomý tvor. Jistě cítíte, za jak důležité považuji tajemství těchto prací. Souhlasím, aby se předvedly i vám, protože vím, že budete diskrétní. Je to ve vašem zájmu.“

---

8 Vstoupil jsem do sálu a nejprve jsem neviděl vůbec nic, co by opravňovalo takové tajnosti. Vypadalo to tady úplně stejně jako v předchozí místnosti: generátory, transformátory, elektrody. Byly tady jen dva objekty - muž a žena, kteří leželi na dvou diva-nech vedle sebe. K svému lůžku byli připoutáni řemeny. Jakmile jsme vstoupili, začali se na nás neobvykle upřeně dívat. Gorilí asistent nás přivítal neartikulovaným mručením. Hélius se s ním chvíli domlouval jazykem hluchoněmých. Byla to dost neobvyklá podívaná vidět gorilu a šimpanze, kteří pohybují takhle prsty. Nevím proč, ale připadalo mi to jako vrchol grotesknosti a málem jsem vyprskl smíchy. „Všechno je v pořádku. Jsou klidní. Můžeme hned začít s pokusem.“ „Oč jde?“ naléhal jsem. „Budu raději, když to pro vás bude překvapení,“ řekl mi Kornélius a uchichti se. Gorila uspala pacienty, kteří brzy klidně usnuli, a pustila několik přístrojů. Hélius

přikročil k muži, opatrně sundal obvaz, který měl kolem hlavy, a do určitých míst zavedl elektrody. Muž zůstal naprosto nehybný. Díval se zpytavě na Kornélia, ale vtom se stal ten zázrak. Muž promluvil. Jeho hlas se rozlehl místností a přehlušil bzucení generátoru tak náhle, že jsem sebou trhl. Nebyl to přelud. Mluvil opičím jazykem, hlasem pozemšťana nebo opice z této planety. Tváře obou vědců byly obrazem triumfu. Jejich oči šelmovsky jiskřily a moje překvapení jim dělalo dobře. Málem jsem vykřikl, ale dali mi znamení, abych mlčel a poslouchal. Mužova slova neměla smysl a byla kusá. Už byl asi dlouho v Institutu, protože neustále opakoval konce vět, které často říkají ošetřovatelé a vědci. Kornélius nechal pokus zastavit. „U tohohle se už dál nedostaneme. Jen k tomu hlavnímu - že mluví.“ „To je zázrak,“ breptal jsem. Ještě jste nic neviděl: mluví jako papoušek nebo gramofon,“ řekl Hélius. „Ale s ní jsem dosáhl lepších výsledků.“ Ukázal na ženu, která spokojeně spala. „Mnohem lepších?“ „Tisíckrát lepších,“ potvrdil Kornélius, který byl stejně vzrušen jako jeho kolega. „Poslouchejte mě dobře. I tahle žena mluví, to uslyšíte, ale ona neopakuje slova, která slyšela v zajetí. To, co říká, má výjimečný význam. Pomocí kombinace psychickochemických procesů, jejichž popisu vás ušetřím, dokázal geniální Hélius vzbudit její paměť nikoli individuální, ale druhovou. Elektrický impuls v ní probudí řadu velmi starých a vzdálených vzpomínek, které ožívají v její řeči. Jsou to ata-vistické vzpomínky, v nichž ožívá minulost stará několik tisíc let. Chápete, Ulyxi?“ Byl jsem zmaten tímto nesrozumitelným projevem a myslel jsem si, že vědec Kornélius se určitě zbláznil, protože i u opic existuje šílenství, zvláště u intelektuálů. Mezitím už ale druhý vědec připravil své elektrody a zapojil je do ženina mozku. Žena chvíli zůstala nehybně ležet, stejně jako muž, pak dlouze vzdychla a začala mluvit. Mluvila rovněž opičím jazykem, trochu přidušeným, ale dost zřetelným hlasem, který se často měnil, jako by mluvilo několik osob. Všechno, co řekla, se mi vrylo do paměti. „Ty opice, všechny ty opice,“ řekl hlas poněkud neklidně, „už nějakou dobu se bez ustání množí, přestože se zdálo, že jejich rod je na vyhynutí. Jestli to tak půjde dál, bude jich za chvíli jako nás. A nejen to. Jsou teď arogantní. Snesou náš pohled. Udělali jsme chybu, že jsme je ochočili a nechali určitou

svobodu těm, které používáme jako služebnictvo. Ty jsou právě nejdřzejší. Včera do mě na ulici strčil šimpanz. Zdvihla jsem ruku, ale on se na mě podíval tak zle, že jsem se neodvážila ho uhdit. Anna, která pracuje v laboratoři, mi říkala, že se hodně změnilo i tam. Už se neodváží sama vstoupit do klece. Potvrdila mi, že je tam večer slyšet šepot a smích. Jedna z goril si dělá legraci ze šéfa a napodobuje jeho tiky.“ Žena se na chvíli odmlčela, několikrát těžce vzdychla a pokračovala: „Už je to tady! Jedné z nich se podařilo promluvit. Je to jisté. Četla jsem to v Ženském časopise. Byla tam i fotografie. Šimpanz.“ „Šimpanz! Byl první! To jsem věděl!“ vykřikl Kornélius. „A přibývají. Noviny o tom píší každý den. Někteří vědci to považují za velký úspěch vědy. Copak nevidí, kam nás to může zavést? Zdá se, že jeden z těch šimpanzů hrubě nadával. Slova používají především, když se po nich chce, aby poslouchali.“ Žena znovu zmlkla a začala mluvit jiným hlasem, mužským, dost doktorským tónem. „To, co se stalo, se dalo čekat. Začali jsme být líní myslet. Žádné knihy, dokonce i detektivky se nám zdají moc intelektuálně náročné. Žádné hry, jenom pasíáns. Už nás ani nelákají dětské filmy. Mezitím opice v tichu přemýšlely. Jejich mozek se tímto samotářským meditováním vyvíjel... a mluví. Skoro vůbec nemluví s námi, snad kromě odmítání těm několika zbývajícím lidem, kteří se ještě odváží dávat jim rozkazy. V noci, když tam nejsme, vyměňují si dojmy a navzájem se poučují.“ Po chvíli ticha pokračoval s hořkostí ženský hlas: „Měla jsem hrozný strach. Už jsem tak nemohla žít. Raději jsem ustoupila gorile. Chtěla jsem z vlastního domu. Byla u mě mnoho let a věrně mi sloužila. Pomalu se měnila. Začala chodit večer co večer do schůzí. Naučila se mluvit. Odmítala každou práci. Před měsícem mi nařídila, abych uvařila a umyla nádobí, začala jíst z mých talířů a mými přístroji. Minulý týden mě vyhnala z mého pokoje. Musela jsem spávat v křesle v salónu. Už jsem se neodvážila jí vyhubovat nebo ji potrestat, a tak jsem se jí snažila získat po dobrém. Dědala si ze mě legraci a její nároky rostly. Byla jsem příliš nešťastná. Ustoupila jsem. Utekla jsem do tábora, kde jsou i jiné ženy, které dopadly jako já. Jsou tady i muži, mnozí nemají o nic větší odvalu než my. Mimo město se nám žije bídne. Stydíme se a skoro nemluvíme. První dny jsem si vykládala karty.

Teď už nemám sílu ani na to.“ Žena znovu umlkla a začala mluvit mužským hlasem. „Myslím, že jsem našel lék na rakovinu. Chtěl jsem ho vyzkoušet, jako jsem to dělal vždycky u všech předchozích objevů. Nebyl jsem dost opatrný. Už nějakou dobu se opice podrobovaly pokusům velmi neochotně. Do klece šimpanze Georgese jsem se odvážil vstoupit, teprve když ho moji dva asistenti spoutali. Chystal jsem se, že mu dám injekci s kancerogenní látkou. Musel jsem mu ji dát, abych ho potom mohl léčit. Georges vypadal dost poddajně. Nehýbal se, ale škodolibýma očičkama se díval přes moje rameno. Pochopil jsem pozdě. Gorily, šest goril, které jsem si schovával pro pokusy s morem, uteklo z klece. Konspirace. Chopily se nás. Georges řídil operaci v našem jazyce. Přesně kopíroval mé chování. Rozkázal, aby nás připoutaly na stůl, což gorily udělaly v mžiku. Pak vzal stříkačku a všem třem nám vpíchl smrtonosnou tekutinu. Mám rakovinu. Je to jisté, protože existují-li pochyby o účinnosti léku, osudné sérum je naopak dokonalé už hodně dlouho, důkazů máme dost. Po injekci mě Georges familiárně pleskl po tváři, jako jsem to dělával já svým opicím. Vždycky jsem s nimi dobře zacházel. Ode mne se jim dostávalo víc pohlazení než ran. Za několik dní jsem v kleci, kam mě zavřely, začal rozpoznávat první příznaky nemoci. Georges také a slyšel jsem ho, jak ostatním říká, že musí začít s léčením. To byla pro mě strašná novina. Jsem odsouzen. Teď už přestávám věřit novému léku. Kdyby mě aspoň zabil rychleji! V noci se mi podařilo vyvrátit mříže a utéct. Utekl jsem do tábora mimo město. Zbývají mi ještě dva měsíce života. Budu si vykládat karty a pospávat.“ Ozval se nový ženský hlas. „Bývala jsem drezérkou. Předváděla jsem číslo s dvanácti oranguta-ny, nádherná zvířata. Dnes jsem spolu s dalšími artysty cirkusu v jejich kleci já. Musím po pravdě říct, že opice s námi zacházejí dobře a že nám dávají dost jíst. Slámu v kleci mění, když je špinavá. Nejsou zlé. Jenom napravují hlavu těm, kdo neprokazují dost dobré vůle a odmítají dělat to, co si opice předsevzaly, že nás naučí. Já se bez diskusí podvoluji. Chodím po čtyřech, dělám kotrmelce. Jsou ke mně velmi milé. Nejsem nešťastná. O nic se už nestarám, za nic neodpovídám. Většina z nás se přizpůsobila.“ Tentokrát zmlkla žena na velmi dlouho a Kornélius se na mě mezitím nepříjemně upřeně

díval. Snadno jsem uhodl, na co myslí. Lidstvo tak líné a tak snadno poddajné, copak nebylo načase, aby je vystřídala vyšší rasa? Zrudl jsem, díval jsem se jinam. Žena začala mluvit čím dál tím úzkostlivěji: „Ovládají teď celé město. Je nás v této čtvrti už jen pár set a situace se stále zhoršuje. Jsme poslední hrstka lidí v okolí města, ale opice nesnesou, abychom byli tak blízko nich a na svobodě. Z ostatních táborů několik lidí uteklo daleko do džungle, ostatní se vzdali, aby měli co jíst. My jsme zůstali, především z lenosti. Spíme, jsme neschopní zorganizovat odpor... Toho jsem se obávala. Slyším barbarskou kakofonii. Skoro jako parodie vojenské hudby... Pomoc! To jsou ony, opice! Obkličují nás. Vedou je ohromné gorily. Vzaly si naše trubky, bubny a uniformy, a samozřejmě naše zbraně... Ne, nemají zbraně. Ach to je kruté ponížení, nejvyšší urážka! Blíží se jejich armáda a napřahují biče!“

---

9 Některé výsledky, jichž Hélius dosáhl, se nakonec rozkřikly. Pravděpodobně šimpanz sám neudržel jazyk za zuby z nadšení nad úspěchem. Po městě se rozkřiklo, že jednomu vědci se podařilo naučit lidi mluvit. Navíc se v novinách široce komentoval objev zasutého města, a přestože se jeho význam obecně vykládal deformované, někteří novináři nebyli daleko pravdy. Vzešla z toho nespokojenost mezi obyvatelstvem, která se projevila v rostoucí nedůvěře představitelů vůči mně a v postoji, který byl každý den znepokojivější. Komélius má nepřátele. Neodvažuje se veřejně ohlásit svůj objev. Udělal by to, ale představitelé země by se proti tomu postavili. Orangutaní klan se Zaiusem v čele proti němu kuje pikle. Mluví o spiknutí proti opičí rase a označují mě víceméně otevřeně za inspirátora. Gorily ještě nezaujaly oficiální stanovisko, ale jsou vždycky proti tomu, co by porušilo veřejný pořádek. Dnes jsem prožil velké vzrušení! Tolik očekávaný okamžik nadešel. Nejprve mě zaplavila radost, ale když jsem se nad tím zamyslel, zachvěl jsem se před novým nebezpečím, které tím vyvstalo. Nova porodila chlapce. Mám dítě, mám syna na planetě Soror. Viděl jsem ho. Neobešlo se to bez obtíží. Bezpečnostní opatření byla stále přísnější a já k Nově nesměl celý poslední týden před slehnutím.

Novinu mi přišla říct Zira. Aspoň ona mi zůstala věrná, ať se děje, co chce. Viděla, jak jsem nervózní, takže se uvolila zprostředkovat mi setkání s mou novou rodinou. Několik dní po porodu mě k ní pozdě v noci zavedla, protože novorozeně přes den neustále hlídají. Viděl jsem ho. Je to nádherné dítě. Ležel na slámě jako nový Kristus, přitisknut k prsu matky. Je mi podobný, ale má něco z krásy Novy. Výhružně zavrčela, když jsem otevřel dveře. Je také neklidná. Vstala a byla připravena škrábat, ale uklidnila se, když mě poznala. Jsem si jist, že tento porod ji povznesl o několik stupňů výš na žebříčku lidskosti. Prchavé záblesky v jejích očích vystřídal nehasnoucí plamínek. Objímám vášnivě svého syna a nechci si připustit, že se nad našimi hlavami stahují mraky. Bude to člověk, skutečný člověk, tím jsem si jist. V jeho rysech a v pohledu jiskří duch. Zažehl jsem onen svatý oheň. Díky mně na této planetě vstává z mrtvých lidstvo, které se rozroste. Až bude velký, založí nový rod a... Až bude velký! Zachvějí se při pomyslení na podmínky jeho dětství a na všechny překážky, které mu budou stát v cestě. Co na tom záleží! My tři zvítězíme, tím jsem si jist. Říkám tři, protože Nova je teď s námi. Stačí jen vidět, jak si prohlíží své dítě. Olizuje ho sice ještě jako ostatní lidské matky na této podivné planetě, ale její tvář už je oduševnělá. Položil jsem dítě do slámy. Jsem klidný, pokud jde o ně. Ještě sice nemluví, ale... předbívám, jsou mu teprve tři dny!... ale bude mluvit. Slabounce pláče jako lidské dítě, nekňučí. Nova si ho okouzleně prohlíží, jako lidská matka. Zira se už nezlobí. Přišla blíž s nataženýma chlupatýma ušima a dlouze a vážně si dítě prohlíží. Pak mi dá na srozuměnou, že už nemohu déle zůstat. Bylo by to příliš nebezpečné pro nás všechny, kdyby mě tady překvapili. Slibuje mi, že bude nad mým synem bdít, a já vím, že slovo dodrží. Zároveň však vím, že ji podezírají z náklonnosti ke mně, a není vyloučeno, že ji přeloží. Nesmím ji nutit tak riskovat. Objímám vášnivě svoji rodinu a odcházím. Když se obrátím, vidím, že šimpanzice se sklání k tomu lidskému dítěti, pokládá svůj čumáček na jeho čelo, a pak teprve zavře klec. A Nova neprotestuje! Dovoluje jí, aby dítě políbila, čili asi to tak dělá vždycky. Vzpomínám si na antipatii, kterou vždycky Zitě dávala najevo, a vidím v jejím chování nový zázrak. Vycházíme. Třesu se po celém těle a vidím, že i Zira je

pohnuta. „Ulyxi,“ říká a osušuje si slzu, „někdy se mi zdá, jako by to dítě bylo i moje!“

---

10 Pravidelné návštěvy u profesora Antella, ke kterým jsem se zavázal, se stávají stále trudnějším úkolem. Je stále v Institutu, ale museli ho z jeho pohodlné klece, kam se mi ho podařilo dostat, přestěhovat. Chřádl tam a občas dostával záchvaty vzteku; byl nebezpečný. Pokoušel se kousat hlídače. Kornélius zkusil potom jiný systém. Nechal ho přemístit do normální klece na slámu a dal mu družku: dívku, se kterou spal v zoo. Profesor ji přivítal hlasitým projevem zvířecí radosti a hned se jeho chování změnilo. Vrátila se mu chuť k životu. V její společnosti se s ním shledávám. Vypadá šťastně. Ztloustl a jako by omládl. Udělal jsem všechno možné, abych se s ním domluvil. Pokouším se o to i dnes, ale bez úspěchu. Zajímají ho jen sladkosti, které mu podávám. Když je sáček prázdný, otočí se a jde si lehnout ke své družce, která mu začne lízat obličej. „Vidíte, že duch může zmizet, stejně jako ho lze nabýt,“ šeptá někdo za mnou. Je to Kornélius. Hledal mě, ale ne kvůli profesorovi. Musí se mnou velmi vážně mluvit. Jdu za ním do jeho kanceláře, kde na nás čeká Zira. Má červené oči, jako by plakala. Zdá se, že mi musí říct něco velmi vážného, ale ani jeden se neodváží promluvit. „Něco je s mým synem?“ „Tomu se dán dobře,“ řekne rychle Zira. „Příliš dobré,“ dodá zamračeně Kornélius. Vím přesně, že je to vynikající dítě, ale neviděl jsem ho už měsíc. Dozor byl ještě zostřen. Zira, kterou podezírají, je přísně sledována. „Až moc dobře,“ opakuje Kornélius. „Usmívá se. Pláče jako opičí dítě... a začíná mluvit.“ „Ve třech měsících!“ „Říká taková ta dětská slova, ale dokazuje to, že bude mluvit. Je skutečně až zázračně chápavý.“ Nafouknu se. Zim rozzlobí, že se tvářím tak otcovsky blaženě. „Copak nechápeš, že je to katastrofa? Nikdy ho nepustí na svobodu.“ „Vím z dobrého pramene, že za čtrnáct dní bude zasedat Velká rada, která přijme velmi závažné rozhodnutí, pokud jde o něho,“ říká pomalu Kornélius. „Závažné rozhodnutí?“ „Velmi závažné. Nejde o to, aby ho, alespoň prozatím, likvidovali, ale odeberou ho matce.“ „A budu ho moci vidět?“ „Vy míň než kdo jiný, ale nepřerušujte mě,“ říká

rozkazovačně šimpanz. „Sešli jsme se ne proto, abychom lamentovali, ale abychom jednali. Mám jisté informace. Vašeho syna dají do jakési pevnosti, kde ho budou hlídat orangutani. Ano, Zaius tak dlouho intrikoval, až se mu podařilo něčeho dosáhnout.“ Kornélius vzteky sevřel pěsti a zabručel několik hrubých nadávek. Pak dodal: „Rada ví dobře, jaké jsou vědecké kvality toho blba, ale dělají, že si myslí, že je kvalifikovanější než já, aby studoval tento výjimečný případ, protože vašeho syna považují za nebezpečí pro opičí rasu. Spoléhají na Zaiuse, že mu znemožní, aby škodil.“ Mrazí mě z toho. Nemohu nechat svého syna v rukou toho nebezpečného pitomce. Ale Kornélius ještě neskončil. „V nebezpečí není jen dítě.“ Zmlknu a dívám se na Zim, která klopí hlavu. „Orangutani vás nenávidí, protože jste živý důkaz jejich vědeckých omylů, a pro gorily jste na svobodě příliš nebezpečný. Bojí se, abyste nezaložil rod na této planetě. Když si odmyslíme potomstvo, mají strach, aby samotný váš příklad nevnesl nepokoj mezi lidi. V některých hlášeních se hovoří o nezvyklé nervozitě mezi lidmi, se kterými jste ve styku.“ To je pravda. Během své poslední návštěvy v sále s klecemi jsem si všiml výrazné změny mezi lidmi. Jako by jim tajemný instinkt řekl, že se narodilo zázračné dítě. Pozdravili mě koncertem dlouhého vytí. „A abych vám řekl všechno,“ říká nakonec brutálně Kornélius, „mám strach, aby se Rada za čtrnáct dní nerozhodla vás zlikvidovat, nebo alespoň vám vzít část mozku pod záminkou pokusu. Pokud jde o Novu, myslím, že bude rozhodnuto znemožnit jí, aby mohla škodit, podle nich se s vámi příliš stýkala.“ To není možné! A to jsem si myslel, že mám téměř božské poslání. Stal se ze mě nejubožejší z lidí a cítím strašnou beznaděj. Zira mi pokládá ruku na rameno. „Kornélius udělal dobře, že ti nic neskrýval. Ale neřekl ti ještě, že tě neopustíme. Rozhodli jsme se, že vás všechny tři zachráníme, a pomůže nám skupina odvážných šimpanzů.“ „Co ale mohu dělat, když jsem sám?“ „Musíte utéct. Musíš zmizet z téhle planety, kam jsi nikdy neměl přijít. Musíš se vrátit zpět na Zemi. Vyžaduje to tvoje bezpečnost a bezpečnost tvého syna.“ Hlas se jí zlomil, jako by se měla rozplakat. Je ke mně připoutána víc, než jsem si myslel. Jsem zničen, jednak jejím utrpením, jednak perspektivou, že ji navždy opustím. Jak ale utéct z

této planety? Kornélius se ujímá slova. „To je pravda,“ říká. „Slíbil jsem Zíře, že vám pomohu k útěku, a udělám to, i kdybych měl ztratit své postavení. Uvědomuji si, že se tím nezpronevěřuji své povinnosti opice. Jestliže nám hrozí nebezpečí, odrazíme je i tím, že se vy vrátíte na Zemi. Říkal jste mi přece, že vaše kosmická loď zůstala nedotčena a že by vás mohla dopravit domů?“ „Jistě. Má dost pohonných hmot, kyslíku i potravy, abychom se s ní mohli vydat na cestu kamkoli do vesmíru. Ale jak se k ní dostanu?“ „Létá stále kolem naší planety. Jeden z mých přátel, astronom, ji objevil a zná souřadnice její dráhy. A jak se k ní dostat? Poslouchejte. Za deset dní vypustíme umělý satelit opatřený posádkou, lidskou samozřejmě, na které chceme studovat vliv určitého záření... Nepřerušujte mě! Posádka by měla být tříčlenná: muž, žena a dítě.“ Chápu jeho plán okamžitě a obdivuji jeho geniálnost, ale těch překážek! „Někteří z vědců odpovědných za vypuštění satelitu jsou mými přáteli a získal jsem je pro vaši věc. Satelit bude uveden na dráhu vaší lodě a bude do jisté míry říditelný. Byl vycvičen, pomocí podmíněných reflexů, lidský pár. Myslím, že vám to půjde líp než jim... A my máme tento plán: vy budete tvořit posádku. Nebude to tak těžké. Řekl jsem vám, že základní pomocníky už mám: šimpanzům se totiž vražda přičítá. Ostatní si naši záměny ani nevšimnou.“ Je to pravděpodobné. Pro většinu opic je člověk prostě člověk a nic víc. Rozdíl mezi dvěma jedinci je jim naprosto lhostejný. „Během těchto deseti dní vás podrobím intenzivnímu výcviku. Myslíte si, že se budete moci spojit s vaší lodí?“ Musí to být možné. Ale v tuto chvíli nemyslím na nebezpečí a těžkosti. Nemohu se ubránit melancholii, která na mě před malou chvilkou dolehla, když jsem si uvědomil, že opustím Sororu, Zirů a bratry, ano, své lidské bratry. Připadám si před nimi trochu jako dezertér. Musím však především zachránit Novu a syna. Ale vrátím se. Ano, později se vrátím a budu mít v ruce jiné trumfy, přísahám to, když si vybavuji zajatce v klecích. Jsem zmaten, že jsem mluvil nahlas. Kornélius se usmívá. „Za čtyři nebo pět let vašeho cestovatelského času, ale za víc jak tisíc let našeho času. Nezapomeňte, že i my jsme objevili relativitu. Do té doby... mluvil jsem o tomto nebezpečí se svými přáteli šimpanzi a rozhodli jsme se je podstoupit.“ Domluvili jsme se na zítřku a rozcházíme se. Zira

odchází první. Chvilí jsem s Kornéliem sám a využívám toho, abych mu vřele poděkoval. Ptám se sám sebe, proč to všechno pro mě dělá. Čte mi myšlenky. „Poděkujte Ziře,“ řekne. „Jí vděčíte za život. Nevím, jestli bych se byl sám tolik snažil a tolik riskoval. Ale ona by mi nikdy neodpustila, že jsem se podílel na vraždě... a pak...“ Váhá. Zira na mne čeká na chodbě. Ujišťuje se, že ho Zira nemůže slyšet, a říká potichu: „Kromě toho je pro ni i pro mne lepší, když z této planety zmizíte.“ Zabouchl dveře. Zůstal jsem se Zirou sám. Udělali jsme několik kroků. „Ziro!“ Zastavil jsem se a objal ji. Je stejně rozrušena jako já. Vidím, jak jí po nose tečou slzy. Tiskneme se k sobě. Copak záleží na tomhle hrozném hmotném obalu?! Naše duše se navzájem spojily. Zavírám oči, abych neviděl tu groteskní tvář, která zošklivěla pláčem ještě víc. Cítím, jak se její neforemné tělo chvěje. Násilím položím tvář na její. Málem jsme se už políbili jako dva milenci, když tu ona sebou instinktivně trhne a prudce mě odstrčí. Zůstanu překvapeně stát a nevím, co si z toho vybrat. Schová čenich do svých dlouhých chlupatých pacek, a pak se tahle ošklivá šimpanzice rozpláče a s naprostou beznadějí řekne: „Miláčku můj drahý, nejde to. Je to škoda, ale já nemohu, nemohu. Ty jsi skutečně příliš ošklivý!“

---

11 Podařilo se nám to. Znovu pluji vesmírem v kosmické lodi, letím jako kometa k sluneční soustavě, rychlostí, která každou vteřinu narůstá. Nejsm sám. Vezu s sebou Novu a Síria, plod naší meziplanetární lásky, který už umí říkat táta, máma a mnoho dalších slov. Máme na raketě i pár slepic, králíků, obilí, které vědci dali do satelitu, aby mohli studovat vliv záření na různé organismy. Nic z toho se neztratí. Kornéliův plán byl do posledního písmene splněn. Bez obtíží jsme vyměnili původní trio. Žena přišla na Novino místo v Institutu, dítě dají Zaiusovi. Prokáže, že nemůže mluvit a je tedy jen zvíře. Možná že mě potom už nebudou považovat za nebezpečného a nechají naživu muže, který zaujal moje místo a také nebude mluvit. Možná že se o záměně ani nikdy nedovědí. Pro orangutany, jak jsem se již zmínil, neexistuje mezi lidmi rozdíl. Zaius bude triumfovat. Kornélius bude mít možná nějaké nepříjemnosti, ale na všechno se

rychle zapomene... Co říkám! Už se na to zapomnělo, protože za těch pár měsíců, co letím prostorem, tam proběhlo mnoho roků. Moje vzpomínky rychle vyhasínají, stejně jako se rychle zmenšuje Betelgeuze, stejně jak kolem nás narůstá časoprostor; obr se proměnil v malý rudý balón, pak v pomeranč. Teď už je z něho svítící bod v galaxii. Stejně tak mizí i moje sororské vzpomínky. Byl bych blázen, kdybych se trápil. Podařilo se mi zachránit drahé bytosti. Čeho bych tam měl žet? Ziry? Ano. Ziry. Ale cit, který se mezi námi zrodil, nemá na Zemi ani jinde v kosmu jméno. Bylo nutné se rozejít. Asi našla klid a mír při výchově šimpanzích dětí, které měla s Kornéliem. Profesora Antella? K čertu s profesorem! Nemohl jsem pro něho už nic udělat a on zřejmě našel uspokojivé řešení problému existence. Jenom se vždycky zachvěji, když si pomyslím, že být ve stejných podmínkách jako on a nebýt Ziry, byl bych asi také klesl tak hluboko. Spojení s naší lodí proběhlo dobře. Podařilo se mi zvládnout satelit a pomalu se k ní přiblížit a vniknout do prostoru, který jsme nechali otevřený pro přistání naší šalupy. Pak roboti uzavřeli všechny vchody. Byli jsme na palubě. Přístroje byly v pořádku, elektronický počítač se postaral o všechny náležitosti odletu. Moji přátelé na planetě Soror rozhlásili, že satelit byl za letu zničen, protože se vychýlil z dráhy. Jsme na cestě už víc než rok našeho času. Dosáhli jsme až na nekonečně malý rozdíl rychlosti světla, proletěli ve velmi krátkém čase ohromnou vzdálenost a nyní už začínáme brzdit, což bude trvat další rok. Nepřestávám obdivovat svou novou rodinu v tomto našem malém kosmu. Nova snáší cestu velmi dobře. Je čím dál tím rozumnější. Mateřství ji změnilo. Celé hodiny se vydrží šťastně dívat na svého syna, který se projevil jako lepší profesor nežli já. Už skoro správně artikuluje všechna slova, která umí on. Se mnou ještě nemluví, ale stanovili jsme si kód gest, která stačí k dorozumění. Zdá se mi, jako bych s ní žil odedávna. Sírius je perla kosmu. Je mu rok a půl. Chodí i přes velké přetížení a bez ustání žvatlá. Spěchám ho ukázat lidem na Zemi. Dnes ráno, když jsem si všiml, že slunce má již zřetelný rozměr, jsem pocítil velké pohnutí! Vypadá teď jako biliárová koule a zbarvilo se do žlutá. Ukazují je Nově a Síriovi. Vysvětluji jim, že je to náš nový svět, a oni mi rozumějí. Dnes už Sírius mluví plynně a Nova skoro

také. Naučila se to zároveň s ním. Zázrak mateřství: zázrak, o němž jsem se přičinil já. Nepodařilo se mi sice pozdvihnout všechny lidi ze Sorory, ale s Novou je to dokonalý úspěch. Slunce roste každým okamžikem. Dalekohledem hledám planety. Lehce se orientuji. Objevuji Jupitera, Saturn, Mars a... Zemi. Tadyhle je Země! Mám slzy v očích. Abyste pochopili moje pohnutí, museli byste žít víc než rok na planetě opic... Já vím, po sedmi stech letech nenajdu ani příbuzné, ani přátele, ale lačním po tom, abych viděl skutečné lidi. Díváme se přilepeni k okénku, jak se Zem přibližuje. Už není potřeba dalekohledu, aby bylo vidět kontinenty. Stali jsme se jejím satelitem. Létáme kolem mé staré planety. Vidíme pod sebou Austrálii, Ameriku, Francii, ano, tady je Francie. Objímáme se všichni tři a vzlykáme. Nasedáme do druhé šalupy. Udělali jsme všechny výpočty nutné k tomu, abychom přistáli v mé vlasti. Doufám, že nedaleko Paříže. Jsme v atmosféře. Brzdicí rakety jsou v činnosti. Nova se na mě dívá s úsměvem. Naučila se smát i plakat. Můj syn natahuje ručičky a otvírá užasle očka. Pod námi je Paříž. Eiffelovka stojí na místě. Vzal jsem do ruky řídicí páky a řídím loď co nejpřesněji. Zázrak techniky. Po sedmi stoletích nepřítomnosti přistávám na Orly, které se ani moc nezměnilo, přistávám dost daleko od budov. Museli mě vidět, nezbývá mi než čekat. Nezdá se, že by tady byl provoz. Že by letiště bylo zrušeno? A ne. Tamhle je letadlo. Podobá se ve všem všudy letadlům z mé doby! Od budovy se odlepilo auto a min k nám. Vypínám rakety a zmocňuje se mě rostoucí nervozita. Co mám říct svým lidským bratrům? Možná že mi nebudou napřed věřit, ale já mám důkazy. Novu a svého syna. Auto se zvětšuje. Je to nákladák dost starého typu: čtyři kola a výbušný motor. Mechanicky si všímám těchto detailů. Byl bych si spíš myslel, že tahle auta jsou už dávno v muzeích. Byl bych si představoval, že mě přivítají trochu slavnostněji. Je jich málo na uvítání. Myslím, že jenom dva. Vždyť jsem hloupý, nemohou to vědět. Až se to dovědí! Jsou dva. Spatně je rozpoznávám, protože od špinavého skla se odrážejí paprsky zapadajícího slunce. Šofér a spolujezdec, ten je v uniformě. Je to důstojník, vidím, jak se mu lesknou hvězdičky. Asi velitel letiště. Ostatní přijdou. Nakládaček se zastavil asi padesát metrů od nás. Beru syna do náruče a vystupují ze šalupy. Nova chvíli váhá, ale pak

jde za námi. Vypadá bázlivě. To ji rychle přejde. Šofér vystoupil. Je ke mně zády. Napůl je skrytý ve vysoké trávě, která je mezi námi. Otvírá dveře, aby mohl vystoupit spolujezdec. Nemýlil jsem se, je to důstojník, přinejmenším major, vidím, jak se třpytí spousta hvězdiček. Seskočil na zem. Udělá několik kroků směrem k nám, vyjde z trávy a konečně ho vidím v plném světle. Nova zakřičí, vytrhne mi syna a utíká se schovat do šalupy, zatímco já stojím jako přibitý a nejsem schopen jediného slova nebo pohybu. Je to gorila.

---

12 Phyllis a Jinn zdvihli hlavy skloněné nad rukopisem a dlouho se na sebe beze slova dívali. „To je mi pěkná mystifikace,“ řekne nakonec Jinn a nuceně se usměje. Phyllis se dívá zasněně. Některé pasáže vyprávění ji dojaly a připadaly jí jako pravdivé. Řekne to svému příteli. „To dokazuje, že všude, ve všech koutech kosmu, jsou básníci a taky šprýmaři.“ Znovu se zamyslela. Bylo jí zatěžko dát se přesvědčit. Ale nakonec s úsměvem ustoupila. „Máš pravdu, Jinne, mám na to stejný názor... Rozumní lidé? Lidé nadaní moudrostí? Lidé mající ducha...? Ne, to není možné, to vypravěč přehnal. Ale je to škoda!“ „Naprosto s tebou souhlasím,“ říká Jinn. „Teď se už musíme vrátit.“ Roztáhl plachtu tak, aby byla vystavená spojenému záření tří sluncí. Pak začal hýbat řídicími pákami, používaje k tomu všech svých čtyř obratných rukou, zatímco Phyllis zahrnala poslední pochybnost tím, že energicky potřásla chlupatýma ušima, a protože se vraceli do přístavu, lehce poprášila svůj rozkošný čumáček šimpanzí samice růžovým obláčkem.

Z francouzského originálu
La Planète des singes
(René Julliard, Paris 1963)
přeložil Pepa Hajný
Vydal Odeon, nakladatelství krásné
literatury a umění, n.p., jako svou
4140. publikaci v redakci krásné
literatury. Praha 1983
Odpovědná redaktorka Jarmila
Fialová.
Vydání v Odeonu první. Náklad
50 000 výtisků.

Cena váz. 23 Kčs